

Popiežius

Popiežius Pranciškus BAŽNYČIA – PAŠAUKIMŲ MOTINA Žinia 53-iosios Pasaulinės maldos už pašaukimus dienos proga	2
KOMUNIKAVIMAS IR GAILESTINGUMAS – VAISINGAS SUSITIKIMAS Žinia 50-osios Pasaulinės visuomenės komunikavimo priemonių dienos proga	3
KREIPIMASIS Į POPIEŽIŠKOSIOS GYVYBĖS AKADEMIJOS VISUOTINIO SUSIRINKIMO NARIUS	5
KREIPIMASIS Į APAŠTALIŠKOSIOS PENITENCIARIJOS ORGANIZUOJAMŲ KURSŲ DALYVIUS	6

Popiežiaus katechezės

Popiežius Pranciškus JUBILIEJUS BIBLIJOJE	8
GAILESTINGUMAS IR ĮSIPAREIGOJIMAS	9
VALDŽIA IR GAILESTINGUMAS	10
GAILESTINGUMAS IR PERSPĖJIMAS	11

Ganytojų žodis

VYSK. A. PONIŠKAIČIO KALBA IŠKILMINGAME KOVO 11-OSIOS MINĖJIME LR SEIME	13
ARKIVYSKUPO G. GRUŠO PAMOKSLAS VILNIAUS ARKIKATEDROJE ŠVENČIANT KOVO 11-ĄJĄ	13

Homilijos

MŪSŲ MEILĖS DIEVUI ISTORIJA / III Velykų sekmadienis (C)	15
BŪTI GERAISIAIS GANYTOJAIŠ / IV Velykų sekmadienis (C)	16
MEILĖ, PASKATINUSI DIEVĄ TAPTI ŽMOGUMI / V Velykų sekmadienis (C)	17
TAIKA NEAPSIRIBOJA KARO NEBUVIMU / VI Velykų sekmadienis (C)	18

Straipsniai

James Le Fanu ŽMOGAUS KILMĖ: DVIEJŲ DALIŲ MĮSLĖ	20
--	----

Bažnyčia Lietuvoje

Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis	31
Vilniaus arkivyskupijos kunigų susirinkimas	32
Šiaulių vyskupijos kunigų susirinkimas	33
Kunigystės jubiliejus	34
Seminaras parapijų referentėms	35
Zakristijonų ugdymo seminaras	36
Evangelizacinė popietė	37
Sužadėtinių rengėjų mokymai	38
Tikėjimo atnaujinimo diena	38

Popiežius Pranciškus

Bažnyčia – pašaukimų motina

Žinia 53-iosios Pasaulinės maldos už pašaukimus dienos proga

Brangūs broliai ir seserys!

Kaip norėčiau, kad per Gailestingumo ypatingąjį jubiliejų visi pakrikštytieji galėtų patirti priklausymo Bažnyčiai džiaugsmą! Kad galėtų iš naujo atrasti, jog krikščioniškasis pašaukimas, lygiai kaip ypatingieji pašaukimai, gimsta Dievo tautoje ir yra dieviškojo gailestingumo dovanos. Bažnyčia yra gailestingumo namai ir ji yra „dirva“, kur pašaukimai dygsta, auga ir duoda vaisių.

Todėl šios 53-iosios Pasaulinės maldos už pašaukimus dienos proga visus kviečiu apmąstyti apaštališkąją bendruomenę ir padėkoti už bendruomenės vaidmenį kiekvieno asmens pašaukimo kelyje. Bulėje, kuria paskelbiau Gailestingumo ypatingąjį jubiliejų, priminiau šventojo Bedos Garbingojo žodžius apie šventojo Mato pašaukimą: „*Miserando atque eligendo*“ (*Misericordiae vultus*, 8). Gailestingai elgdamasis, Viešpats atleidžia mums nuodėmes ir per tai atveria mus naujam gyvenimui, sukonkretinamam pašaukimu sekti ir imtis misijos. Kiekvienas pašaukimas Bažnyčioje kyla iš Jėzaus užuojautos kupino žvilgsnio. Atsivertimas ir pašaukimas – dvi to paties medalio pusės ir nuolatos reiškiasi visame troškimu misionieriauti degančio mokinio gyvenime.

Palaimintasis Paulius VI apaštališkajame paraginiame *Evangelii nuntiandi* nusakė evangelizacijos proceso pakopas. Viena iš jų yra priklausymas krikščionių bendruomenei (plg. 23), tai bendruomenei, kuri mums paliudijo tikėjimą ir aiškiai paskelbė apie Viešpaties gailestingumą. Toks įtraukimas į bendruomenę aprėpia visą turtingą bažnytinį gyvenimą, pirmiausia sakramentus. Bažnyčia yra ne tik vieta, kurioje tikime, bet ir mūsų tikėjimo objektas; todėl *Credo* išpažįstame: „Tikiu Bažnyčią.“

Dievas pašaukia *tarpininkaujant bendruomenei*. Dievas mus pašaukia būti Bažnyčios dalimi, o paskui, mums joje pasiekus tam tikrą brandą, duoda konkretų pašaukimą. Pašaukimo keliu einama išvien su Viešpaties mums dovanojamais broliais ir seserimis: mes *su-šaukiami*. Pašaukimo bažnytinė dinamika yra priešnuodis, apsaugantis nuo abejingumo ir individualizmo. Ji steigia bendrystę, kurioje abejingumas nugalimas meile,

nes reikalauja išeiti iš savęs savo gyvenimą paskiriant tarnauti Dievo planui ir Jo šventosios tautos istorinę situaciją paverčiant sau rūpimu reikalu.

Šią Maldai už pašaukimus skirtą dieną trokštu visus tikinčiuosius paraginti imtis atsakomybės rūpintis pašaukimais bei jų atpažinimu. Apaštalamis ieškant to, kuris pakeistų Judą Iskariją, šventasis Petras surinko šimtą dvidešimt brolių (plg. *Apd* 1, 15); o septyniems diakonams išrinkti buvo sušaukta mokinių grupė (plg. 6, 2). Šventasis Paulius nurodo Titui konkrečius kriterijus presbiteriams atrinkti (plg. *Tit* 1, 5–9). Ir šiandien krikščionių bendruomenė visada yra pašaukimams atpažinti, jiems ugdyti ir juos palaikyti (plg. apašt. par. *Evangelii gaudium*, 107).

Pašaukimai gimsta Bažnyčioje. Nuo pat pirmos pašaukimo atsiradimo akimirkos būtinas tinkamas Bažnyčios „jausmas“. Visada pašaukiama ne dėl tam tikro regiono arba kokios nors grupės ar bažnytinio sąjūdžio, bet dėl Bažnyčios ir pasaulio. „*Aiškus charizmos autentiškumo ženklas yra jos bažnytiškumas, gebėjimas darniai išitraukti į šventos Dievo tautos gyvenimą visų labui*“ (ten pat, 130). Atsiliepdamas į Dievo pašaukimą, jaunuolis regi, kad jo bažnytinis horizontas praplatėja, jis gali pasverti gausias charizmas ir todėl objektyviau atpažinti. Bendruomenė šitaip tampa namais bei šeima, kur randasi pašaukimai. Dėkingas kandidatas tokį bendruomenės tarpininkavimą laiko būtinu elementu savo ateities atžvilgiu. Mokosi pažinti ir mylėti brolius ir seseris, einančius kitais keliais nei jis, o šie saitai stiprina visų bendrystę.

Pašaukimai auga Bažnyčioje. Ugdomojo proceso metu kandidatai į įvairius pašaukimus turi vis geriau pažinti bažnytinę bendruomenę įveikdami visiems iš pradžių būdingą ribotą požiūrį. To siekiant pravartu įgyti *kokios nors apaštalinio drauge su kitais bendruomenės nariais patirties*, pavyzdžiui: lydymam gero katecheto, perteikti krikščioniškąją žinią; kartu su kokia nors vienuoliškąja bendruomene paragauti paribių evangelizacijos; atrasti kontempliacijos lobį dalijantis klauzūriniu gyvenimu; geriau pažinti misiją *ad gentes* bendraujant su misionieriais; padedant dieceziniams kunigams, praplėsti pastoracijos parapijoje ir vyskupijoje patirtį. Bažnytinė bendruomenė ugdomiesiems visada išlieka pagrindinė lavinamoji aplinka, kuriai jaučiamas dėkingumas.

Pašaukimai palaikomi Bažnyčios. Galutinai įsipareigojus pašaukiminis kelias Bažnyčioje nepasibaigia, jis tęsiamas mūsų nusiteikimu tarnauti, ištvėrme, nuolatinu ugdymu. Kas pašventė savo gyvenimą Viešpačiui, tas pasirengęs tarnauti Bažnyčiai visur, kur prireiks.

Tokio nusistatymo tarnauti Bažnyčiai pavyzdys yra Pauliaus ir Barnabo misija. Išsiųsti Šventosios Dvasios ir Antiochijos bendruomenės (plg. *Apd* 13, 1–4), jie grįžo į tą pačią bendruomenę ir papasakojo, ką per juos nuveikė Viešpats (plg. *Apd* 14, 27). Misionieriai lydimi ir palaikomi krikščionių bendruomenės, kuri visada išlieka gyvybiškai svarbus atramos taškas, lygiai kaip regimoji tėvynė teikia saugumo tiems, kurie keliauja į amžinąjį gyvenimą.

Tarp pastoracijos darbuotojų ypač svarbūs yra kunigai. Jų tarnyba sudabartinami Jėzaus žodžiai: „Aš – avių vartai. <...> Aš – gerasis ganytojas“ (*Jn* 10, 7. 11). Pašaukimų pastoracija yra esminė jų pastoracinės tarnybos dalis. Kunigai lydi ir tuos, kurie savo pašaukimo ieško, ir tuos, kurie savo gyvenimą jau paskyrė tarnauti Dievui ir bendruomenei.

Visi tikintieji pašaukti suvokti bažnytinę pašaukimų dinamiką, nes tikėjimo bendruomenė gali Mergelės Marijos pavyzdžiu tapti motiniškomis iščiomis, priimančiomis Šventosios Dvasios dovaną (plg. *Lk* 1, 35–38). Bažnyčios bažnytiškumas reiškiasi ištverminga malda prašant pašaukimų ir ugdomąja bei lydima veikla dėl tų, kurie pajunta Dievo pašaukimą, taip pat kruopščiu kandidatų į dvasininko tarnybą ir pašvęstąjį gyvenimą atrinkimu. Galiausiai Bažnyčia yra pašaukimų motina nuolatos palaikydama tuos, kurie savo gyvenimą jau yra pašventę tarnauti kitiems.

Prašykime Viešpaties visiems, kurie yra pašaukimo kelyje, suteikti tvirtą prisirišimą prie Bažnyčios ir kad Šventoji Dvasia sustiprintų ganytojų ir visų tikinčiųjų bendrystę, atpažinimą ir dvasinę tėvystę bei motinystę.

Gailestingasis Tėve, kuris mums išganyti dovanojai savo Sūnų ir visada mus stiprini savo Dvasios dovanomis, duok mums gyvų, karštų ir džiugių krikščioniškųjų bendruomenių, kurios būtų broliško gyvenimo šaltiniai ir žadintų jaunuolių troškimą pašvęsti save Tau ir evangelizacijai. Palaikyk jų pastangas siūlyti tinkamą pašaukimų katechezę ir kelius, vedančius į konkretų pašventimą. Duok reikiamos išminties pašaukimams atpažinti, kad visur suspindėtų Tavo gailestingosios meilės didybė. Marija, Jėzaus Motina ir Ugdytoja, užtark kiekvieną krikščioniškąją bendruomenę, kad, padaryta vaisinga Šventosios Dvasios, ji būtų autentiškų pašaukimų tarnauti šventajai Dievo tautai versmė.

*Vatikanas, 2015 m. lapkričio 29 d.,
pirmasis advento sekmadienis*

Pranciškus

Komunikavimas ir gailestingumas – vaisingas susitikimas

*Žinia 50-osios Pasaulinės visuomenės
komunikavimo priemonių dienos proga*

Brangūs broliai ir seserys!

Gailestingumo šventieji metai kviečia mus apmąstyti komunikavimo ir gailestingumo santykį. Bažnyčia, susivienijusi su Kristumi, Gailestingojo Dievo gyvuoju įsikūnijimu, pašaukta gyventi taip, kad gailestingumas būtų visos jos būties bei veiklos skiriamasis bruožas. Tuo, ką sakome ir kaip sakome, kiekvienu žodžiu ir kiekvienu gestu turi būti išreiškiami Dievo atjauta, švelnumas ir atleidimas visiems. Meilė savo prigimtimi yra komunikavimas bei akina atsiverti ir neužsisklęsti. O kai mūsų širdys ir veiksmai bus įkvėpti meilės, dieviškosios meilės, tada mūsų komunikavimas perteiks Dievo galią.

Būdami Dievo vaikai, esame pašaukti bendrauti su visais be išimties. Perteikti gailestingumą, paliesti žmonių širdis ir palaikyti juos kelyje į gyvenimo pilnatvę, kurios visiems atnešti atėjo Tėvo siųstas Jėzus Kristus, savo kalba ir veikla ypač turi stengtis Bažnyčia. Kad Jėzus būtų pažintas ir pamiltas, turime į save įsileisti ir aplink save skleisti Motinos Bažnyčios šilumą, kuri suteikia tikėjimo žodžiui svarumo ir skelbiant bei liudijant įskelia „kibirkštį“, suteikiančią skelbimui ir liudijimui gyvybę.

Komunikavimas turi galios tiesti tiltus, skatinti susitikimą bei įtraukimą ir taip praturtinti visuomenę. Kaip gražu matyti žmonių pastangas rūpestingai parinkti žodžius ir veiksmus siekiant įveikti nesupratimą, išgydyti sužeistą atmintį ir statydinti taiką bei darną. Žodžiais galima nutiesti tiltus tarp žmonių, šeimų, socialinių grupių, tautų. Ir ne tik fizinėje, bet ir skaitmeninėje aplinkoje. Tegul žodžiai ir veiksmai būna tokie, kurie padėtų ištrūkti iš pasmerkimo ir kerštavimo užburto rato, kaustančio individus ir tautas bei kursančio neapykantos kupinus pareiškimus. Krikščionys savo žodžiais turėtų skatinti bendrystę net tada, kai prireikia ryžtingai pasmerkti blogį, stengtis niekada nenutraukti santykių ir komunikavimo.

Todėl norėčiau visus geros valios žmones pakviesti iš naujo atrasti gailestingumo galią gydyti sutrauktus santykius ir vėl grąžinti taiką bei darną į šeimas ir bendruomenes. Visi žinome, kaip senos žaizdos ir ilgai trunkantis apmaudas gali kaustyti žmones, trukdyti jiems bendrauti ir susitaikyti. Visais tokiais

atvejais gailestingumas geba duoti pradžią naujam pokalbio bei dialogo būdui. Tai labai taikliai išreiškė Shakespeare'as: „Gailestingumas nėra pareiga. Jis krinta iš dangaus, kaip švelnus lietus ant žemės. Jis – dvigubas palaiminimas: palaimina tą, kuris jį teikia, ir tą, kuris priima“ (*Venecijos pirklys*, IV veiksmas, 1 scena).

Reikia tikėtis, kad iš gailestingumo, kuris niekada nepraranda vilties, įkvėpimo semsis ir politikos bei diplomatijos kalba. Prašau tų, kuriems tenka institucinė bei politinė atsakomybė, taip pat užduotis formuoti viešąją nuomonę, visada atsižvelgti į tai, kaip jie kalba apie kitaip manančius ar besielgiančius bei suklydusius. Nesunku pasiduoti pagundai tokiomis situacijomis pasinaudoti nepasitikėjimo, baimės, neapykantos liepsnai kurstyti. Priešingai, žmones nukreipti į susitaikymą reikia drąsos, o būtent tokia teigiama ir kūrybiška drąsa pasiūlo tikrų sprendimų seniems konfliktams užbaigti bei galimybę įgyvendinti tvarią taiką. „Palaiminti gailestingieji, nes jie susilauks gailestingumo. <...> Palaiminti taikdariai, nes jie bus vadinami Dievo vaikais“ (*Mt 5, 7. 9*).

Kaip norėčiau, kad mūsų komunikavimo ir mūsų kaip Bažnyčios ganytojų tarnystės neženklintų išdidus ir išpuikėliškas triumfas dėl parbloškto priešo ir nelydėtų žeminimas tų, kuriuos pasaulis laiko nevykėliais ir išmestais! Gailestingumas gali padėti sušvelninti gyvenimo negandas ir sušilti tiems, kurie patyrė tik nuosprendžio šaltumą. Tegu mūsų komunikavimas būna įveikiantis griežto skirstymo į nusidėjėlius ir teisiuosius logiką. Galime ir privalome teisti nuodėmės situacijas – smurtą, korupciją, išnaudojimą ir t. t., – tačiau negalime teisti asmenų, nes tik Dievas gali perskaityti, kas yra jų širdies gelmėje. Mūsų užduotis – įspėti klystantį ir pasmerkti tam tikras blogas ir neteisingas elgsenas, šitai siekiant išlaisvinti aukas ir pakelti suklupusiuosius. Jono evangelijoje mums sakoma, kad „tiesa padarys jus laisvus“ (*Jn 8, 32*). Ta tiesa galiausiai yra pats Kristus, kurio švelnus gailestingumas yra būdo, kuriuo turėtume skelbti tiesą ir smerkti neteisingumą, matas. Mūsų pagrindinė užduotis yra patvirtinti tiesą meile (plg. *Ef 4, 15*). Mūsų, nusidėjėlių, širdį palytės tik su meile ištarti žodžiai, lydimi romumo ir gailestingumo. Griežti ar moralizuojantys žodžiai ir veiksmai kelia pavojų dar labiau atstumti tuos, kuriuos norime atvesti į atsivertimą ir laisvę, sustiprindami jų neigiamą nusistatymą ir gynybiškumą.

Kai kas mano, kad gailestingumu grįšta visuomenė yra nepateisinamai idealistinė arba perdėtai atlaidi. Tačiau prisiminkime pirmuosius santykių šeimoje

potyrius. Tėvai mus mylėjo ir brangino labiau už tai, kas esame, nei už mūsų gebėjimus bei pasiekimus. Savime suprantama, tėvai trokšta savo vaikams to, kas geriausia, tačiau jų meilė nepriklauso nuo tikslų pasiekimo. Tėvų namai yra vieta, kur esi visada priimtas (plg. *Lk 15, 11–32*). Norėčiau visus padrašinti žmonių visuomenę laikyti ne erdve, kur tenka konkuruoti su nepažįstamais ir stengtis prasimušti, bet veikiau namais ar šeima, kur durys visada atvertos ir mėginama vienam kitą priimti.

Kad taip būtų, reikia mokėti klausytis. Komunikuoti reiškia dalytis, o dalijimasis reikalauja klausymosi, priėmimo. Klausytis yra daug daugiau nei girdėti. Girdėjimas susijęs su informacijos sritimi; klausymasis, priešingai, kreipia į komunikavimą ir reikalauja artumo. Klausymasis įgalina mus pasirinkti teisingą nuostatą, išeinant iš ramios žiūrovo, naudotojo ir vartotojo būklės. Klausytis taip reiškia gebėti dalytis klausimais ir abejonėmis, žengti petys į petį, atsisakyti bet kokio įsivaizdavimo, kad esi visagalys, ir savo gebėjimus bei dovanas nuolankiai palenkti bendrojo gėrio tarnybai.

Klausytis niekada nėra lengva. Kartais patogiau apsimesiti kurčiam. Klausytis – tai rodyti dėmesį kito žodžiams, trokšti juos suprasti, įvertinti, gerbti, sergėti. Klausantis vyksta savotiška kankinystė, savaauka, ja pakartojame Mozės šventąjį veiksma priešais degantį krūmą: ant susitikimo su kitu, kuris su manimi kalba, „šventosios žemės“ turime nusiauti sandalus (plg. *Iš 3, 5*). Mokėti klausytis yra didžiulė malonė, dovana, kurios būtina šauktis, kad galėtum ja naudotis, ją praktikuoti.

Visiškai žmogiškos komunikavimo formos gali būti ir elektroninis paštas, *sms*, socialiniai tinklai ir *chat*. Komunikavimo autentiškumą lemia ne technologija, bet žmogaus širdis ir jo gebėjimas tinkamai naudotis turimomis priemonėmis. Socialiniai tinklai gali ne tik palengvinti bendravimą ir skatinti visuomenės gerį, bet ir didinti poliarizaciją bei susiskaldymą tarp asmenų ir grupių. Skaitmeninė sritis yra aikštė, susitikimo vieta, kur galima paglostyti ar sužeisti, prasmingai diskutuoti ar morališkai linčiuoti. Meldžiu, kad Jubiliejaus metai, išgyvenami gailestingumo dvasia, padarytų mus „atviresnius dialogui, kad geriau vienas kitą pažintume ir suprastume“, kad panaikintų „visas užsisklendimo bei nepagarbos formas“ ir išvytų „visas smurto ir diskriminacijos formas“ (*Misericordiae vultus*, 23). Tinkluose irgi kuriasi tikra pilietija. Prieiga prie skaitmeninių tinklų lydi atsakomybė už kitą; tas kitas yra nematomas, bet realus, o jo kilnumas gerbtinas. Tinklus galima gerai panaudoti sveikai ir dalijimuisi atvirai visuomenei ugdyti.

Komunikavimas, jo vietos ir priemonės praplėtė daugybės žmonių horizontą. Tai – ir Dievo dovana, ir didelė atsakomybė. Šią komunikavimo galią norėčiau apibrėžti kaip „artumą“. Komunikavimo ir gailestingumo susitikimas vaisingas tiek, kiek pagimdo artumą, priimantį, guodžiantį, gydantį, lydintį kitą bei drauge su juo švenčiantį. Gailestingai komunikuoti susiskaldžiusiame, fragmentuotame, poliarizuotame pasaulyje reiškia prisidėti prie sveiko, laisvo ir solidaraus artumo tarp Dievo vaikų ir žmonių šeimos brolių bei seserų.

Vatikanas, 2016 m. sausio 24 d.

Pranciškus

Popiežius Pranciškus

Kreipimasis į Popiežiškosios gyvybės akademijos visuotinio susirinkimo narius

2016 m. kovo 3 d.

Brangūs broliai ir seserys!

Sveikinu jus visus susirinkusius į Popiežiškosios gyvybės akademijos visuotinį susirinkimą. Ypač džiugu sutikti kardinolą Sgreccia, dėkoju! Šios dienos bus skirtos gyvybės etikos dorybių studijoms. Tai akademijai reikšminga tema, susijusi su svarbia žinia šiandienei kultūrai: gėris, kurį daro žmogus, yra ne išskaičiavimo ar strategijos rezultatas, taip pat ne genetinės struktūros ar socialinio poveikio produktas, bet tinkamai nusistačiusios širdies, laisvo pasirinkimo, linkstančio į tikrąjį gėrį, vaisius. Mokslo ir technikos neužtenka: gėriui daryti reikalinga širdies išmintis.

Šventajame Rašte įvairiais būdais sakoma, jog geri ar blogi ketinimai neįeina į žmogų iš išorės, bet išeina iš jo „širdies“. „Iš vidaus, iš žmonių širdies, – teigia Jėzus, – išeina pikti sumanymai“ (Mk 7, 21). Biblijoje širdis yra ne tik meilės jausmų, bet ir dvasinių gebėjimų, proto ir valios organas, sprendimų, mąstymo ir veikimo būdo buveinė. Šventosios Dvasios poveikiui atvira išmintis renkantis irgi susijusi su širdimi. Būtent čia gimsta geri darbai, bet lygiai taip pat ir blogi, kai atmetama tiesa ir Dvasios patarimai. Vienu žodžiu, širdis yra žmogaus, suformuoto Dievo rankų (plg. Pr 2, 7), santrauka, ir Kūrėjas į ją žvelgia nepaprastai patenkintas (plg. Pr 1, 31). Dievas lieja į žmogaus širdį savo paties išmintį.

Mūsų laikais kai kurios kultūrinės pakraipos nebeprapažįsta į sukurtą tikrovę ir žmogų išpaustos dieviškosios išminties žymės. Žmogaus prigimtis susiaurinama iki vien materijos, kurią gali formuoti kaip nori. Tačiau mūsų žmogystė yra nepakartojama ir labai brangi Dievui! Todėl pirmutinė prigimtis, saugotina tam, kad duotų vaisių, yra mūsų pačių žmogystė. Turime teikti jai švarų laisvės orą ir gaivinantį tiesos vandenį, ginti ją nuo savanaudiškumo ir melo nuodų. Tada mūsų žmogystės dirvoje suvešės didžiulė dorybių įvairovė.

Dorybė yra autentiškiausia gėrio apraiška, kurią žmogus, padedamas Dievo, geba įgyvendinti. „Ji leidžia žmogui ne tik daryti gerus darbus, bet ir atskleisti geriausią, ką pats turi“ (Katalikų Bažnyčios katekizmas, 1803). Dorybė yra ne paprastas įprotis, bet gėrį renkantis nuolatos atnaujinama nuostata. Dorybė yra ne emocija, ne įgūdis, įgytas tobulinimosi kursuose, ir juo labiau ne biocheminis mechanizmas, bet iškiliausia žmogaus laisvės išraiška. Dorybė – geriausia iš to, ką siūlo žmogaus širdis. Kai širdis nutolsta nuo gėrio ir tiesos, glūdinčios Dievo žodyje, jai iškyla daugybė pavojų, ji praranda orientaciją ir rizikuoja vadinti blogį gėriu, o gėrį – blogiu; dorybės žlunga, jas nesunkiai pakeičia nuodėmė, o vėliau yda. Pasukęs tokia nuokalne nuslysta į moralinę klaidą ir patenka į vis didesnės egzistencinės baimės priespaudą.

Šventajame Rašte pateikiama sukietėjusios širdies dinamika: juo labiau širdis palinkusi į savanaudiškumą ir blogį, juo sunkiau jai keistis. Jėzus sako: „Kiekvienas, kas daro nuodėmę, yra nuodėmės vergas“ (Jn 8, 34). Širdžiai sugedus, padariniai socialiniam gyvenimui rimti, kaip primena pranašas Jeremijas: „O tavo akims ir širdžiai rūpi vien savo nauda, tiktai lieti nekaltųjų kraują, naudoti prievartą ir smurtą“ (22, 17). Tokio būvio neįmanoma pakeisti nei teorijų jėga, nei socialinėms ar politinėms reformomis. Mūsų širdį perkeisti gali tik Šventoji Dvasia, jei su ja bendradarbiausime: juk pats Dievas pažadėjo savo veiksmingąją malonę tiems, kurie jo ieško ir atsiverčia „visa savo širdimi“ (plg. Jl 2, 12 ir t.).

Šiandien daug institucijų, kurios įsipareigojo tarnauti gyvybei vykdydamos tyrimus ar teikdamos pagalbą; jos ne tik skatina gerus darbus, bet ir žadina aistrą gėriui. Tačiau taip pat esama daug struktūrų, kurioms labiau už bendrąjį gėrį rūpi ekonominis interesas. Kalbėti apie dorybę reiškia teigti, kad gėrio rinkimasis apima ir įtraukia visą asmenį; tai ne „kosmetinis“ klausimas, ne išorinis pagražinimas, kuris neduos vaisių: galvoje turimas poreikis išrauti nedorus troškimus iš širdies ir nuoširdžiai siekti gėrio.

Nors ir būtinos gyvybės etikos normos, laiduojančios pagarbą asmeniui, to irgi neužtenka žmogaus gėriui visiškai įgyvendinti. Tai, kad gėris tikrai bus gerbiamas, galiausiai garantuoja dorybės tų, kurie darbuojasi skatindami gyvybę. Šiandien nestokojama mokslo žinių ir techninių instrumentų, gebančių palaikyti žmogaus gyvybę situacijose, kuriose ji silpniausia. Tačiau dažnai trūksta žmoniškumo. Gerai elgtis reiškia ne korektiškai taikyti etinį išmanymą, bet iš tiesų domėtis trapiu asmeniu. Medikai ir sveikatos apsaugos darbuotojai tegul niekadoms neužmiršta jungti mokslą, techniką ir žmoniškumą.

Todėl raginu universitetus į visa tai atsižvelgti savo ugdymo programose, kad studentai galėtų brandinti širdies ir proto nuostatas, būtinas žmogaus gyvybei priimti bei ja rūpintis paisant kilnumo, tenkančio jai bet kuriomis aplinkybėmis. Taip pat kviečiu medicinos ir tyrimų struktūrų vadovus pasirūpinti, kad jų pavaldiniai žmoniškumo aspektą laikytų neatsiejamu savo kompetentingos tarnystės dalimi. Bet kuriuo atveju tie, kurie su atsidavimu ėmėsi gyvybės gynybos bei skatinimo, turėtų gebėti parodyti to grožį. Juk kaip „Bažnyčia auga ne užsiimdama prozelitizmu, bet *patraukdama*“ (*Evangelii gaudium*, 14), lygiai taip žmogaus gyvybė veiksmingai ginama bei skatinama tik tada, kai pažįstamas ir parodomas to grožis. Gyvendami autentiška atjauta ir kitomis dorybėmis, įtaigiai liudysite gyvybės Tėvo gailingumą.

Šiuolaikinė kultūra vis dar išlaikė prielaidas, įgalinančias tvirtinti, jog žmogus yra gintina vertybė bet kuriame gyvenimo būvyje; vis dėlto ji dažnai būna moralinių netikrybių, neleidžiančių veiksmingai ginti gyvybės, auka. Be to, neretai dorybės vardu dangstomos „didžiosios ydos“. Todėl svarbu ne tik kad dorybės tikrai veiktų žmogaus mąstyseną bei elgseną, bet ir kad jos būtų ugdomos nuolatiniu išvalgumu ir išaknydinamos Dieve, visų dorybių versmėje. Norėčiau pakartoti dar vieną dalyką, kurį jau nesyk minėjau: turime saugotis naujų ideologinių kolonizacijų, įsiskverbiančių į žmonių, taip pat krikščionių, mąstymą dorybės, šiuolaikybės, naujųjų nuostatų pavidalu. Tokios kolonizacijos atima laisvę, yra ideologinės, t. y. bijo tokios tikrovės, kokią sukūrė Dievas. Prašykime Šventosios Dvasios pagalbos, kad ji mus apsaugotų nuo savanaudiškumo ir neišmanymo: jos atnaujinti, galėsime mąstyti bei elgtis pagal Dievo širdį ir parodyti jo gailingumą kenčiantiems kūnu ir dvasia.

Linkiu, kad šių dienų darbai būtų vaisingi ir lydėtų jus bei visus tuos, kuriuos tarnaudami sutinkate dorybių puoselėjimo kelyje. Dėkoju ir prašau neužmiršti manęs savo maldose. Dėkoju.

Popiežius Pranciškus

Kreipimasis į Apaštališkosios penitenciarijos organizuojamų kursų dalyvius

2016 m. kovo 4 d.

Brangūs broliai, laba diena!

Džiaugiuosi susitikdamas su jumis per Gailingumo jubiliejinių metų gavėnią kasmetinių vidinio forumo kursų proga. Nuoširdžiai sveikinu didįjį penitenciarijų kardinolą Piacenzą ir dėkoju už pagarbinius žodžius. Sveikinu regentą – kurio veidas toks geras, kad jis turėtų būti geras nuodėmklausys! – prelatas, penitenciarijos pareigūnus bei personalą, popiežiškųjų bazilikų ordinarinius ir ekstraordinarius penitenciarijus – jų Jubiliejaus proga padaugėjo – ir visus dalyvaujančius šiuose kursuose, kuriais siekiama padėti naujiems kunigams bei netrukus šventimus gausiantiems seminaristams mokytis prideramai teikti Sutaikinimo sakramentą. Juk šio sakramento šventimas išties reikalauja tinkamo ir mūsų dienas atitinkančio pasirengimo, kad tie, kurie prie jo artinasi, galėtų „ranka palytėti gailingumo didybę“, „tikrąjį vidinės ramybės šaltinį“ (plg. *Misericordiae vultus*, 17).

Gailingumas „gali būti geras krikščionių tikėjimo slėpinio apibendrinimas. Jėzuje iš Nazareto Tėvo gailingumas tapo gyvas bei regimas ir pasiekė savo aukščiausiąjį tašką“ (ten pat, 1). Šia prasme gailingumas, pirma negu žmogaus nuostata ar dorybė, yra galutinis Dievo apsisprendimas kiekvienos žmogiškos būtybės amžinojo išganymo naudai – apsisprendimas, užantspauduotas Dievo Sūnaus krauju.

Šis dieviškasis gailingumas neužtarnaujamai pasiekiamas visų, kurie jo šaukiasi. Juk atleidimo galimybė yra atvira visiems, plačiai atlapota kaip didžiausios „šventosios durys“, nes to trokšta pati Tėvo širdis – Tėvo, kuris myli ir rūpinasi visais savo vaikais, ypač tais, kurie labiausiai suklydę ir nuo jo nutolę. Tėvo gailingumas kiekvienam pasiekiamas įvairiais būdais: nuoširdžiai atveriant sąžinę; skaitant Dievo žodį, atverčiantį širdį; susitinkant su gailingą seserimi ar gailingą broliu; per gyvenimo patirtis, bylojančias apie sužeidimą, nuodėmę, atleidimą ir gailingumą.

Vis dėlto egzistuoja ir gailingumo „patikimas kelias“, vedantis nuo galimybės prie tikrovės, nuo vilties prie tikrumo. Tas kelias – Jėzus, turintis „žemėje galią atleisti nuodėmes“ (*Lk* 5, 27) ir patikėjęs šią užduotį

Bažnyčiai (plg. *Jn* 20, 21–23). Tad Sutaikinimo sakramentas yra pirmutinė vieta, kur patiriamas Dievo gailestingumas ir švenčiamas susitikimas su Tėvu. Šį paskutinį aspektą taip lengvai užmirštame: ateinu, paprašau atleidimo, pajuntu atleidimo glėbį ir užmirštu švęsti. Tai – ne teologinis mokymas, bet, šiek tiek paspausdamas, pasakyčiau, kad šventė yra sakramento dalis: tarsi atgaila irgi būtų šventės, švęstinos su man atleidusiu Tėvu, dalis.

Kaip nuodėmklausiai, leisdami į klausyklą priimti brolių ir seserų, visada privalome atminti, kad jiems esame Dievo gailestingumo *įrankiai*, todėl sergėkimės, kad tai išganyto dovanai netaptume kliūtimi! Pats nuodėmklausys irgi yra nusidėjėlis, žmogus, kuriam visada reikia atleidimo. Jis pirmutinis negali išsiversti be gailestingumo Dievo, kuris jį „išsirinko“ ir „paskyrė“ (plg. *Jn* 15, 16) tokiai didelei užduočiai. Todėl jam visuomet turėtų būti būdinga nuolankaus ir dosnaus tikėjimo nuostata, lydima vienintelio troškimo, kad kiekvienas tikintysis patirtų Tėvo meilę. Šiuo atžvilgiu netrūksta šventųjų brolių kunigų, kuriuos galėtume laikyti pavyzdžiu: atminkime Leopoldo Mandiką ir Pijų iš Pietrelčinos, kurių mirtinguosius palaikus prieš mėnesį pagerbėme Vatikane. Leisiu sau paminėti ir vieną iš savosios šeimos – tėvą Cappello.

Kiekvienas atgailaujantis tikintysis po kunigo išrišimo tikėjimu yra tikras, kad jo nuodėmės nebeegzistuoja. Nebeegzistuoja! Dievas yra visagalis. Man patinka manyti, kad Jis turi silpnybę – prastą atmintį. Kai tik atleidžia, užmiršta. Tai didis dalykas! Nuodėmės nebeegzistuoja, dieviškojo gailestingumo panaikinamos. Kiekvienas išrišimas tam tikru būdu yra širdies jubiliejus, džiuginantis ne tik tikinčiuosius ir Bažnyčią, bet ir patį Dievą. Jėzus taip sakė: „Danguje bus daugiau džiaugsmo dėl vieno atsivertusio nusidėjėlio negu dėl devyniasdešimt devynių teisiųjų, kuriems nereikia atsiversti“ (*Lk* 15, 7). Todėl svarbu, kad nuodėmklausys būtų ir „džiaugsmo kanalas“ ir tikintysis, gavęs atleidimą, nebesijaustų slegiamas savo kalčių, bet gardžiuotųsi jį išlaisvinusio Dievo darbu, išgyventų dėkingumą, būtų pasirengęs atitaisyti padarytą blogį ir eiti susitikti su broliais gera ir noria širdimi.

Brangūs broliai, šiais mūsų laikais, paženklintais individualizmo, daugybės žaizdų ir pagundos užsisklęsti, tikra dovana matyti ir lydėti gailestingumo ieškančius asmenis. Tai visiems mums reiškia dar didesnę evangelinio nuoseklumo ir tėviško geranoriškumo pareigą: esame kaimenės ir malonės sergėtojai, bet ne šeimininkai.

Sugražinkime į centrą – ir ne tik šiais Jubiliejaus metais – Sutaikinimo sakramentą, tikrąją Dvasios erdvę,

kurioje visi, nuodėmklausiai ir penitentai, galime patirti Dievo nepakartojamą, nepajudinamą ir ištikimą meilę kiekvienam iš jo vaikų, meilę, kuri niekada ne-nuvilia. Šventasis Leopoldas Mandikas kartodavo, kad „Dievo gailestingumas pranoksta didžiausius mūsų lūkesčius“. Jis taip pat mėgdavo kenčiantiesiems sakyti: „Danguje turime motinišką širdį. Mergelė, mūsų Motina, kuri kryžiaus papėdėje patyrė didžiausią, kokią tik žmogus gali pakelti, kančią, supranta mūsų bėdas ir mus guodžia.“ Marija, nusidėjėlių Prieglobstis ir Gailestingumo Motina, tegu visada veda ir palaiko pamatinę Sutaikinimo tarnybą.

O ką daryti, kai patenku į sunkią padėtį ir išrišimo negali duoti? Ką tada daryti? Pirmiausia, ieškokite, ar nėra kokios nors išeities, labai dažnai ji būna. Antra, neprisirikiškite vien prie sakinės kalbos, atsižvelkite ir į gestų kalbą. Kai kurie žmonės negali kalbėti ir savo atgailą, sielvartą išreiškia gestu. Trečia, jei neįmanoma duoti išrišimo, pakalbėkite kaip tėvas: „Klausykite, už tai negaliu [išrišti], bet galiu patikinti, kad Dievas jus myli ir jūsų laukia! Pasimelskime drauge Dievo Motinai, kad jus globotų; ir eikite, sugrįžkite, nes aš jūsų laukiau, lygiai kaip laukia ir Dievas“; ir palaiminkite. Tada tas asmuo išeis iš klausyklos ir pagalvos: „Suradau tėvą, ir jis manęs neprikulė.“ Dažnai girdite žmones sakant: „Niekada neinu išpažinties, nes vieną kart nuėjau ir buvau aprėktas.“ Net tais ribotais atvejais, kai negaliu duoti išrišimo, žmogus turi pajusti tėvo šilumą! Jį reikia palaiminti ir paraginti grįžti. Taip pat drauge su juo ar ja pasimelsti. Visada turi būti esminis dalykas: čia – tėvas. Ir kad tai taip pat yra šventė, nes Dievas geriau už mus moka atleisti. Tačiau bent būkime Tėvo įvaizdis.

Apaštališkajai penitencijai dėkoju už jos vertingą tarnystę ir nuoširdžiai laiminu visus bei tarnybą, kurią, ypač Jubiliejaus metu, vykdyte laikydami ją gailestingumo kanalu. Prašau, neužmirškite melstis ir už mane.

O šiandien kartu su jūsų penitencijais aš irgi eisiu klausytis išpažinčių į Šv. Petro baziliką.

Popiežius Pranciškus

Jubiliejus Biblijoje

2016 m. vasario 10 d.

Gražu ir reikšminga tai, kad ši audiencija vyksta Pele-
nų trečiadienį. Pradedame gavėnios kelionę ir šiandien
kalbėsime apie senovinę „jubiliejaus“ instituciją; tai
senovinis dalykas, paliudytas Šventajame Rašte. Ypač
Kunigų knygoje randame jį aprašytą kaip Izraelio tau-
tos religinio ir visuomeninio gyvenimo viršūnę.

Kiekvieną kartą kas 50 metų „Permaldavimo dieną“
(*Kun* 25, 9), kai Viešpaties malonės šaukiamasi visai tau-
tai, rago gaudesys skelbė didį išlaisvinimo įvykį. Kuni-
gų knygoje skaitome: „Švęsite penkiasdešimtuosius me-
tus ir paskelbsite laisvę krašte visiems jo gyventojams.
Tai bus jums jubiliejaus metai: sugrįšite kiekvienas jūsų
prie savo nuosavybės ir kiekvienas jūsų į savo šeimą.
<...> Taigi šiais jubiliejaus metais sugrįšite kiekvienas iš
jūsų į savo nuosavybę“ (*Kun* 25, 10. 13). Jei kas buvo pri-
verstas perduoti savo žemę ar savo namus, jubiliejaus
metais pagal šiuos nurodymus galėjo juos atgauti; jei
kas buvo išsiskolinęs ir, neįstengdamas tų skolų apmo-
kėti, buvo priverstas tarnauti kreditoriui, galėjo surįžti į
savo šeimą ir atgauti visą savo nuosavybę.

Tai buvo savotiškas „bendras atleidimas“, sugrąžin-
davęs visus į pradinę situaciją; visos skolos buvo nu-
rašomos, žemė gražinama, o Dievo tautos nariai iš
naujo galėjo džiaugtis laisve. Tai vyko „šventoje“ tau-
toje, kurioje potvarkiai, tokie kaip šis jubiliejaus metų
nurodymas, buvo skirti kovoti su skurdu ir nelygybe,
laiduoti visiems orų gyvenimą ir teisingą žemės pa-
skirstymą, leidžiantį ant jos gyventi ir iš jos pragyven-
ti. Pagrindinė idėja ta, kad žemė nuo pradžių priklaus-
o Dievui ir buvo patikėta žmogui (plg. *Pr* 1, 28–29),
todėl nė vienas negali skelbti žemės savo išskirtine
nuosavybe, taip nulemdamas nelygybę. Šiandien ga-
lime tai iš naujo apmąstyti; kiekvienas iš mūsų širdyje
turėtume pasvarstyti, ar ne per daug turime daiktų.
Kodėl neatidavus jų tiems, kurie neturi nieko? 10 pro-
centų, 50 procentų... Sakau: tegul Šventoji Dvasia kie-
kvieną iš jūsų įkvepia.

Per jubiliejų nuskurdusieji vėl atgaudavo pragyve-
nimui būtinus dalykus, o praturtėjusieji grąžindavo
vargšams tai, ką buvo iš jų paėmę. Tikslas buvo lygybe
ir solidarumu grindžiama visuomenė, kurioje laisvė,
žemė ir pinigai būtų visiems skirtas gėris, o ne vien
nedaugeliui, kaip yra dabar, jei neklystu. Skaičiai apy-
tikriai, tačiau daugmaž 80 proc. turto yra sukaupta

žmonių, sudarančių maždaug 20 proc. bendro gyven-
tojų skaičiaus. Primindamas išganymo istoriją sakau:
jubiliejaus metai yra tam, kad atsiverstume, kad mūsų
širdis galėtų tapti platesnė, dosnesnė, labiau panašėtų
į Dievo vaiko širdį, turėtų daugiau meilės. Pasakysiu
jums vieną dalyką: jei šis noras, jei jubiliejus nepalies
mūsų kišenės, tai nėra tikras jubiliejus. Ar jūs supran-
tate? Taip parašyta Biblijoje! Popiežius to nesusigalvo-
jo: taip parašyta Biblijoje. Tikslas, kaip jau sakiau, yra
visuomenė, grindžiama lygybe ir solidarumu, kur lais-
vė, žemė ir pinigai tampa gėriu, skirtu visiems, ne tik
nedaugeliui. Iš tikrųjų jubiliejaus tikslas buvo padėti
žmonėms konkrečiai išgyventi brolybę ir tarpusavio
pagalbą. Galėtume sakyti, kad biblinis jubiliejus buvo
„gailėtingumo jubiliejus“, nes jis buvo išgyvenamas
nuoširdžiai siekiant gėrio stokojančiam broliui.

Dievo tautos gyvenimą pagal panašią liniją taip pat
valdė kitos institucijos ir kiti įstatymai, kad būtų gali-
ma patirti Viešpaties gailėtingumą per žmonių gailės-
tingumą. Tuose įstatymuose randame nuorodų, kurios
galioja ir šiandien, kurios mus ragina susimąstyti. Pa-
vyzdžiui, biblinis įstatymas nustatė „dešimtinės“ duo-
klę levitams, kurie buvo atsakingi už Dievo garbinimą
ir neturėjo žemės, taip pat vargšams, našlaičiams, naš-
lėms (plg. *Ist* 14, 22–29). Kitaip tariant, buvo numatyta,
kad viena dešimtoji derliaus ar kito darbo vaisių dalis
būtų atiduota tiems, kurie buvo beglobiai, prispausti
vargo, kad būtų kuriamos santykinės lygybės sąlygos
tautoje, kur visi turėjo elgtis kaip broliai.

Buvo taip pat įstatymas dėl „pirmienų“. Kas tai per
dalykas? Pirmąją derliaus dalimi, kuri yra vertingiaus-
ia, derėjo pasidalyti su levitais ir ateiviais (*Ist* 18,
4–5; 26, 1–11), neturinčiais laukų, kad ir jiems žemė
būtų maitinimosi ir pragyvenimo šaltinis. „Žemė yra
mano, o jūs esate ateiviai, tapę mano įnamiais“ (*Kun*
25, 23). Mes visi esame Viešpaties įnamiai ir laukia-
me dangiškosios tėvynės (plg. *Žyd* 11, 13–16; *1 Pt* 2,
11), esame pašaukti padaryti gyvenamą ir žmogišką
tą pasaulį, kuris mus priima. O kiek daug „pirmienų“
turtingesnieji galėtų duoti vargstantiems! Kiek daug
pirmienų! Ne tik pirmienų iš laukų; taip pat iš visų
kitų darbo produktų, atlyginimų, santaupų, daugybės
kitų dalykų, kurie kartais eikvojami. Šiandien tai da-
roma. Į Apaštališkąją elemozinariją ateina daug laiškų,
kuriuose būna įdėta truputis pinigų: „Tai mano
atlyginimo dalis, skirta padėti kitiems.“ Labai gražu.
Padėti kitiems, karitatyvinėms institucijoms, ligoni-
nėms, prieglaudoms; šelpiti ateivius, svetimšalius ir
keliaujančius... Jėzus keliavo per Egiptą.

Būtent šiuo atžvilgiu Šventajame Rašte atkakliai reika-
laujama dosniai atsiliepti tiems, kurie prašo paskolos,

nedarant šykštuoliškų apskaičiavimų ir nereikalaujant neįmanomų palūkanų. „Jei kas nors iš tavo giminių patektų į skurdą ir taptų tavo išlaikytiniu, turėsi jį paremti. Tegyvena jis su tavimi kaip ateivis ar įnamis. Nereikalauk iš jo iš anksto palūkanų už paskolą ir neišnaudok, bet bijok savo Dievo. Leisk jam gyventi savo namuose kaip broliui. Neskolinsi jam pinigų už palūkanas, neimsi iš jo brangiau už maistą“ (*Kun 25, 35–37*). Šis pamokymas tebėra aktualus. Labai daug šeimų gatvėje, jos yra lupikautojų aukos! Melskimės, kad šiais Jubiliejaus metais Viešpats iš mūsų širdžių pašalintų troškimą daugiau turėti ir lupikauti; kad vėl taptume didžiadvasiški ir didingi. Kaip daug lupikavimo situacijų tenka matyti, kiek daug kančių ir nerimo turi išgyventi šeimos! Dažnai praradę viltį žmonės gyvenimą baigia savižudybe, nes neįstengia sutvarkyti reikalų ir neturi vilties, kad jiems bus ištiesta pagalbos ranka; jie mato tik ranką, ištiestą palūkanų. Tai sunki nuodėmė. Lupikavimas yra sunki nuodėmė, kuri šaukia Dievo akivaizdoje. O Dievas žada laiminti tuos, kurie ištiesia savo ranką, kad dosniai duotų (plg. *Įst 15, 10*). Jis atsilygins tau dvigubai, gal ne pinigais, tačiau daugybe kitų dalykų, Viešpats visada gražins tau dvigubai.

Mieli broliai ir seserys, Biblijos žinia yra labai aiški: drąsiai atsiverti ir tarpusavyje dalytis – tai yra gailestingumas! Jei norime gailestingumo iš Dievo, pradėkime jį praktikuoti. Pradėkime jį praktikuoti tarpusavyje, tarp bendrapiliečių, šeimų, tarp tautų ir žemynų. Taip prisidėsime kurdami pasaulį, kuriame nebus vargšų, kurdami visuomenę be diskriminacijos, grindžiamą solidarumu, dalijimusi tuo, ką turime, skirstant išteklius broliškumo ir teisingumo pagrindu. Ačiū.

Gailestingumas ir įsipareigojimas

2016 m. vasario 20 d.

Gailestingumo jubiliejus yra gera proga pasinerti į Dievo gerumo bei meilės slėpinį. Šiuo gavėnios laikotarpiu Bažnyčia mus kviečia vis labiau pažinti Viešpatį Jėzų ir nuosekliai išgyventi tikėjimą, derinant jį su gyvenimo būdu, išreiškiančiu Tėvo gailestingumą. Tai yra įsipareigojimas, kurį mes esame kviečiami priimti, kad dovanotume sutiktiems žmonėms konkretų Dievo artumo ženklą. Mano gyvenimas, mano nuostata, mano elgsena privalo iš tikrųjų būti konkretus ženklas, rodantis, kad Dievas yra mums artimas. Maži meilės, švelnumo, rūpinimosi gestai, kurie leidžia žmonėms

pajusti, jog Viešpats yra su mumis, kad jis yra mums artimas. Šitaip atsiveria gailestingumo durys.

Šiandien norėčiau trumpai stabtelėti ir pamąstyti su jumis ta tema, kurią paminėjau: įsipareigojimų tema. Kas yra įsipareigojimas? Ką reiškia būti įsipareigojusiame? Kai aš įsipareigoju, reiškia imuosi atsakomybės ir turiu priedermę kieno nors atžvilgiu; tai taip pat reiškia stilių, atsidavimo ir ištikimybės nuostata, ypatingą dėmesį, su kuriuo vykdu šią priedermę. Mes kasdien kviečiami atsidėti tam, ką darome: atsiduoti maldai, darbui, studijoms, taip pat sportui ir poilsiui. Kitais žodžiais tariant, atsiduoti reiškia pasitelkti gerą valią ir stengtis pagerinti gyvenimą.

Dievas taip pat mums atsidavė. Pirmiausia sukurdamas pasaulį ir, nepaisant pastangų jį sugriauti – o jų yra daug, įsipareigodamas palaikyti jį gyvą. Tačiau jo didžiausias atsidavimas buvo tai, kad davė mums Jėzų. Tai yra didis Dievo atsidavimas! Taip, Jėzus iš tikrųjų yra pats didžiausias įsipareigojimas, kurį Dievas dėl mūsų priėmė. Šventasis Paulius mums tai priminė rašydamas, jog Dievas „nepagailėjo nė savo Sūnaus, bet atidavė jį už mus visus“ (*Rom 8, 32*). Dėl to Tėvas drauge su Jėzumi duos visa, ko mums reikia.

Kaip reiškiasi Dievo įsipareigojimas mums? Tai labai lengva patikrinti Evangelijoje. Jėzuje Dievas visiškai atsidavė, kad grąžintų viltį vargšams, tiems, iš kurių buvo atimtas orumas, svetimšaliams, ligoniams, belaisviams ir nusidėjėliams, kuriuos jis su gerumu priėmė. Visame tame Jėzus buvo Tėvo gailestingumo gyva išraiška. Aš norėčiau pabrėžti: Jėzus priėmė nusidėjėlius rodydamas gerumą. Jei mąstome žmogiškai, nusidėjėlis būtų Jėzaus priešas, Dievo priešas, tačiau jis artinosi prie jų su gerumu, jis juos mylėjo ir perkeitė jų širdis. Visi esame nusidėjėliai: visi! Visi Dievo akivaizdoje esame vienaip ar kitaip kalti. Tačiau neturime prarasti pasitikėjimo. Jis artinasi prie mūsų guosdamas, pasigailėdamas, atleisdamas. Tai yra Dievo atsidavimas, ir todėl jis atsiuntė Jėzų, kad artintųsi prie mūsų, prie mūsų visų, kad atvertų savo meilės, savo širdies ir savo gailestingumo duris. Tai iš tikrųjų gražu. Tai labai gražu!

Dėl gailestingos meilės, kuria Jėzus išreiškė Dievo atsidavimą, mes taip pat galime ir privalome atsiliepti į jo meilę savo atsidavimu, ir pirmiausia tose situacijose, kur jaučiamas rimtas stygius, kur labiau trokštama vilties. Pavyzdžiui, svarstau apie mūsų įsipareigojimą apleistiems, turintiems didelių negalių žmonėms, sunkiems ligoniams, mirštantiesiems, neįstengiantiems išreikšti dėkingumo. Visose šiose situacijose mes perteikiame Dievo gailestingumą savo

gyvenimo išpareigojimu, liudijančiu mūsų tikėjimą į Kristų. Mes visuomet turime atnešti šią Dievo glamonę, nes Dievas glamonėja mus savo gailingumu, ir nešti ją kitiems, kuriems jos reikia, kurie širdyje kenčia ar liūdi; artintis prie jų su Dievo švelnumu, tuo pačiu, kurį jis parodė mums.

Tegul šie Jubiliejaus metai padeda mūsų protams ir širdims patirti Dievo atsidavimą kiekvienam ir dėka to perkeisti mūsų gyvenimą į gailingumo išpareigojimą dėl visų.

Valdžia ir gailingumas

2016 m. vasario 24 d.

Tęsiame katechezes apie gailingumą Šventajame Rašte. Įvairiose vietose kalbama apie gilinguosius, apie karalius, aukštus postus užimančius žmones, taip pat apie jų aroganciją ir piktnaudžiavimus. Turtas ir valdžia gali būti geri ir naudingi bendram labui, jeigu jie pasitelkiami tarnauti vargšams ir visiems žmonėms su teisingumu ir meile. Tačiau jeigu – kaip dažnai būna – tai išgyvenama kaip privilegija, savanaudiškai ir išdidžiai, jie tampa korupcijos ir mirties priemonėmis. Tą matome epizode apie Naboto vynuogyną, aprašytame Pirmojoje karalių knygoje, 21 skyriuje, kurį šiandien apmąstysime.

Šiame tekste pasakojama, kad Izraelio karalius Ahabas nori nusipirkti vynuogyną iš žmogaus, vardu Nabotas, nes vynuogynas ribojasi su karaliaus rūmais. Nors pasiūlymas atrodo teisėtas, netgi didžiadvasiškas, bet žemės nuosavybė Izraelyje buvo laikoma praktiškai neperleidžiama. Kunigų knygoje rašoma: „Žemė nebus parduodama visam laikui, nes žemė yra mano, o jūs esate ateiviai, tapę mano įnamiais“ (*Kun* 25, 23). Žemė yra šventa, nes ji yra Dievo dovana ir, kaip tokia, turi būti saugoma bei išlaikoma kaip Dievo palaiminimo ženklas, einantis iš kartos į kartą ir garantuojantis visiems orumą. Taip galima suprasti neigiamą Naboto atsakymą karaliui: „Viešpats draudžia man duoti tau protėvių paveldą“ (*1 Kar* 21, 3).

Ahabas į šį atsakymą atsiliepia apmaudu ir pasipiktinimu. Jis jaučiasi įžeistas – jis yra karalius, galingas žmogus, – sumenkintas jo valdovo autoritetas ir apvilta nuosavybės troškimas. Jo žmona Jezabelė, pagonė karalienė, plėtojusi pagonišką kultą ir liepusi užmušti Viešpaties pranašus (plg. *1 Kar* 18, 4) – ji buvo ne bjauri, bet bloga, – matydama jį tokį prislėgtą, nusprendė

įsikišti. Labai reikšmingi jos žodžiai, tarti karaliui. Paklauskime, kokia piktadarystė sklinda iš tos moters: „Nūn yra tau metas pasirodyti Izraelio karaliumi. Kelkis, ko nors pavalgyk ir būk linksmas. Aš tau duosiu Naboto Jezreėliečio vynuogyną“ (*1 Kar* 21, 7). Ji pabrėžia karaliaus prestižą ir valdžią, kuriais jos požiūriu Naboto atsisakymu buvo suabejota. Tai valdžia, kurią ji laiko absoliučia ir dėl kurios kiekvienas galingo karaliaus troškimas tampa įsakymu. Didysis šv. Ambraziejus apie šią istoriją parašė mažą knygele, pavadintą „Nabotas“. Būtų gera, jei perskaitytume ją šiuo gavėnios laiku. Ji tikrai labai graži, labai praktiška.

Primindamas šiuos dalykus Jėzus sako: „Jūs žinote, kad tautų valdovai engia tautas ir didžiūnai rodo joms savo galią. Tarp jūsų to nebus. Jei kas norėtų tapti didžiausias iš jūsų, tebūnie jūsų tarnas, ir kas panorėtų būti pirmas tarp jūsų, tebūnie jūsų vergas“ (*Mt* 20, 25–27). Jei žmogus praranda tarnavimo matmenį, valdžia gali virsti puikybe, tapti dominavimu ir priespauda. Būtent taip atsitiko pasakojime apie Naboto vynuogyną. Karalienė Jezabelė be skrupulų nusprendžia pašalinti Nabotą ir įgyvendina savo planą. Ji pasinaudoja apgaulingais parodymais ir iškreiptu teisėtumu: karaliaus vardu pasiunčia laiškus miesto vyresniesiems ir kilmingiesiems su įsakymu, kad melagingi liudytojai viešai apkaltintų Nabotą, esą jis keikė Dievą ir karalių, – už tokį nusikaltimą bausta mirtimi. Mirus Nabotui karalius galėjo užvaldyti jo vynuogyną. Tai ne tik anų laikų istorija, bet ir šiandienos istorija apie gilinguosius, kurie, trokšdami turėti daugiau pinigų, išnaudoja vargšus, išnaudoja žmones. Tai istorija apie prekybą žmonėmis, apie vergų darbą, apie vargšus žmones, dirbančius nelegaliai ir už minimalų atlyginimą, kad praturtintų gilinguosius. Tai istorija apie korumpuotus politikus, norinčius turėti vis daugiau! Todėl sakiau, būtų gera perskaityti šv. Ambraziejaus knygą apie Nabotą, nes tai aktualia knyga.

Štai kur veda naudojimasis valdžia, kai negerbiama gyvybė, be teisingumo, be gailingumo. Štai kur veda valdžios troškimas: jis tampa godumu, norinčiu viską užvaldyti. Ypač gerai tai nušviečia pranašo Izaijo tekstas. Jame Viešpats įspėja dėl turtingų žemvaldžių, trokštančių užvaldyti vis daugiau namų ir žemių, godumo. Pranašas Izaijas sako: „Vargas jums, kurie namus prie namų statote, kurie lauką su lauku jungiate, kol vietos telieka tik jums vieniems gyventi žemėje“ (*Iz* 5, 8).

Pranašas Izaijas nebuvo komunistas! Tačiau Dievas yra didesnis negu žmonių piktumas ir slaptos intrigos. Būdamas gailingas, Dievas pasiunčia pranašą Eliją padėti Ahabui atsiversti. Verskime šį puslapį

ir pažiūrėkime, kaip toliau tęsiasi ši istorija. Dievas mato šį nusikaltimą ir beldžiasi taip pat į Ahabo širdį, o karalius, atvestas į akistatą su savo nuodėme, ją supranta, nusižemina ir prašo atleidimo. Kaip būtų gražu, jei galingieji šiandienos išnaudotojai padarytų tą patį! Viešpats priima jo atgailą; tačiau buvo nužudytas nekaltas žmogus, ir padarytas nusikaltimas turės neišvengiamus padarinius. Iš tikrųjų padarytas blogis palieka skausmingus pėdsakus, ir žmonijos istorija nešioja šias žaizdas.

Gailestingumas taip pat ir šiuo atveju parodo pagrindinį kelią, kuriuo reikia eiti. Gailestingumas gali išgydyti žaizdas ir perkeisti istoriją. Atverk savo širdį gailestingumui! Dieviškasis gailestingumas yra galingesnis negu žmogaus nuodėmės. Jis yra stipresnis, ir tai rodo Ahabo pavyzdys. Mes žinome jo galią, prisimindami nekaltojo Dievo Sūnaus atėjimą – jis tapo žmogumi, kad sugriautų blogį per atleidimą. Jėzus Kristus yra tikras karalius, bet jo galia visiškai skirtinga. Jo sostas – kryžius. Jis nėra tas karalius, kuris žudo, bet priešingai, tas, kuris teikia gyvybę. Eidamas pas visus, ypač pas silpniausius, jis įveikia vienišumą ir mirties lemtį, į kurią veda nuodėmė. Jėzus Kristus savo artumu ir švelnumu veda nusidėjėlius į malonės ir atleidimo erdvę. Tai yra Dievo gailestingumas.

Gailestingumas ir perspėjimas

2016 m. kovo 2 d.

Kalbėdami apie dieviškąjį gailestingumą dažnai pasitelkdavome įvaizdį šeimos tėvo, kuris myli savo vaikus, jiems padeda, jais rūpinasi, jiems atleidžia. Būdamas tėvas jis juos moko ir perspėja, kai jie klysta, padėdamas jiems augti gerumu.

Taip Dievas pristatomas pirmajame pranašo Izaijo knygos skyriuje, kur Viešpats, kaip mylintis, tačiau drauge atidus ir griežtas tėvas, kreipiasi į Izraelį kaltindamas neištikimybe ir sugedimu, siekdamas jį gražinti į teismo kelią. Štai kaip prasideda tekstas: „Klausykites dangūs, išgirsk, žeme, nes Viešpats kalba: „Užauginau, išauklėjau vaikus, o jie sukilo prieš mane! Jautis pažįsta savo šeimnininką ir asilas žino savo šeimnininko ėdžias; tik Izraelis nežino, mano tauta nesupranta“ (Iz 1, 2–3).

Per pranašą Dievas kalba tautai, kaip su kartėliu ir nusivylimu kalba tėvas, išauginęs vaikus, o jie dabar maištauja prieš jį. Net gyvuliai yra ištikimi savo šei-

mininkui ir atpažįsta juos maitinančią ranką; tačiau žmonės nebeatpažįsta Dievo, jie nebenori jo suprasti. Dievas, nors ir įskaudintas, leidžia kalbėti meilei ir apeliuoja į tų smukusių vaikų sąžinę, kad jie pripažintų savo nuklydimus ir vėl leistųsi būti mylimi. Štai ką daro Dievas! Jis ateina mūsų pasitikti, kad mes leistume jam, mūsų Dievui, mus mylėti.

Tėvo ir sūnaus santykis, kurį pranašai dažnai nurodo, kalbėdami apie Dievo ir jo tautos sandoros ryšį, buvo iškreiptas. Auklėjamoji tėvų misija yra išauginti vaikus laisvėje, išmokyti juos būti atsakingus, idant jie gebėtų daryti gera sau ir kitiems. Tačiau dėl nuodėmės laisvė tampa autonomijos pretenzija, puikybės pretenzija, o puikybė veda į priešpriešą ir iliuziją, kad pakanka savęs paties.

Taip Dievas primena savo tautai: „Jūs nuklydote nuo kelio.“ Meiliai ir gailiai jis sako: „Mano tauta.“ Dievas niekada neatsižada mūsų, esame jo tauta. Netgi blogiausi vyrai, blogiausios moterys, blogiausios tautos yra jo vaikai. Toks yra Dievas: jis niekada neatsižada mūsų, niekada! Jis visada sako: „Eikš, mano vaike.“ Tokia yra mūsų Tėvo meilė; toks yra Dievo gailestingumas. Tai, kad turime tokį Tėvą, suteikia mums vilties, suteikia mums pasitikėjimo. Ši priklausomybė turėtų būti išgyvenama su pasitikėjimu ir klusnumu, suvokiant, kad viskas yra dovana, kylanti iš Tėvo meilės. Vietoj to yra tuštybė, bukumas ir stabmeldystė. Štai kodėl pranašas dabar tiesiogiai kreipiasi į šią tautą griežtais žodžiais, kad padėtų jiems suprasti kaltės sunkumą: „Ai! Nuodėminga tauta! <...> ištvirkę vaikai! Jie paliko Viešpatį, atmetė Izraelio Šventąjį, atsuko jam nugarą“ (Iz 1, 4).

Nuodėmės pasekmė yra kančios būseną, o jos pasekmės jaučia taip pat šalis, kuri tapo nuniokota ir pavirsta dykuma tokiu mastu, kad Sionas – tai yra Jeruzalė – tampa nebegyvenama. Kur atmetamas Dievas ir jo tėvystė, gyvenimas tampa nebeįmanomas, būtis praranda savo šaknis, viskas atrodo iškreipta ir suniokota. Tačiau netgi šis skausmingas momentas nukreiptas link išganymo. Išbandymas duodamas tam, kad žmonės patirtų tą kartėlį, kuris laukia apleidus Dievą, susidūrus su mirties pasirinkimo tuštuma. Kentėjimas yra neišvengiamas save griauančio sprendimo padarinys, ir tai turi priversti nusidėjėlių susimąstyti, kad jis taptų atviras atsivertimui ir atleidimui.

Toks yra dieviškojo gailestingumo kelias. Dievas elgiasi su mumis ne pagal mūsų kaltes (plg. *Ps* 103, 10). Bausmė tampa priemone, raginančia mąstyti. Taip galime suprasti, kad Dievas atleidžia savo tautai, rodo malonę ir negriauna visko, bet visuomet palieka atviras duris

vilčiai. Išgelbėjimas apima apsisprendimą klausytis ir leisti atverčiamam, tačiau tai visada išlieka dovana. Todėl Viešpats savo gailėstingumu nurodo kelią, ne apeiginių aukų, bet veikiau teisingumo kelią. Kultas kritikuojamas ne todėl, kad jis savaime nenaudingas, bet todėl, kad, užuot pirmiausia reiškęs atsivertimą, jis pretenduoja tapti atsivertimo pakaitalu; jis tampa nuosavo teismo paieška, įteigdamas klaidinančią įsitikinimą, jog išgelbėjimą nulemia aukos, o ne dieviškasis gailėstingumas, kuris atleidžia nuodėmę. Kad aiškiau tai suprastume: kai žmogus suserga, jis kreipiasi į gydytoją; kai žmogus jaučiasi esąs nusidėjęs, jis kreipiasi į Viešpatį. Jeigu, užuot kreipęsis į gydytoją, žmogus eina pas burtininką, jis nepagyja. Taip pat ir mes dažnai neiname pas Viešpatį, bet mieliau renkamės klaidingą kelią, siekdami nuteisinimo, teisybės ar ramybės be jo. Pranašas Izaijas sako, kad Dievui nepatinka jaučių ir avių kraujas (Iz 1, 11), ypač jei auką atneša rankos, suteptos brolių krauju (Iz 1, 15). Galvoju apie kai kuriuos Bažnyčios aukotojus, kurie ateina ir sako: „Priimkite šią auką Bažnyčiai“, – o tai yra daugybės išnaudotų, menku užmokesčiu pavergtų žmonių kraujo

vaisius. Sakyčiau tiems žmonėms: „Pasiimk savo čekį, sudegink jį.“ Dievo tautai, tai yra Bažnyčiai, nereikia nešvarių pinigų, jai reikia širdžių, atvirų Dievo gailėstingumui. Reikia artintis prie Dievo švariomis rankomis vengiant pikto, praktikuojant gerumą ir teisingumą. Kaip gražiai pranašas užbaigia: „Liaukitės darę pikta, mokykitės gera daryti. Atsidėkite teisingumui, padėkite engiamajam, užstokite našlaitį, ginkite našlės bylą“ (Iz 1, 16–17).

Pagalvokite apie daugybę į Europą atvykstančių pabėgėlių, nežinančių kur eiti. Viešpats sako: jei jūsų nuodėmės būtų raudonos it kraujas, jos taps baltos kaip sniegas, išbalintos kaip vilna, o žmonės galės maitintis šio krašto gėrybėmis ir gyventi ramybėje (plg. Iz 1, 19).

Tai yra Dievo atleidimo stebuklas; atleidimo, kurį Dievas kaip Tėvas nori dovanoti savo tautai. Dievo gailėstingumas atviras kiekvienam, o pranašo žodžiai šią dieną galioja mums visiems, kurie esame pašaukti kaip Dievo vaikai.

Nauji leidiniai

Taip, laimingas. Kardinolą Audrį Juozą Bačkį kalbina Antanas Gailius. – Vilnius: Naujasis Židinys-Aidai, 2016. – 528 p.: fotogr.

Kardinolas A. J. Bačkis – tikras išėivijos lietuvių intelektualas, išaugęs patriotų šeimoje, o okupacijai pasibaigus, grįžęs į Lietuvą ir visomis išgalėmis jai dirbęs. Nemenką dalį savo gyvenimo jis praleido pačiose svarbiausiose Visuotinės Bažnyčios tarnybose: jaunystėje pasirinktas kunigo kelias nuvedė į diplomatinę tarnybą Šventojo Sosto nunciatūrose ir svarbiose pareigose Vatikane. Vėliau paties popiežiaus Jono Pauliaus II įšventintas vyskupu, dirbo apaštališkuoju nuncijumi Olandijoje. Lietuvai atgavus nepriklausomybę ir pop. Jonui Pauliui II įkūrus Vilniaus bažnytinę provinciją, buvo paskirtas Vilniaus arkivyskupu metropolitu. Šią tarnystę tęsė daugiau kaip dvi dešimtys metų. Per tą laiką rūpinosi visokeriopai atkurti Bažnyčią, katalikišką ugdymo, kultūros, labdaros institucijas bei sukurti teisinę Bažnyčios ir valstybės santykių bazę. 2001 m. paskirtas Kardinolu.

Remdamasis savo turtinga patirtimi šis žmogus, kurį nebūtų per drąsu vadinti vienu iškiliausių XX a. lietuvių, dosniai ir atvirai pasakoja apie Bažnyčios struktūras ir jos santykius su tautomis ir valstybėmis, peržvelgia susitikimus su iškiliausiais politikais ir paprastais tikinčiaisiais, šmaikštuoja apie savo sėkmėmis ir nesėkmėmis pasibaigusias „zbitkas“ ir „durnystes“. J. E. Kardinolą apie jo spalvingą ir turiningą gyvenimą kalbino poetas, vertėjas, visuomenės veikėjas, Nacionalinės premijos laureatas Antanas Gailius. Šie pokalbiai ir tapo knyga *Taip, laimingas*.

„Manau, kad ši knyga yra dovana ir visai Lietuvai. Mat ji kalba balsu žmogaus, kuris kelionei iš Kauno į Vilnių sugaišo ne valandą ar pusantros, kaip mes esame įpratę, bet ištisus dešimtmečius, nes jo kelio stotelės buvo ne Žiežmariai, Vievis ir Grigiškės, o Paryžius, Roma, Manila, San Chosė, Ankara, Lagosas, vėl Roma, galiausiai – dar ir Haga. Kelionės pradžioje šis žmogus matė gyvą Juozą Lukšą-Daumantą, kažkada pietavo su Ronaldu Reaganu, kalbėjosi su Czeslawu Miloszu, lankėsi net Kremliuje pas Michailą Gorbačiovą. Tiesą sakant, nežinau, ar Lietuvoje yra kitas tokio akiračio ir patirties žmogus“, – rašo Antanas Gailius.

Vysk. A. Poniškaicio kalba iškilmingame Kovo 11-osios minėjime LR Seime

Didžiai gerbiami šios šventės dalyviai, brangūs Lietuvos žmonės,

šiandien kartojame paprastus ir brangius žodžius: Lietuva, laisvė... Jau 26-eri metai, kai jie suaugę su Kovo 11-ąja. Iki tol buvusi viena iš metų dienų, dabar ji yra svarbi mūsų istorijos data.

Greta Vasario 16-osios ir kitų reikšmingus Lietuvos praeities įvykius menančių dienų, ji yra tarsi atramos taškas, į kurį atsirėmę galime iš naujo išgyventi vienybę. Yra kas mus vienija, nors ir esame skirtingi. Turime kuo didžiuotis ir džiaugtis. Yra už ką ir kam esame atsakingi. Tai Lietuva – mūsų Tėvynė, mums dovanota ir patikėta. Vėl įkvepiame laisvės, kuri turi atsakomybės skonį. Vėl kartojame sau, kad esame tiek laisvi, kiek sugebame priimti atsakomybę už save ir vieni už kitus.

Šios atsakomybės neįmanoma deleguoti tik kitiems, kaip ir negalima jos reikalauti vien iš kitų. Per maža ją kai kada prisiminti ar kitiems priminti, nes tik įgyvendinant ją kasdienybėje laikosi ir auga Lietuva. Lietuvos tvirtumui ypač svarbus jos žmonių tarpusavio ryšys. Kai Kovo 11-ąją vėl kalbame apie meilę Tėvynei, prisimename, kad ši meilė atsiskleidžia ir konkrečiame santykiyje su kitu žmogumi – tos pačios valstybės piliečiu.

Vienas iš Evangelijos palyginimų pateikia ne žodžiais deklaruotos, bet praktiškai įgyvendintos atsakomybės, solidarumo pavyzdį. Tai palyginimas apie gailestingąją samarietį. Kelyje iš Jeruzalės į Jerichą guli žmogus: apiplėštas, apnuogintas, pusgyvis. Vienas po kito jį pastebi du praeiviai ir praeina kita kelio puse. O trečiasis sustoja ir parodo gailestingumą, kuris peržengia visus galimus logiškus pasiteisinimus: „nepažįstu jo“, „jis man svetimšalis“, „galbūt pats kaltas“, „koks nors nenaudėlis“, „man nepakeliui“, „skubu“, „kodėl aš?“ ir t. t. Gailestingasis samarietis nelaimės ištiktajam suteikia tai, kas būtina: imasi atsakomybės ir parodo žmoniškumą – nuplauna ir aptvarsto žaizdas, nugabena į užėigą ir pasirūpina slaugymu.

Šis pavyzdys galėtų paskatinti mus kitokiu žvilgsniu žvelgti į savo gyvenimo kelius, kryžkeles ir pakeles: kad pastebėtume kitą, kad nepagailėtume jam būtino laiko, kantrybės. Čia atsiveria erdvė visiems gailestingumo darbams ir kūnui, ir sielai. Gailestingumo, kurį įkvepia tikėjimas gėrio pradų kiekviename žmoguje ir kuris neapsiriboja vien „savaisiais“. Įžvelgdamas žmogiškąjį orumą kitame ir pats augu kaip žmogus.

Katalikų Bažnyčioje šie metai yra Gailestingumo ypatingojo jubiliejaus metai, kviečiantys piligrimus žengti pro Gailestingumo duris, atvertas kiekvienoje katedroje ir kitose šventovėse. Tai kvietimas žengti į atnaujintą, išgydytą santykį tiek su Dievu, tiek ir su kitais žmonėmis. Šios Gailestingumo durys nėra sukamosios durys, kuriose užstrigtume tarsi voverė rate, besisukdami tik apie save, apie savo reikalus ir interesus. Jos kviečia peržengti slenkstį link kito. Galbūt ištarti atsiprašymo ar atleidimo žodį. Galbūt praverstų ir truputėlis „pasninko“ nuo kai kurių žodžių: kad nežadėtume to, ko tikrai negalėsime ištesėti; kad kategoriškai netvirtintume to, kuo nesame tikri.

Laisvą Lietuvą įsivaizduoju ne kaip greitkelią, kuriuo kai kurie galėtų pasiekti savo tikslus, bet greičiau kaip Baltijos kelią, kuriam nutiesti reikia visų rankų.

Kaip Kovo 11-oji iš eilinės dienos tapo svarbia mūsų istorijos data, linkiu, kad taip kitame žmoguje vietoje eilinio praeivio išvystume svarbų bendrakeleivį. Mūsų bendrame laisvės kelyje tebūna išlygintos sušvietimėjimo duobės. „Vardan tos Lietuvos vienybė težydi!“

Arkivyskupo G. Grušo pamokslas Vilniaus arkikatedroje švenčiant Kovo 11-ąją

Šiandienos skaitiniuose girdėjome apie bendruomenę, kuri nenori klausyti pranašo žodžių žmonijai. Šią pranašų vedamą tautą dažniausiai supo nedraugiški kaimynai, tad per istoriją ji daug kentėjo: prarado dalį teritorijos, patyrė okupaciją ir tremčių, pažino vergystę, tačiau pasiekė išsvajotą laisvę ir vėl galėjo laisvai gyventi mažame prieš amžius jai skirtame žemės lopinyje. Tauta buvo brangi Dievo akyse, o žemė – pirmutinė pavadinta *Marijos žeme*. Izraelio istorija turi daug panašumų su mūsų Tėvyne, kuri patyrė daug vargo bei skausmo ir kurią mes taip pat vadiname Marijos žeme.

Pažvelkime į kraštą, į kurį Jėzus ateina skelbti Gerosios Naujienos: valstybės vadai nori politinio stabilumo, o tarnautojai stengiasi surinkti užtektinai mokesčių, kad patenkintų savo valdžią o galbūt ir savo poreikius. Religijos atstovams Jėzus kliūva, nes jam negana tik išorinių praktikų, reikia tikro gailestingumo ir širdies atsiuvertimo. Nepritaria Jėzui ir turtingieji bei verslininkai, kuriems svarbiausia pelnas, pramogos ir linksmybės. Izraelio tauta, pamiršusi ištikimybę Dievui, bando ieškoti savo būdų į laisvės palaimą.

Jėzus pasilenkia prie kiekvieno žmogaus – savo artimo, o ypač vargšo ir neturtingo. Jis kviečia atleisti savo priešams ir susitaikyti su persekiotojais. Jis ragina laikytis ne tik Dievo įstatymo raidės, bet ir sekti Dvasia: mylėti Dievą visa širdimi, visu protu, visa siela ir visomis jėgomis, o artimą kaip save patį. Šią žinią jau buvo skelbę pranašai, tačiau Jėzus savo gyvenimu parodo, kad tikroji meilė yra gyvybę už draugus atiduoti. Tai – tikrosios laisvės pagrindas.

Išrinktosios tautos istorija mums primena, kokia trapi yra tautos laisvė ir kaip ji priklauso nuo pasitikėjimo Dievu. Šiandien, švėsdami laisvę, pažvelkime, ar einame laisvės keliu, o gal savo elgesiu rizikuojame ją prarasti? Mums labai reikia išgirsti pranašų balsą – Dievo balsą. Dievas nori užtikrinti mums ne tik laisvę, bet ir palaimą pažadėtoje žemėje. Pranašo balsas tepasiekia mūsų ausis: „[...] padėjau prieš tave gyvenimą ir mirtį, palaiminimus ir prakeikimus. Rinkis gyvenimą [...] (Ist 30, 20).

Kaip rinktis gyvenimą? Koku keliu eiti? Mozė perdavė tautai Sandorą – dešimt Dievo įsakymų. Tai Dievo meilės ir gailestingumo orientyrai mums kiekvienam asmeniškai ir kartu bendruomenei. Imkime tik vieną pavyzdį: Dievas mums sako: *Nežudyk*.

Pasaulyje savižudybių skaičiumi esame vieni iš pirmųjų. Girdėti raginimų įteisinti eutanaziją – tai irgi savižudybė, tik medikams padedant. Nevaisingoms poroms rengiamos dirbtinio apvaisinimo programos, kurių rengėjai, orientuodamiesi į pelną, pasirenka naikinti gyvybes, nors yra būdų, kaip padėti toms pačioms poroms nežudant. Mus pagrįstai šokiruoja atvejai, kai tėvai atsikrato savo vaikų, įmesdami juos į šulinį ar kitaip palikdami. Tačiau skandalinga, kai ramiai reaguojame, kada daugybė motinų pasirenka atsisakyti pradėtų, bet dar negimusių kūdikių. Tai irgi žudymas. Teisingai reaguojame į teroristų išpuolius Prancūzijoje ar Amerikoje, bet palyginti mažai kalbame apie masines žudynes Sirijoje arba žūstančius okupuotoje Ukrainos teritorijoje.

Mirties kultūra – mus apsupusi. Ji plinta ir netiesiogiai – pažvelkime į alkoholizmo epidemiją. Ne tik dedame per mažai pastangų, kad neleistume šiai ligai plisti, bet ir randame įvairiausių būdų skatinti alkoholio vartojimą.

Gimstamumo, emigracijos statistika rodo, kad gyventojų dramatiškai mažėja, taigi mažėja ir tvirtų šeimų. Jei nebebus vaikų, kurie galėtų rūpintis savo senstančiais tėvais, nebebus ir piliečių, kurie galėtų rūpintis savo valstybe.

Pranašas ir mums šaukia: „Rinkis gyvenimą.“

Šiandien, matydami tokią padėtį, laisvo krašto gyventojai labiausiai rūpinasi savo likimu ir vis sunkiau pastebi šalia esančiųjų skausmą. Tam, kad jungtumės į bendrą veiklą, reikia atsivertusios širdies. Popiežius Pranciškus yra sakęs: „Tik Dievo Gailestingumas gali išvaduoti žmoniją iš daugybės blogio formų, kartais siaubingų, kurias joje sukuria egoizmas. Dievo malonė gali atversti širdis ir atverti išeities kelius iš žmogiškai neišsprendžiamų situacijų.“

Laisvė, kaip ir mūsų pačių gyvybė, yra Dievo mums duota dovana. Ją reikia saugoti, branginti, už ją dėkoti ir kasdien ją rūpintis. Dekalogas duotas tam, kad žinotume kelią, kaip išsaugoti tikrąją laisvę. Galime kiekvienas pats sau peržvelgti ir likusius įsakymus, klausdamas, kaip tai veikia mano ir mūsų valstybės gyvenimą.

Ruošdamiesi Velykoms daugelis ateiname prie klausyklų susitaikyti su Dievu. Svarbu pasitikrinti, ar gyvename pagal Dievo mums duotus nurodymus, o pastebėję savo nuklydimus, turėtume atsiversti ir pasiryžti sugrįžti į laisvės kelią. Tirdami savo sąžinę turime atkreipti dėmesį ir į savo pareigas šeimoje bei visuomenėje.

Tėvai, savo pavyzdžiu rodykite teisingą kelią vaikams. O sveikatos sistemos darbuotojai, užtikrinkite, kad darbas gelbstint gyvybes nesikirstų su etikos ir moralės principais. Valstybės vadovai ir tarnautojai, verslo pasaulio atstovai, siekite neprasilenkti su tiesa ir teisingumu. Mūsų visų pilietinė atsakomybė ir pareiga yra atpažinti, jei mūsų išrinktieji veda tautą ne tais keliais, ir dalyvaujant rinkimuose bei kitais žingsniais siekti, kad įstatymai atitiktų tiesos ir doros kelio principus.

Dekalogas yra visiems suprantamos nuorodos, kurios mus išlaiko ne tik tiesos, bet ir laisvės kelyje. Mes visi esame pašaukti būti Dievo pranašais – Krikštu dalyvaujame Kristaus pranašiškoje tarnystėje. Turime pranašauti savo gyvenimu, kasdieniais sprendimais, savo pilietine atsakomybe.

Pranašai ir šiandien mus kviečia atsiversti, kad išgirtume, ką mums kalba Viešpats. Kovo 11-ąją tauta matė prieš akis atsiveriantį laisvės pažadą ir galimybes. Tai išsiilgtoji, pažadėtoji žemė, į kurią stebuklingais keliais mus atvedė Viešpats. Kaip ir Jėzaus laikais, taip ir šiandien Dievas mus kviečia atsiversti, sekti Jo keliais, kad ir mes, ir ateinančios kartos galėtume džiaugtis Jo žadėta laime.

MŪSŲ MEILĖS DIEVUI ISTORIJA

III Velykų sekmadienis (C)

Apd 5, 27b–32. 40b–41; Apr 5, 11–14; Jn 21, 1–19

„Išlipę į krantą, jie pamatė žerintias žarijas, ant jų padėtą žuvį ir duonos.“ Nežymus, bet kartu labai iškalbingas Jėzaus meilės apaštalams gestas. Apaštalams, pavargusiems nuo naktinės žvejybos ir nusivylusiems dėl nesėkmės, Jėzus pasiūlo pavalgyti. Rodos, koks paprastas meilės ir draugiškumo gestas, bet sykiu ir koks didis, nes jį daro pats Kristus. Dievas myli žmogų ir Jam svarbūs net mažiausi jo rūpesčiai. Jėzus nekeršija apaštalams, kad šie jį paliko vieną kančios valandą, priešingai, Jis pats jų ieško ir jiems padeda. Jis neužmiršta žmonių, kurie pasitiki Juo ir meldžiasi. Dievas taip myli žmogų, kad žmogus net nesupranta, kodėl taip yra.

Šiandien Dievas per prisikėlusį Jėzų Kristų moko mus tikrosios meilės. Kokios pagrindinės dabartinio žmogaus, kartu ir krikščionio, meilės sampratos klaidos? *Pirmoji klaida* – manyti, kad nieko nėra taip lengva, kaip mylėti. Tačiau tai prieštarauja kasdienei mūsų patirčiai, liudijančiai visiškai priešingai. Kiek šeimų sukuriama galvojant, kad besituokiantys vienas kitą karštai myli, ir į tai sudedama tiek daug vilčių bei svajonių, bet pasirodo, kad meilei reikia pastangų ir aukojimosi. *Antroji klaida* – daugeliui žmonių meilės problema kyla pirmiausia todėl, kad jie nori būti mylimi, bet ne patys nori mylėti ir mokytis mylėti.

Psichoanalitikas Erichas Fromas knygoje „Turėti ar būti?“ rašo: „Ar gali žmogus meilę turėti? Tai būtų įmanoma, jeigu meilė egzistuotų kaip kažkoks daiktas, kurį žmogus gali turėti. Tačiau meilė ne daiktas, meilė – tai aktas, tai veikla. Ji suprantama kaip rūpinimasis, kaip dvasinis ryšys, jausmai, džiaugsmas.“ Žmonės dažnai kartoja: „Aš be tavęs negaliu gyventi“, norėdami išreikšti meilės dydį. Tačiau iš tikrųjų šiuose žodžiuose slypi egoizmas, pagrindinis šių žodžių akcentas yra juos sakančio žmogaus jausmai. Aš negaliu be tavęs gyventi, man blogai, man tavęs reikia, kad tu mane mylėtum. O kur dingsta tavo meilė kitam? Štai kodėl vokiečių filosofas ir matematikas Gotfridas Leibnicas sakė: „Mylėti – tai kito meilėje rasti savo laimę.“

Trečioji meilės sampratos klaida – daug žmonių neskliria įsimylėjimo ir susižavėjimo nuo tikrojo meilės jausmo. Tai susiję ir su žmogaus meile Dievui. Labai daug žmonių mano, kad nieko nėra taip lengva, kaip

mylėti Dievą. Mes labai dažnai laukiame, kad Dievas mus mylėtų. Mums atrodo, kad jeigu vykdysime religinius įsakymus, įgysime Dievo meilę. Apaštalui Petru tenka mokytis Jėzaus meilės mokykloje. Galime prisiminti daug įvykių Evangelijoje, kur Jėzus apaštalui Petru parodo, kas yra tikroji meilė. Kad ir Petro pašaukimo scena: „Nuo dabar žmones žvejosi“ – argi šiais žodžiais nepasakoma tiesa apie darbą, susijusį su meile kitam žmogui? Žvejo darbas – tai Gerosios Naujienos skelbimo apie Dievo meilę žmonėms ir tarp žmonių sinonimas. Apaštalui Petru reikia būti pasiruošusiam dirbti ir kentėti skelbiant Evangeliją. Arba štai kita pamoka Petru: „Eik šalin, šėtone, nes tu mąstai ne Dievo, bet žmonių mintimis.“ Tai buvo sunkus momentas Petru, bet būtinas, kad suprastų: svarbu ne būti mylimam, bet mylėti. Suprasti meilę kaip pasiruošimą atiduoti viską, net savo gyvybę, ypač tada, kai atgal gausi tik panieką.

O kai Petru atrodė, kad jis jau viską išmoko, tuomet atėjo laikas dar vienai labai skaudžiai pamokai: į Petro žodžius: „Viešpatie, aš pasiruošęs kartu su tavimi eiti ir į kalėjimą, ir į mirtį! Jei ir visi pasipiktintų, tai tik ne aš! Jei man net reikėtų mirti kartu su tavimi, vis tiek aš tavęs neišsiginsiu!“, Jėzus liūdnai atsakė: „Dar gaidžiui nepragydyus, tu tris kartus manęs išsiginsi.“ Mes visi gerai žinome, kokia tai buvo sunki pamoka Petru: kelias nuo Dievo įsimylėjimo iki tikros, ištikimos meilės. Petras graudžiai verkdamas suprato: meilė – nelengvas dalykas. Neužtenka susižavėjimo ir entuziazmo.

Kad sukurtume tikrą krikščionišką gyvenimą, būtinas tvirtas pamatas, t. y. žodžius paversti darbais. „Simonai, Jono sūnau, ar myli mane?“ – šis išraiškingas Kristaus ir jo mokinio Petro dialogas tampa ne tik Evangelijos pagal Joną pabaiga, bet ir vainikuoja skausmingą Jėzaus meilės mokyklos procesą. Triskart pakartotas žodis „myliu“ atveria naują šv. Petro gyvenimo puslapį. Nes Kristaus Prisikėlimas kviečia mus drąsiai žengti Jėzaus pėdomis, kviečia liudyti savo tikėjimą ir meilę Atpirkėjui. Todėl nenustebkime, jeigu netikėtai išgirsime Jėzaus klausimą: „...ar myli mane?“ Ką atsakysime? Ar neteks verkti iš gėdos? Juk dažnai mūsų meilės Dievui istorija tokia panaši į Kristaus išsigynusio Petro istoriją.

Melskime Viešpatį, kad visada galėtume atsakyti: „Myliu Tave, Viešpatie, visa siela, visa širdimi ir visomis jėgomis.“

BŪTI GERAISIAIS GANYTOJ AIS

IV Velykų sekmadienis (C)

Apd 13, 14. 43–52; Apr 7, 9. 14b–17; Jn 10, 27–30

Gerasis ganytojas, laikantis ant pečių avelę, vaizduoja Išganytoją Kristų ir žmogaus sielą, kurią Jis išgelbėjo. Tai vienas iš dažniausių simbolių, vaizduojančių Kristaus meilę. Ši simbolį labai mėgo pirmųjų amžių krikščionys. Gerojo Ganytojo sekmadienį minime Pasaulinę maldų už pašaukimus dieną. Priklausydami Kristaus kaimenei, paprašykime Dievą, kad mūsų tauta niekada nestokotų išmintingų ir šventų kunigų. Tegul jie mus veda teisingu keliu pas Viešpatį, tegul išbandymų dienomis mūsų nepalieka ir padeda mums sugrįžti į dvasingas ganyklas. Atsiprašykime Viešpaties Dievo už nuodėmes, kurios mus paklaidino, ir paprašykime atleidimo, kad vėl sugrįžtume į Jo avidę.

Viešpats kartą pažadėjo išrinktajai tautai, jog pats taps savo kaimenės Ganytoju. Šio sekmadienio Evangelijoje mes girdėjome šio pažado išsipildymą. Dievas pasiuntė į šį pasaulį savo Sūnų, kuris taps visų žmonių Ganytoju. Jėzaus Kristaus kaip Ganytojo vaidmuo žmonijos atpirkimo istorijoje yra labai reikšmingas. Senovėje Rytų klajoklių tautos vertėsi gyvulininkyste. Ne išimtis ir Izraelio tauta. Dauguma gyventojų augino ir globojo naminius gyvulius, ypač avis. Nenuostabu, kad gražiausi Jėzaus Kristaus pasakojimai bei palyginimai yra paimti iš avių gyvenimo ir žmogaus ryšio su jomis. „Jis mūsų Dievas, o mes jo ganoma liaudis, jo rankų globojamos avys“ (*Ps 95, 7*).

Katakombose, kur slapčia į bendras pamaldas susirinkdavo pirmieji krikščionys, randama Gerojo Ganytojo skulptūrų ir bareljefų. Taip Jėzaus sekėjai vaizdavo Kristų. Ganytojas arba piemuo rūpinasi savo avimis, suranda sultingos žolės ir atveda ten kaimenę, kad avys būtų sočios. Piemuo veda jas prie šaltinio pagirdyti, stebi, kad nė viena neatsiliktų ir nepasiklystų. Jis visada pasiruošęs apginti savo avis nuo laukinių žvėrių ir plėšikų. Pamatęs, kad vienos kurios trūksta, jis eina jos ieškoti, suradęs džiaugiasi, ima ją ant rankų ir neša į kaimenę. Taip elgiasi geras ganytojas. Avys pažįsta savo piemenį iš balso ir subėga jo šaukiamos. Tikintysis klauso Jėzaus balso ir seka Jėzumi. Veiksmažodis *klausyti* Jono evangelijoje pakartojamas 58 kartus. Šiame kontekste žodis *klausu* turi labai svarbią reikšmę. Tai ne vien pastačius ausis klausyti maloningų Dievo Sūnaus žodžių.

Nors Viešpaties kalbos įdėmus klausymas yra pirmoji dvasinio gyvenimo pakopa, tačiau „jei kas tėra žodžio

klausytojas, o ne vykdytojas, tai jis panašus į žmogų, kuris stebi savo gimtąjį veidą veidrodyje. Pasižiūrėjo ir nuėjo, ir bematant pamiršo, koks buvo“ (*Jok 1, 23–24*). Ar mokame klausytis Jėzaus balso? „Matydamas minias, jis gailėjosi žmonių, nes jie buvo suvargę ir apleisti lyg avys be piemens“ (*Mt 9, 36*). Daugeliu požiūrių mūsų laikų žmonės labiau suvargę ir apleisti negu Kristaus bendraamžiai. Sociologų ir psichologų manymu, šiandienos žmogų labiausiai persekioja baimės ir vienatvės jausmas. Jis bijo netekti darbo, bijo susirgti kokia nors baisia liga, bijo keršto, bijo, kad neiširtų šeima, kad negimtų neįgalus kūdikis... Yra aibė veiksmų, keliančių žmogui baimę bei izoliuojančių jį nuo Dievo ir žmonių. Reikia rasti jėgų, kurios pakeltų žmonių dvasią. Tokią pareigą ir jėgą pirmiausia turi dvasininkai. Šiandien Lietuva stokoja kunigų. Daug parapijų nebeturi kunigo. Kai kur vienas kunigas aptarnauja tris parapijas. Todėl kaip niekada aktualūs Jėzaus žodžiai: „Pjūtis didelė, o darbininkų maža. Melskite pjūties šeiminką, kad atsiųstų darbininkų į savo pjūtį“ (*Mt 9, 37–38*). Savo maldose šiandien prašykime Viešpatį, kad padrasintų mūsų šalies jaunimą rinktis kilnų kunigo pašaukimą.

Evangelijoje Jėzus vadina save Geruoju Ganytoju. Kaip piemuo rūpinasi kiekviena savo kaimenės avelę, taip Jėzus su meile rūpinasi kiekvienu iš mūsų. Jis pažįsta mus geriau, nei mes patys save. Žino, ko mums reikia, kas mums naudinga, o kas gali pakenkti. Kai visiškai pasitikime Jėzumi, jis veda mus į savo Karalystę, į amžinąjį gyvenimą su Dievu. Kiekviena, kuris pavedė Dievui savo gyvenimą, Gerasis Ganytojas apgins nuo visų nelaimių. Jėzus taip myli žmones, kad atidavė už mus savo gyvybę. Per Jėzų Dievas gano savo avis, maitina ir gina. Jėzus vadina save Geruoju Ganytoju, kad parodytų mums, kaip stipriai Dievas rūpinasi žmogumi. Dievas nori mums parodyti, kaip labai jis mus myli. Nesame vieniši šiame pasaulyje. Neklaidžiojame lyg akli. Krikščionys seka Kristumi, nes pasitiki juo. Jis neveda į pražūtį ar klaidą. Tai, ką Kristus sako, yra teisinga ir svarbu. Mums teikia džiaugsmo gyvenimas Jo artumoje. Mes sekame Kristumi savo noru. Jėzus mus veda, saugo, jaudinasi dėl mūsų, myli mus.

Pagalvokime: kaip Dievas, mūsų Gerasis Ganytojas, rūpinasi tavimi per tavo tėvus ir giminaičius, dvasininkus ir mokytojus, per draugus ir net per nepažįstamus žmones. Šiandien dera prisiminti, kad kiekvienas krikščionis yra ganytojas. Tėvai yra savo šeimų ganytojai, mokytojai – mokinių, valdžios atstovai – savo pavaldinių. Jėzus ir mus kviečia būti geraisiais ganytojais, dvasiškai subręsti, kad galėtume padėti pagalbos reikalingiems,

kad ieškotume tų, kurie sutrikę, sugniuždyti, prispausti, nustumti į visuomenės užribį. Visi esame atsakingi ne tik už save, bet ir už kitus. Tegul Gerojo Ganytojo

sekmadienį mūsų maldos pasiekia ir gyvus, ir mirusius kunigus, melskime daugiau pašaukimų, kad būtų kam atleisti mūsų kaltes ir aukoti Kristaus auką.

MEILĖ, PASKATINUSI DIEVĄ TAPTI ŽMOGUMI

V Velykų sekmadienis (C)

Apd 14, 21b–27; Apr 21, 1–5a; Jn 13, 31–33a. 34–35

Išrautas iš savo namų, iš savo aplinkos, senas vienišas žmogus gyveno be draugų tolimame neturtingame kaime Italijoje. Kalėdų laikotarpiu jį aplankė kunigas. Senelis jo laukė padengęs stalą ir padėjęs dvi krikščionines taures. Iš savo skurdžios pensijos sukrapštė ir nupirko butelį šampano. Kunigas, peržengęs slenkstį, palaimino namus, pasveikino senelį ir pasakė, jog vėluoja, nes skuba į susitikimą su jaunimu. Tada rankas lyg maldai sudėjęs senelis jaunam kunigui tarė: „Aš jūsų taip laukiau... Jau metai, kai su niekuo nesu pasikalbėjęs. Man reikia, kad kas nors mane išklaustų. Pasilikite nors penkiolikai minučių... Maldauju jus.“ Pilnomis ašarų akimis ir drebančiomis rankomis senelis ištiesė taurę kunigui.

Žinome, kaip jauni kunigai dažnai būna užsiėmę, kiek daug turi įvairių pareigybų, tačiau Kristaus meilės pavyzdys, tarnaujančios meilės dvasia turi surasti laiko visiems, ypač apleistiems žmonėms. Apaštalas Jonas sako, kad negalys Dievo mylėti tas, kuris nemylti artimo, nes kaip galės mylėti Dievą, kurio nemato, jei nemylti artimo, kurį mato, kuris yra to paties Dievo paveikslas. Mes galime pasakyti kitaip – negali būti tikros artimo meilės ten, kur nėra Dievo meilės. Be Dievo meilės genda ir šeimos, ir tėvynės meilė, ir visa, kam reikia pasiaukojimo ir savęs išsižadėjimo.

Gerbiami tikintieji, kaip girdėjote Evangelijoje, Jėzus Paskutinės Vakarienes metu paskelbė savo mokiniams svarbiausią įsakymą – Meilės įsakymą. Kitaip ir būti negalėjo, nes Jėzus atėjo į mūsų žemę paskelbti žmonėms Dievo meilės didingumo. Todėl, prieš įrodydamas kančia ir krauju savo meilę mums, Išganytojas nori mus išmokyti nesavanaudiškos meilės.

Artimo meilė yra senas įstatymas. „Nenešiosi širdyje neapykantos savo artimui. Nors tektų savo artimą ir pabarti, neužsitrauk per jį nuodėmės. Nekeksysi ir nebūsi nusistatęs prieš savo tautiečius, bet mylėsi savo artimą kaip save patį“ (*Kun 19, 17*). Jei artimo meilė apimtų vien geradarius, draugus ir bičiulius arba tik mums reikalingus ir naudingus žmones, tokia meilė

būtų labai lengva, nereikėtų jos remti įsakymu: širdis pati linksta į tuos, kurie mums gera daro. Tačiau Jėzus įsako mylėti taip, kaip jis mylėjo – tarnaujančia ir besiaukojančia meile.

Vaiko širdis trokšta tėvo ir motinos meilės. Ir gimdytojai nori, kad vaikai juos mylėtų. Nepalyginti stipresnė meilė turi būti tarp Dievo ir mūsų! Juk Dievas yra tikriausias mūsų Tėvas, o mes – Jo vaikai. Dievas nepametė mūsų lyg našlaičių, nepaliko aklam likimui. Jis nori palaikyti su mumis meilės ryšius. Tėvai, pavyzdžiui, neturi įsakymo mylėti savo vaikus, nes jų širdis pati veržiasi prie meilės. O vaikų širdis dažnai nukrypsta nuo meilės tėvams, todėl Dievas primena vaikams, kad gerbtų savo tėvus: „Gerbk savo tėvą ir savo motiną.“ Tačiau šis įsakymas yra ne tiek meilės, kiek teisingumo įsakymas, nes, be Dievo, tėvai yra didžiausi žmogaus geradariai. Tad teisinga, kad vaikai atsilygintų už gautas geradarybes. Tačiau artimo meilė siekia kur kas toliau, ji liepia mylėti ir tuos, kurie mus nuskriaudė ir pasidarė mūsų priešai. „Mylėkite savo priešus ir melskitės už savo persekiotojus, kad būtumėte savo dangiškojo Tėvo vaikai; jis juk leidžia savo saulei tekėti blogiesiems ir geriesiems, siunčia lietų ant teisiųjų ir neteisiųjų“ (*Mt 5, 44–45*). Iš šių mūsų Išganytojo žodžių matyti, kad reikia mylėti artimą ne dėl to, kad jis yra mūsų geradaris, draugas, bičiulis ar šiaip mums naudingas žmogus. Esame raginami mylėti ir mums nenaudingus, mus persekiojančius ir šmeižiančius žmones, nes Dievas taip daro. Kas neturi Dievo meilės, tas yra paskendęs savi-meilėje, o save mylėdamas, jis temyli tik tuos, kurie jam yra geri ir naudingi, ir ims nekęsti tų, kurie jam nemalonūs ir kenksmingi. Nekęsdamas, jis linki jiems ir trokšta jų pražūties, o progai pasitaikius tai virsta blogais darbais. Čia ir glūdi priežastis ir paaiškinimas, kodėl kyla sukilimai ir revoliucijos.

Šiandien mums išklausių Evangelijos gali kilti keistas klausimas: koks gi čia naujas Jėzaus įsakymas, jei jau Senajame Testamente pasakyta: „Klausykis, Izraeli! Viešpats yra mūsų Dievas, vien tik Viešpats. Mylėsi Viešpatį, savo Dievą, visa širdimi, visa siela ir visomis jėgomis“ (*Ist 6, 5*). Senajame Testamente meilė artimui buvo matuojama savęs meile. Nauja yra tai, jog Jėzus liepia mylėti vienam kitą taip, kaip Jis myli. Todėl

mums svarbu suprasti, išsiaiškinti, kaip Jėzus mus myli. „Turėdamas Dievo prigimtį, godžiai nesilaikė savo lygybės su Dievu, bet apiplėšė pats save, priimdamas tarno išvaizdą ir tapdamas panašus į žmones. Jis ir išore tapo kaip visi žmonės; jis nusižemino, tapdamas klusnus iki mirties, iki kryžiaus mirties“ (*Fil 2, 6–8*). Meilė paskatino Dievą tapti žmogumi.

Šalia Dievo, žmogus yra ypatingu būdu įpareigotas aukotis tėvams ir savo tėvynei. Kaip tikėjimas įpareigoja Dievą garbinti, taip dievobaimingumo pareiga yra parodyti pagarbą ir meilę savo tėvams ir tėvynei. Tėvynė ir Bažnyčia, tautinis ir religinis jausmas nėra vienas kitam svetimi, priešingai, vienas kitą stiprina ir išaukština. Daugelis mūsų tauriųjų organizacijų, vyčiai, ateitininkai, skautai, savo idealuose ir šūkiuose yra įrašę Dievo ir tėvynės meilę, tuo pabrėždami, kad tos abi idėjos žmogui turi būti brangios, jos abi yra gražiai suderinamos. Kita vertus, tėvynės meilė neturi būti siaura. Ji negali virsti kitų tautų, kitų žmonių neapykanta. „Jei kas sakytų: *Aš myliu Dievą*, o savo brolio nekęstų, – tasai melagis. Kas nemyli savo brolio, kurį mato, negali mylėti Dievo, kurio nemato. Taigi mes turime jo įsakymą, kad, kas myli Dievą, mylėtų ir savo brolių“ (*1 Jn 4, 20–21*).

TAIKA NEAPSIRIBOJA KARO NEBUVIMU

VI Velykų sekmadienis (C)

Apd 15, 1–2. 22–29; Apr 21, 10–14. 22–23; Jn 14, 23–29

„Jei kas mane myli, laikysis mano žodžio.“ Kristaus paliepimai ir jų laikymasis gyvenime yra mūsų meilės Dievui rodiklis. Mylėti reiškia laikytis įstatymų – tai autentiškas tikrasis Kristaus meilės kriterijus. Mylėti reiškia būti paklusniems Dievo žodžiui ir Dievo valiai. Meilė Jėzui ir laikymasis Jo įsakymų mums yra kelio ženklai, rodantys teisingą gyvenimo kryptį. Kelio ženklai mus atveda prie pasirinkto tikslo, jeigu mes jų laikomės. Ir kaprizai šiuo atveju yra nepageidautini, antraip nepasieksime savo tikslo. Tačiau šie kaprizai yra silpnos žmogiškosios prigimties požymis. Argi ne kaprizų kupina prigimtis pasireiškia tikinčio žmogaus gyvenime, kai jis, skelbdamas meilę Dievui ir artimui, pabrėžia, jog myli ir tiki savitai? Tokių savitumų demonstravimas paliečia labai svarbią problemą, susijusią su mūsų tikėjimo krize.

Dažnai šis noras elgtis savaip žmogų gundo net koreguoti dešimtį Dievo įsakymų ar Jėzaus paliepimus. Bi-

Jėzus, numatydamas apaštalų laukiančią baimę ir nerimą dėl Jo kančios ir mirties, stengiasi juos paguosti mokydamas tarpusavio meilės. Jėzus perspėjo apaštalus, kad jau neilgai bus tarp mokinių, todėl jų tarpusavio meilė turi juos sustiprinti atlaikant gyvenimo negandas. Jėzus nori, kad apaštalai suprastų, jog meilė yra stipresnė net už stebuklus. Tai ženklas, iš kurio atpažįstami šventieji. Tai neabejotinas ir būtinas šventumo ženklas. „Nieko neturi tas, kas neturi meilės“, – sakė šv. Zenonas. Labai dažnai lūpomis minime Dievo meilę, sakome Dievui, kad Jį mylime, o kaip toli esame nuo tos meilės! Argi nesame panašūs į fariziejus, kurie kalbėdavo apie Įstatymą ir norėdavo būti jam ištikimi, tačiau meilės savo Viešpačiui visai neturėjo?! Tik didžiausias neapdairumas, visiškas nusiskendimas žemiškuose reikaluose, apakimas ir piktumas gali nuteikti žmogų nemylėti Dievo ir net jo neapkęsti.

Privalome mylėti Dievą visomis jėgomis, nepadalyta meile, labiau už viską. Tokios meilės galime išmokti iš šventųjų. Bet geriausias mokytojas yra pats Jėzus Kristus. Klausime savęs, kas mus šiuo metu labiausiai traukia šalin nuo Dievo meilės, ir būtinai stenkimės tą kliūtį pašalinti.

blijos puslapiuose randame labai daug liudijimų apie tokią meilę Dievui, kai žmogus vykdo gautą iš Dievo žodį. Tokios meilės ir paklusnumo Dievui pavyzdys buvo Mozė. Ar jūs galite įsivaizduoti Mozė, besisten-giantį savo nuožiūra, ignoruojant Dievo įsakymus, vesti žydų tautą? Ne. Išėjimas iš vergovės į Pažadėtąją Žemę izraelitams truko keturiasdešimt metų, tačiau kiek jie dar būtų klajoję po dykumas, jeigu būtų elgęsi savo nuožiūra ir laikęsi Dievo paliepimų pagal savąjį supratimą? Dykumos perėjimas būtų amžiais nesibaigęs. Tik nesvyruojantis pasitikėjimas Dievu, žinojimas, kad jis mums linki gero, padėjo Mozei išgelbėti savo tautą.

Šv. Augustinas sako: „Įsiklausykime į psalmės žodžius: *Koks gi geras teisiesiems Dievas* (*Ps 72, 1*). Kas tie teisieji? Tai tie, kurie nekritikuoja Dievo. Jie vadovaujasi Dievo valia ir nesistengia Dievo valios palenkti savo valiai. Yra paprastas būdas padaryti savo širdį teisią. Nori, kad tavo širdis būtų teisi? Daryk tai, ko nori Dievas; nenorėk, kad Dievas darytų tai, ko nori tu. Neteisios širdies žmonės yra tie, kurie sėdi ir diskutuoja, ką turėtų daryti Dievas.“ „Jei nori įeiti į gyvenimą, laikykitis

įstatymų“ (Mt 19, 17). Čia galima prisiminti šv. Augustino žodžius: „Dievas neįsakys nieko, atnešančio jam naudą. Visada naudą gaus tas, kas gaus įsakymą.“ Tai gi, mieli tikintieji, Dievo įsakymai reikalingi ne Dievui, bet mums, kad mes būtume išgelbėti. Dievo įsakymų nepaisymas, kaip žinome jau iš pirmųjų Šv. Rašto puslapių, atveda prie žmogaus atsiskyrimo nuo Dievo. O meilė Jėzui ir Dievo įsakymų vykdymas, priešingai, atveda prie taikos ir ramybės.

Mylintys ir tikintys Dievą žmonės elgiasi pagal Evangelijos įsakymus ir nuorodas. Kokios būna tragiškos nepaklusnumo Dievui pasekmės atspindi ir buvusio sovietų švietimo komisaro Lunačarskio žodžiai, pilni neapykantos krikščionims: „Mes neapkenčiam krikščionybės ir krikščionių. Mat jie skelbia artimo meilę ir pasigailėjimą, o tai kaip tik priešinga mūsų principams. Krikščionių meilė yra revoliucijos kliūtis. Mums reikia vien neapykantos.“ Liūdna Sovietų Sąjungos istorija gausiai aplaistyta ne tik krikščionių, bet ir daugelio kitas religijas ir įsitikinimus išpažįstančių žmonių krauju. Prievartos pražūtingumą suprasdamas Gandi teigė: „Taikos kelias yra tiesos kelias. Atvirumas yra taikos pagrindas. Melagystė yra prievartos motina.“

Mieli tikintieji, Evangelijoje niekur nerasite, kad Jėzus būtų pasakęs: „Jūs daugiau nekentėsite“ arba „Viskas ateityje bus gerai.“ Priešingai, Jėzus labai aiškiai pasakė: „Pasaulyje jūsų priespauda laukia“ (Jn 16, 33). Tad kaip Jėzus galėjo pasakyti, jog suteikia taiką, duoda mums ramybę. Atsakymas yra Jėzaus žodžiai: „Aš ją ne taip duodu, kaip pasaulis ją duoda.“ Taika yra labai aktuali šiandieninio pasaulio tema. Jėzus sujauktam pasauliui priešina savąją taiką. Jis leidžia suprasti, jog

taika yra Dievo dovana ir ji neapsiriboja vien tik karo nebuvimu, bet yra vienybė su Dievu ir žmonėmis. Jėzus palaimintais paskelbė taikdarius (Mt 5, 9). Pasaulio taika yra kitokia: tai patogumai, instinktai, turtai, galia. Tačiau Kristus mus drąsina: „Jūs būkite drąsūs: aš nugalėjau pasaulį!“ (Jn 16, 33).

Taika yra maldos vaisius: kai meldžiamės, pastebime, jog ir diena ne tokia jau sunki, ir dalykai sekasi geriau, ir energijos bei kantrybės iš kažkur atsiranda, ir kančios bei prieštaravimai ne taip smarkiai žeidžia. Taiką būtina sukurti visų pirma savo širdyje. Ar gali būti tikra taika ir džiaugsmas, kai siela yra nuliūdusi ir kalčių prislėgta?

Šiandien mes, krikščionys, stovime daugelio pasirinkimų akivaizdoje. Niekas gyvenime negali už mus atlikti svarbių pasirinkimų. Tačiau turime būti ramūs, jog ištikimybė Jėzui suteiks mums jėgų įveikti ir atlaikyti sunkius gyvenimo momentus. Ryžtingas apsisprendimas už Jėzų mūsų sielon atneša laisvę ir taiką.

Brangūs tikintieji, Šventoji Dvasia mums padeda atsiversti ir grįžti prie Dievo. Šventosios Dvasios būtinai reikia tam, kuris nori ištikimai laikytis Jėzaus žodžių. Be Šventosios Dvasios mes negalime suprasti, ko iš mūsų nori Jėzus. Šv. Augustinas sako, jog priimti Evangelijos be Šventosios Dvasios negalima, kaip kad negalima skaityti knygos visiškoje tamsoje. Netrukus švėsime Sekmines, todėl prašykime Šventosios Dvasios išminties ir tvirtumo.

Parengė mons. Artūras Jagelavičius

Nauji leidiniai

Grigalius Nysietis. Homilijos apie palaiminimus / Įvadą, biblines nuorodas ir komentarus parengė doc. dr. Saulius Rumšas OP; iš senosios graikų kalbos vertė Virginija Dičiūtė. – Vilnius: Lietuvos edukologijos universiteto leidykla, 2015. – 240 p.

Grigalius Nysietis (apie 331–394) yra vienas iš žymiausių Bažnyčios tėvų, padariusių didelę įtaką ne tik IV a. Bažnyčios teologiniam ir politiniam gyvenimui, bet ir palikusių svarbų teologinių bei dvasinių paveldą vėlesnėms kartoms. Homilijos apie palaiminimus, vienas iš ankstyvesniųjų jo kūrinių, yra ir Evangelijos pagal Matą 5, 3–11 komentaras, ir dvasinis ar net mistinis veikalas, kuris lyginamas su kitais dviem Grigaliaus kūriniais: Mozės gyvenimu ir Homilijomis apie Giesmių giesmę. Aštuonių homilijų seka pristato krikščioniško gyvenimo kelią į tobulumą ir mistinę bendrystę su Dievu. Aprėpdamos žmogaus kelio pradžią ir rodydamos pabaigą, homilijos tampa konstruktyvaus Dievo ir žmogaus santykio paieškomis. Knygoje pateikiamas Homilijų apie palaiminimus vertimas ir komentarai, o Įvade pristatomas Grigaliaus Nysiečio gyvenimas ir kūriniai, aptariamas šių homilijų atsiradimo kontekstas ir pateikiami teologiniai svarstymai.

James Le Fanu

ŽMOGAUS KILMĖ: DVIEJŲ DALIŲ MĮSLĖ

„Bažnyčios žinių“ skaitytojams pateikiame ištrauką iš spaudai rengiamos Jameso Le Fanu knygos „Kodėl mes? Kaip mokslas iš naujo atrado, kad mes – paslaptis“. Autorius apžvelgia naujausių genomo projektų ir smegenų tyrimų rezultatus ir parodo, kad jų neįmanoma suderinti su šiuo metu tarp mokslininkų vyraujančiu materialistiniu požiūriu į tikrovę. Autoriaus nuomone, naujausi mokslo duomenys visiškai paneigia Darvino evoliucijos teorijos gebėjimą paaiškinti gyvybės rūšių įvairovę bei jų atsiradimą. Knyga pasirodys Lietuvoos ir Latvijos jėzuitų provincijos inicijuotoje serijoje „Siekiantiems begalybės“.

„Toje didžiulėje erdvėje, apšviestoje silpno mūsų žibintų šviesos pluošto, mus pagavo keistas jausmas. Visa buvo taip gražu, taip šviežia, kone per daug. Laikas pranyko, tarsi dešimtys tūkstančių metų, skyrusių mus nuo šių paveikslų autorių, nebeegzistavo. Atrodė, tartum jie tuos šedevrus sukūrė ką tik. Staiga pasijuto me kaip įsibrovėliai. Stipriai paveiktus, mus prislėgė jausmas, kad esame čia ne vieni, bet supami menininkų sielų ir dvasių. Tarėmės jaučią jų artumą.“

Jean-Marie Chauvet apie pasaulio seniausių paveikslų – 30 tūkst. metų prieš Kr. – atradimą

Mūsų, *Homo sapiens* – šiuolaikinio, mąslaus, įrodinėjančio, svarstančio, kūrybiško žmogaus, pradžia galima nustatyti stebėtinai tiksliai: tai – 35 tūkst. ar maždaug tiek metų prieš Kr., Pietvakarių Europa. Čia, sniego dengiamų Pirėnų, skiriančių dabartinę Pietų Prancūziją nuo Šiaurės Ispanijos, šešėlyje, klestėjo pirma ir ilgiausia iš visų žmonijos civilizacijų, energinga, vieninga, sąryšinga kultūra, iš kartos į kartą perduodama labai ilgai – dvidešimt penkis tūkstančius metų. Paleolitinė (Akmens amžiaus) civilizacija, sukurta pirmųjų tikrai šiuolaikinių europiečių, truko ilgiau nei visos kitos vėlesnės: dešimt kartų ilgiau nei faraonų 2500 metų viešpatavimas Egipte, dvidešimt penkis kartus ilgiau nei tūkstantmetė graikų ir romėnų senovė.

Istorinės mūsų rūšies linijos nusidriekia daug toliau, į kone neįsivaizduojamai tolimą penkių ar šešių milijonų metų senumo praeitį, bet anie senesni pirmtakai nepaliko nieko, išskyrus keletą vertingų ir daug ginčų keliančių kaukolių, kaulų ir dantų, taip pat akmeninių

įrankių – gremžtukų, ašmenų ir kirvių, kuriais jie medžiodavo ir skersdavo savo grobį.

Homo sapiens, arba „kromanjonietis“, vadinamasis pirmasis mūsų rūšies atstovas (nuo *Cro-Magnon* – „Didžiulė ola“ – uolinio prieglobsčio, kur 1868 m. pirmą kartą atkasti jo palaikai), buvo kai kas nauja. Jo pasirodymas Pietvakarių Prancūzijoje žymėjo technologinių inovacijų bei meninės raiškos, nuo tada visada lydėjusių žmonių giminę, kultūrinę protrūkį. Jis taip pat pirmas paliko savo paties atvaizdą. Tad nors mus ir skiria trisdešimt penki tūkstančiai metų, galime su juo nesunkiai susipažinti. Tereikia nusukti ar traukiniu nukakti į Paryžių ir metro nuvykti į Sen Žermen an Le (St. Germain-en-Laye) priemiestinę stotį vakaruose. Išėję į lauką, negalėsite nepamatyti išpūdingos griovio juosiamos pilies, kurioje įsikūręs Nacionalinis senovės muziejus (*Musée Nationale d'Antiquités*), didžiausios iš archeologinių kolekcijų namai. Nedaug turistų atvyksta čia taip toli nuo miesto, todėl pro pirmas ekspozicijos vitrinas su tankiomis pažįstamų – ir ne itin jaudinančių – akmens įrankių eilėmis galbūt pražingsniuosite praktiškai vienas. Ir tada netikėtai, be išpėjimo, jūsų akis patrauks nepilnametės merginos veidas iš blizgančio mamuto ilties kaulo, toks mažas ir subtilus, kad galėtumėte nesunkiai tilpti jūsų rankos delne. Jos trikampis veidas su ilga, tiesia nosimi bei įgilintomis akimis išnyra iš liauno, grakštaus kaklo, kurį iš šonų dengia supintų plaukų gražiai krintančios sruogos. Ji yra *Dame de Brassempouy*, pirmasis žmogaus portretas, prancūzų archeologo Édouard Piette 1895 m. atrastas mamuto ir raganosio kaulų krūvoje, aptiktoje urve už kelių kilometrų nuo Pietų Prancūzijos kaimelio Brasempui (Brassempouy), kurio pavadinimas ir tapo jos vardu. Jaunatvišką nekaltumą toje pačioje vitrinoje papildė antras panašaus dydžio ir toje pačioje vietovėje surastas skulptūros objektas, išreiškiantis dar vieną amžiną moteriškumo įvaizdį – brandą bei gimdymą. Nors tai tik sudužusios skulptūros fragmentas, iškilios krūtys ir storos šlaunys nesupainiojami yra vaisingos moters.

Šios jaunos nepilnametės ir šios brandžios moters skulptūrų, pirmų šiuolaikinės žmonijos atvaizdų, nugludinti paviršiai liudija nesuskaičiuojamas kartas, kurių rankos glostė tuos supintus plaukus ir lytėjo tuos apkūnius kontūrus. Jos griaua įprastinę žmogaus trajektorijos nuo primityvios praeities iki civilizautos dabarties išivaizdavimą, versdamos pripažinti, kiek nedaug pasikeitė. Mūsų kultūros istorija, nors ir nusidriekia trisdešimt penkis tūkstančius metų į praeitį, nuo ankstyviausių ištakų iki šios dienos aiškiai yra „vientisa“.

Dame de Brassempouy reikšminga ne tik dėl šios neįkainojamos perspektyvos. Jos tiesioginių pirmtakų Europoje, storakaklių neandertaliečių su atsikišusiais

antakiais (taip pavadinti nuo Neanderio slėnio Vokietijoje, kur pirmą kartą atkasti jų palaikai), gebėjimas kurti tokius rafinuotus objektus buvo ne didesnis nei pačių ankstyviausių žmonių, kurie kelis milijonus metų iki jų klaidžiojo Afrikos savanų lygumose. Jie buvo pakankamai ištvermingi ir protingi, kad ketvirtį milijono metų išgyventų periodiškai žemyną apimančių ledynmečių nesvetingoje aplinkoje, ir turėjo šiek tiek didesnes nei mūsų smegenis. Tačiau jie nepaliko nė vieno tokio atvaizdo. Tad *Dame de Brassempouy* mūsų dėmesį nepaprastai aiškiai kreipia į svarbiausią iš klausimų: kas nutiko pereinant prie šiuolaikinio žmogaus? Kas mus skiria, kodėl esame tokie skirtingi?

Kromanjoniečių atkeliavimas į Pietvakarių Europą vainikavo nepaaiškinamą plitimo procesą, prieš 100 tūkst. metų paskatinusį šiuolaikinį *Homo sapiens* palikti savo tėvynę Afrikoje ir pasklisti po visus žemės kampelius. Buvo, žinoma, šalta, nes per dešimtis tūkstančių kromanjoniečių civilizacijos metų amžinieji ledynai už kelių šimtų kilometrų į šiaurę tai plėsdavosi, tai traukdavosi. Tačiau jie užuovėją nuo ledinių vėjų surado uolėtuose, į pietus atgręžtuose Dordonės ir Pirėnų slėniuose. Jie šildėsi prie ugnies ir rengėsi gyvūnų kailiais, susiūtais kaulinėmis adatomis ir susegamais įmantriomis kaulinėmis sagomis. Gyveno kelių šimtų žmonių bendruomenėmis atskirose gyvenamosiose vietovėse, bendram gyventojų skaičiui tikriausiai vos viršijant dvidešimt tūkstančių. Šokdavo, kaip tai liudija daili trisdešimt penkių tūkstančių metų senumo statulėlė, vaizduojanti nuogą moterį linguojančiomis krūtėmis, ir grodavo būgnais iš mamuto kaulų, kastanjetėmis iš žandikaulių ir fleitomis iš paukščių tuščiavidurių kaulų, prie kurių pritaisius švilpiamą galvutę, būdavo galima išgauti garsias, aiškias natas. Dėvėjo papuošalus ir karolius, pagamintus iš labai brangintų medžiagų – tam tikrų geldelių ir gyvūnų dantų, kuriais prekiaudavo tolimais atstumais. Jie taip pat išsiskyrė techninėmis naujovėmis. Jų pirmtakų akmens įrankiai per milijonus metų beveik nekito, o kromanjoniečiai smarkiai išplėtė savo maisto šaltinius išrasdami ietisvaidę ir žeberklą. Jie išrado aliejines lempas savo urvų vidui apšviesti, gręžtuvą adatos „akelei“ pragręžti ir virvę palapinėms vienai su kita surišti.

Ir jie jautė aistrą menui. „Pagrįstai galime tvirtinti, kad jie intensyviai be perstojo kūrė tapybos, grafikos ir skulptūros kūrinius“, – rašo italų meno istorikas Paolo Graziosi. Tai – ne įprastinis primityvus akmens amžiaus menas, kur lankais ir ietimis ginkluoti žmonės „lazdelės“ persekioja savo grobį, bet prilygintinas italų renesansui, išsiskiriantis natūralistiniu stiliumi, kuriuo „siekiama išreikšti giliają nekintamą tikrovės esmę“. Buvo tokie pastabūs, jog, pasak Iano Tattersallo iš Amerikos

gamtos istorijos muziejaus (*American Museum of Natural History*), „žinome, kad, pavyzdžiui, išnykę Europos ledynmečio raganosiai puikavosi gauruotu kailiu“, o nepaprastasis *Megalocerus giganticus*, elnias su milžiniškais ragais, turėjo tamsios spalvos kuprą.

Kromanjoniečių meninis palikimas yra dviejų pavidalų: „kilnojamas“ menas, daugiausia skulptūros ir ražiniai ant kaulo bei elnio ragų, ir „nekilnojamosios“ didžiulės freskos, dengusios jų urvinių katedrų kalnų gilumoje sienas bei lubas ir liudijančios, kad jie buvo „susidoroję su trimačio vaizdo perteikimo dvimatėje plokštumoje ir judėjimo įspūdžio sukūrimo užduotimi“.

Ir dar kokio judėjimo! Archeologas Johnas Pfeifferis atmena akimirką, kai pirmą kartą išvydo išaptytą Lasako (Lascaux) olų Pietų Prancūzijoje „nepriylgsta grožybę“:

Viduje visiškai tamsu, ir štai šviesa uždegama. Be jokios išangos, akiai neturint laiko išsižiūrėti į kokią nors vieną detalę, pamatai visumą – raudonai, juodai ir geltonai nutapytą gyvūnų protrūkį, eiseną, kurioje vyrauja didžiuliai padarai su ragais. Gyvūnai sudaro dvi linijas, artėjančias viena prie kitos iš dešinės ir kairės, tarsi srūvančias į piltuvėlio žiotis, tamsios skylės, ženklinančios kelią į gilesnę galeriją, link.

Kromanjoniečių meninio meistriškumo viso masto perteikti neįmanoma, čia pakaks trijų įspūdingų pavyzdžių. Pirmasis yra iš šiaurės elnio ragų išskaptuota ietisvaidžio rankena, vaizduojanti jauną kalnų ožį, žvelgiantį atgal į iš jo tiesiosios žarnos lendantį išmatą, ant kurios tupi du paukščiai. Šiame humoristiniame atvaizde, kuris turėjo būti populiarus, nes vėliau atrasti dar keli beveik tokie pat, puikiai perteikti įsitempę gyvūno kaklo raumenys.

Po to minėtina išdidžius liūtus vaizduojanti freska iš Šovė (Chauvet) olos, minimos citatoje, pateiktoje šio skyriaus pradžioje. Jos „turtinai išgražintose ertmėse“ taip pat aptikta nutapytų mamutų, raganosių ir „meistriškas“ arklių galvų pano. Bet tie liūtai įspūdingiausi iš visų, liudijantys, kaip puikiai kromanjoniečiai mokėjo perteikti trimatę perspektyvą, sunkiais dažų potėpiais po kaklu suteikdami vaizdui gilumo.

Trečias pavyzdys yra iš molio nulipdyta ori bizono galva, maždaug 15 tūkst. metų prieš Kr. – ji būtų laikoma šedevru bet kuriame amžiuje. Sunku įsivaizduoti, kad ji buvo sukurta 14 500 metų iki klasikinio Atėnų skulptūros aukso amžiaus. Beveik galima pagalvoti, kad ji ir auکوjimo procesijoje vedamo jaučio galva Partenono frize sukurta tos pačios rankos.

Štai šie trys meno šedevrai kažkiek leidžia pajusti pirmųjų mūsų rūšies atstovų proto gilumą, jų humorą ir patosą, didelį pažinimą gyvūnų, su kuriais dalijosi pasauliu ir kuriuos taip meistriškai pavaizdavo.

XIX a. archeologus nedaug kas taip stulbino, kaip galimybė, kad tas nuostabias žmogaus proto apraiškas sukūrė akmens amžiaus urviniai gyventojai. Atrodė neįsivaizduojama, kad tokioje tolumoje praeityje žmogus gebėjo kurti virtuozinį meną. Taigi, kai markizas de Sautola atsitiktinai aptiko pirmuosius ištapytus urvus prie Altamiro Šiaurės Ispanijoje – jo aštuonmetei dukrai atkreipus jo dėmesį į bizonų ant lubų eseną garsiąją frazė: *Mira, Papa, bueyez!* („Žiūrėk, tėti, jaučiai!“), – niekas juo nepatikėjo. Jo paskaita apie savo radinius tarptautiniame archeologijos kongrese 1880 m. Lisabonoje buvo „sutikta nepatikliai ir atžariai bei su panieka atmesta“. Jam gyvam esant, Altamiro paveikslai niekada nebuvo pripažinti kaip autentiški – veikiau priešingai, jų išskirtinis meistriškumas laikytas galimu įrodymu, kad jis juos suklastojęs. Markizas mirė nusivylęs, tačiau smerkti jo amžininkų archeologų šiurkštų elgesį jo atžvilgiu būtų ne visai teisinga. Jų skepticizmas nebuvo be pagrindo, turint galvoje, jog teigti, kad akmens amžiaus žmogus galėtų gebėti kurti tokį iškilų meną, atrodė neprotinga.

Šiandien esame protingesni. Neseni sensacingi žmogaus ankstyviausių protėvių – dviejų kone visiškai išsilaikiusių skeletų, *Lucy* ir Turkanos berniuko (Turkana Boy), – atradimai ženklina du skirtingus žmogaus kilsmo tarpsnius – apsisprendimą *stovėti vertikaliai ir nepaprastą smegenų padidėjimą*. Kromanjoniečio meninių išgalių „kultūrinis protrūkis“ žymi aukščiausių evoliucinės trajektorijos tarpsnį, kurį nulėmė trečia iš savitai žmogiškų savybių – *gebėjimas kalbėti*. Tačiau dabar, Naujosios genetikos ir Smegenų dešimtmečio atradimų šviesoje, ta dramatiška evoliucinė trajektorija mus glumina labiau, nei būtų stebinusi tuos skeptiškus XIX a. archeologus. Šitai yra tikra „žmogaus kilmės mįslė“.

Įprastinis žmogaus evoliucinės kilmės supratimas prasideda sulig 1859 m. pasirodžiusiu Charleso Darwino veikalu „Apie rūšių atsiradimą“, praplėstu, kad aprėptų ir „mus“, dar po dvylikos metų išleisto veikalu „Žmogaus kilmė“. Jo pagrindinė mintis yra tvirtinimas, kad kone begalinė visų gyvųjų būtybių formų ir savybių įvairovė išsirutuliojo iš pirmos ir paprasčiausios gyvybės formos, iš „visokiausių amoniako ir fosforo druskų“, savaime susidariusios „tam tikrame šiltame nedideliame tvenkinyje“ ant žemės paviršiaus prieš kelis milijardus metų. Šiuolaikinis Darwino teorijos aiškinimas keliais žodžiais yra toks. Pagrindiniai

veiksniai, lemiantys tai, kad iš žuvies atsiranda žuvis arba iš paukščio – paukštis, yra instrukcijos, glūdinčios dvidešimtyje tūkstančių (daugiau ar mažiau) genų, kuriuos sudaro seka vos keturių cheminių medžiagų (jas geriausia įsivaizduoti siūlyta kaip keturių spalvų – raudonos, žalios, mėlynos ir geltonos – diskus), išsidėsčiusių ant dvigubos spiralės kiekvienos ląstelės branduolyje. Šios geninės instrukcijos, pradėjimo akimirka perduodamos per spermą ir kiaušinėlių, laiduoja, kad žuvies atžala bus žuvis, o paukščio – paukštis. Kaskart, kai ląstelė dalijasi, šie individualūs genai stebinamai tiksliai pasidaugina, tačiau labai retai pasitaiko klaida, arba „mutacija“: žalias diskas (tarkim) pakeičiamas raudonu, taip nežymiai pakeičiant geninę instrukciją. Dažniausiai tai neturi jokios reikšmės arba yra žalinga, bet labai retai „atsitiktinė mutacija“ tose geninėse instrukcijose gali suteikti tam tikrą biologinį pranašumą, padidinantį jos turėtojo galimybes išlikti kovoje už būvį. Tikėtina, kad palikuonys savo ruožtu paveldės savo tėvų naudingą geninę variaciją ir, procesui trunkant karta iš kartos, rūšies ypatybės laipsniškai, žingsnis po žingsnio, pakis naudai tų, kurie bus tinkamiausi savo aplinkai ar geriausiai „prisitaikę“ prie jos. Taigi žuvis prisitaikiusios gyventi po vandeniu todėl, kad per milijonus kartų „gamta“ „atrunko“ (iš čia „natūraliosios atrankos“ sąvoka) tuos, kurių atsitiktiniai pokyčiai genuose maksimaliai padidino jų potencialą plaukioti, o paukščiai gerai skraido, nes tas pats procesas maksimaliai padidino jų aerodinaminius pajėgumus. Kitaip tariant, visa gyvybė „per modifikacijas kilo“ iš vieno bendro protėvio.

Žmogus, kaip „Žmogaus kilmėje“ įrodinėjo Darvinas, irgi nėra išimtis. Juk jo evoliucijos teorijos niekas įtikinamiau nepatvirtina, kaip stulbinami fiziniai žmogaus ir jo primatinių pusbrolių panašumai, nepaneigiamai rodantys, kad jie „per modifikacijas kilo“ iš kokio nors bendro į beždžionę panašaus protėvio. Žmogus išliko ir suklestėjo todėl, kad gamta, „atrindama“ genetines mutacijas, lemiančias vertikalią stovėseną ir didesnes smegenis, suteikė jam žymų biologinį privalumą, maksimaliai padidinusį jo galimybes išgyventi. Tiesa, žmogaus daug didesni intelektiniai gebėjimai, regis, daro jį išskirtinį. Vis dėlto mūsų primatiniams pusbroliams, kaip ir mums, būdingos panašios pavydo, įtarumo ir dėkingumo emocijos; jie renkasi viena ar kita, atsimenta praeities įvykius ir geba (tam tikru laipsniu) protauti. Vadinasi, – įrodinėjo Darvinas, – pranašesnis žmogaus protas yra tolydumo apraiška – skirtingas „laipsniu, bet ne iš esmės“.

Atidėjus smulkmenas į šalį, ši labai įtakingą žmogaus atsiradimo aiškinimą įkūnija vienas įtaigus įvaizdis. Darwino artimas draugas ir gynėjas Thomas Huxley

vienoje iš savo knygos „Duomenys apie žmogaus vietą gamtoje“ (*Evidence as to Man's Place in Nature*) (1863) iliustracijų vieną po kito surikiavo šimpanzės, gorilos ir žmogaus skeletus, jų pritrenkiantį fizinių panašumą paversdamas galingu pasakojimu apie žmogaus išsirutuliojimą iš ant krumplių vaikščiojančios šimpanzės į vertikalią *Homo sapiens*. Tas pats įvaizdis, papildytas keliais „hominidiniai“ tarpininkais ir dažnai reprodukuotas (dažnai humoristiškai) įvairiais skirtingais pavidalais, tapo viena žinomiausių ir tikrai įtakingiausių XX a. ikonų. Ja netiesiogiai teigta, kad žmogaus „atsiradimas“ per modifikacijas iš beždžionės primenančių protėvių iš tiesų ir yra tikroji jo „užkopimo“ į savo iškilą vietą didžiojoje gyvybės hierarchijoje istorija. Tą patį rodė ir pastarųjų penkiasdešimties metų archeologiniai atradimai.

Kromanjoniečio suakmenėjusių kaulų 1868 metais, taip pat jo pirmtakų, neandertaliečių atsikišusiais antakiais, palaikų atradimas pastūmėjo žmogaus evoliucijos istoriją 200 tūkst. metų ar daugiau į praeitį. Bet tik XX a. ketvirtajame dešimtmetyje pradėjo išnirti pirmi dar tolesnius tarpsnius liudijantys duomenys ir tik XX a. aštuntajame dešimtmetyje, kai atšiauriam Vidurio Afrikos kraštovaizdyje buvo atkasti pirmi suakmenėję skeletai, Darwino hipotezė apie *Homo sapiens* išsirutuliojimą iš bendro beždžionę primenančio protėvio buvo patvirtinta.

Vienas iš tų dviejų beveik ištisu skeletų buvo trijų su puse milijono metų senumo *Lucy*, arba moksliskai *Australopithecus afarensis*, kurio atradimas, kaip jau minėta, padarė galingą emocinį poveikį Donaldui Johansonui ir Tomui Gray'jui („...prakaituoti ir dvokiantys apskabinome. Kaukdami glėbesčiavomės ant įkaitusio žvirgždo“). Vienas suakmenėjusių palaikų rinkinys gali būti labai panašus į kitą, tačiau esmingai svarbi smulkmena ir jų džiaugsmo šaltinis buvo aštrus į viršų nukreiptas šlaunikaulio galvutės kampas, žmogaus skeleto svorio centrą sutelkiantis į nedidelę, dviejų suglaustų pėdų dydžio zoną – ir patvirtinantis, kad *Lucy* buvo pirma iš mūsų tolimiausių protėvių, kurie vaikščiojo vertikaliai.

Lucy naują judėjimo būdą netrukus patvirtino stebėtinai atradimas – trys eilės pėdsakų, prieš tris su puse milijono metų paliktų vulkaninių pelenų sluoksnyje Šiaurės Tanzanijos Laetolio regione ir jaudinamai atskleidžiančių anų tolimų protėvių žmogiškuosius santykius.

„Pėdsakai rodo normalų dešinės ir kairės pėdų su žmogaus primenančiais didžiais pirštais statymą“, – rašo britų neurologas Johnas Ecclesas.

Ypatingas bruožas yra tai, kad vienas individas sekė paskui kitą, savo pėdas rūpestingai statydamas į pirmojo pėdsakus. Trečias buvo mažesnis ir ėjo šalimais, kairėje laikydamasis šiek tiek vingiuojančios didesniojo eisenos. Šitai galima aiškinti darant išvadą, kad dviejų grupė [motina ir vaikas?] ėjo drauge susikibę už rankų, o kitas [brolis ar sesuo?] sekė paskui rūpestingai statydamas pėdas į vadovo pėdsakus. Gavome privilegiją įsivaizduoti šeimą, prieš 3,6 mln. metų ėjusią neseniai susiformavusiu vulkaninių pelenų sluoksniu lygiai taip, kaip mes einame minkštu smėliu po atoslūgio!

Po dešimties metų, 1984-aisiais, netoli senovinio Turkanos ežero Kenijoje garsusis paleontologas Richardas Leakey atrado dar vieną beveik ištisinį skeletą – Turkanos berniuką, *Homo erectus* rūšies paauglį, gyvenusį maždaug prieš 1,6 mln. metų. Jo kaukolė savo dydžiu yra tarp *Lucy* ir mūsų bei atspindi antrąją savitą žmonių rūšies evoliucinį bruožą – smarkiai padidėjusias smegenis.

Turkanos berniuko „žmonės“, *Homo erectus*, pirmi pradėjo gaminti įrankius, o tai liudija rankų miklumą, kuris yra dar viena savita žmonių savybė, įgalinta, regis, nežymaus evoliucinio privalumo, kurį suteikė nykščio pailgėjimas 2,5 centimetro, dabar buvo galima jį „priešpriešinti“ kitiems keturiems pirštams ir su jais „kalbėtis“.

„Tiksliausia funkcija, kokią žmogaus ranka geba atlikti, yra nykščio viršūnę priešpriešinti smiliaus viršūnei, kad jie sueitų į maksimalų sąlytį, – rašo britų anatomas Johnas Napieras. – Esant tokiai padėčiai, galima manipuliuoti mažais objektais turint neribotas potencines galimybes tiksliai pakoreguoti paspaudžiant ar atlikti kruopščias kryptines pataisas. Tai – žmogaus skiriamasis požymis. Nė vienas nežmogiškas primatas to negali padaryti.“

Žmogaus nykščio papildomi 2,5 centimetro mūsų primatinių pusbrolių rankos galią *sugriebti* paverčia žmogaus rankos gebėjimu tiksliai *suimti*, galiausiai leisiančiu žmogui tapyti, kurti skulptūras ir savo patirtis fiksuoti rašto žodžiais, be kurių jo istorija visiškai pranyktų tamsioje laiko bedugnėje.

Tiksliai nežinome, kaip ir kodėl padidėjusios *Homo erectus* smegenys leido išsiskleisti rankos potencialui *sugriebti* ir *suimti*, tačiau to padarinius nesunkiai galime išvysti pažvelgdami į jo akmens įrankius. Paleontologai, mokęsi akmens apdirbimo technikos (kiek ji žinoma), aptiko, kad tam reikia įgūdžio surasti tinkamo pavidalo „pagrindinį“ akmenį, kuris tada akmeniniu kūjeliu perskeliamas tiksliai reikiamu kampu ir

tam tikra kontroliuojama jėga, kad atskeltų reikiamo dydžio fragmentų aštrumo pakaktų perpjauti sumedžioto laimikio odą.

Smulktė *Lucy*, ne aukštesnė nei 150 cm, ir augalotas Turkanos berniukas kažkaip kelia nepaprastą jaudulį. Jų kaulai tyli ir sykiu vis dėlto kalba mums iš amžių gūdumos. Nejučia kyla klausimas, ką jie, naktį žvelgdami į giedrą Afrikos dangų, galvodavo apie tūkstančius mirksinčių žvaigždžių ir apie pilnėjančio bei dylančio mėnulio dramą?

Šie skeletiniai palaikai neįkainojamai vertingi evoliucinio paveldo supratimui, nes patvirtina Darvino postuluotą tiesinę mūsų pirmtakų seką. Prieš penkis milijonus metų *Lucy* ir jos genties protėviai girios saugumą išmainė į vertikalų vaikščiojimą Vidurio Afrikos savanose. Po dviejų milijonų metų dėl vis didėjančių *Homo erectus* smegenų išaugo jo protiniai gabumai, būtini įrankiams iš akmens gaminti ir leisti į nepaprastas dešimties tūkstančių kilometrų migracijas, per dabartinius Vidurio Rytus nuvedusias jį į Aziją iki pat Šiaurės Kinijos bei Indonezijos. Dar po pusantro milijono metų atsirado *Homo sapiens*, kuris iš savo namų Afrikoje pradėjo antrą didžiąją pasaulinės migracijos bangą, šįkart pasiekusią Australiją, per Beringo sąsiaurį Ameriką ir Europą bei Pietų Pirėnus, kur kromanjonietis davė pradžią pirmai žmonijos civilizacijai.

Donaldo Johansono, Richardo Leakey ir daugelio kitų dėka dabar turime faktinių duomenų apie žmogaus evoliucinį kilmą, kurio viršūnė yra elnio ir bizono vaizdai ant Altamiro urvo lubų, taip nustebinę markizą de Sautolą savo techniniu meistriškumu. Mūsų ištakos nėra didelė paslaptis. Masiškai vyrauja požiūris, kurio mokoma Vakarų pasaulio praktiškai visose mokyklose bei visuose universitetuose, kad Darvino evoliucinė natūraliosios atrankos teorija paaiškina mus ir mūsų protėvius. „Mūsų egzistencija, anksčiau viena iš didžiausių paslaptių, nebėra paslaptis. Ją atskleidė Darvinas, – sako evoliucinės biologijos atstovas Richardas Dawkinsas. – Mums nebereikia griebtis prietarų... absoliučiai saugu teigti, jog tas, kas sako netikrą evoliuciją, yra tamsus, kvailas ar išprotėjęs.“ O argi ne taip? Kokį kitą paaiškinimą būtų galima įsivaizduoti? Jokio kito nėra. Atrodytų, kad klausimas iki galo išgvildentas.

Ir vis dėlto – juo daugiau laiko mus skiria nuo tų pavyzdinių *Lucy* ir Turkanos berniuko atradimų, juo labiau ta evoliucinė trajektorija glumina. Žmogaus kilmą, įkūnytas Thomas Huxley garsiojo įvaizdžio, nebėra teorinė idėja: ji konkrečiai patvirtinta *Lucy* aštriakampio šlaunikaulio ir „Turkano berniuko“ didesnės kau-

kolės. Tačiau juo labiau apmąstoma tai, kas susiję su vertikalia stovėseną ar didesnių smegenų įgijimu, juo ne toks įtikimas darosi Darvino pasiūlytasis gamtinės atrankos mechanizmas. Be to, kultūrinio protrūkio staigumas, ženklinamas kromanjoniečio pasirodymo, prieštarauja laipsniškam evoliuciniam keitimuisi, bet veikia perša mintį apie dramatišką įvykį – tarsi būtų įjungiamas jungiklis, uždanga pakyla, ir pasaulio įvykių arenos centre jau stovi žmogus. Naujosios genetikos ir Smegenų dešimtmečio atradimai dar labiau sustiprina šias abejones. Nežymių *genetinių* skirtumų, skiriančių mūsų primatinius pusbrolius nuo mūsų, atrodo, neužtenka paaiškinti tuos *fizinius* skirtumus. Panašiai ir slėpingas žmogaus smegenų veikimas sunkiai pasiduoda bet kuriam paprastam evoliuciniam paaiškinimui.

„KILSMO“ MİSLĖ

Pirma dalis: ištakos

Egzistuoja bent pustuzinis hipotetinių priežasčių, kodėl *Lucy* ir į ją panašūs panoro stovėti vertikaliai, o to privalumas galėjo būti galimybė geriau pastebėti potencialius grobuonis, nešioti savo atžalą ar, anot paties Darvino, „stovėjimas ant dviejų kojų leido beždžioniškam pirmtakui atsiremti viena ranka laikantis už šakos, o kita siekiant vaisiaus“. Tačiau schematiškiausias anatomicinis palyginimas su mūsų primatiniais pusbroliais atskleidžia didžiulius šios naujos judėjimo formos sunkumus. Šimpanzė, kuri vaikšto pasiremama krumpliais, turi keturias galingas, kolonas primenančias galūnes, teikiančias didelį stačiakampį atramos pagrindą, o svorio centras tvirtai yra liemens viduryje. *Lucy* svorio centras persislinkęs į nedidelį plotą tarp jos dviejų suglaustų pėdų ir didžioji jos svorio dalis (galva ir liemu) viršutinėje kūno dalyje sustiprina tendenciją parvirsti. Šimpanzė galima palyginti su tvirtu keturių kojų stalu, o *Lucy* vertikalus karkasas, kaip neparemtas stiebas, išlaikydamas pusiausvyros padėtyje sunkų kamuolį (jos galvą), turi nuolatos nepaklusti gravitacijos dėsniams.

Tad kaip ji ėmė stovėti stačia? Pagrindiniai anatomiciniai pokyčiai susiję su dubens sritimi, kur galingas mūsų sėdmenų *gluteus maximus*, kuriam mūsų primatinuose pusbroliuose tenka menkas vaidmuo, kaip pakeliamasis tiltas traukia žmogaus figūrą į vertikalią padėtį. Šią naują stovėseną tada turi išlaikyti keli kiti pertvarkyti raumenys, mūsų primatinių pusbrolių tie raumenys atliko *stumiamąją* funkciją, tačiau žmogaus skelete jie turi veikti kaip *stabilizatoriai*. Kad taip būtų, dubuo, prie kurio jie visi prijungti, irgi turi būti smarkiai pertvarkytas – pirma patrauktas viršūn ir pastumtas atgal, paskui sutrumpintas ir praplėstas.

Dubens ir jo stabilizuojančių raumenų pertvarkymas apima dar kelis tolesnius padarinius: *kaukolė* dabar turi būti perstatyta tiesiai ant stataus žmogaus karkaso, o stuburo *slanksteliai* žemėjant – vis platesni, kad išlaikytų juos slegiantį svorį. *Šlaunikaulio galvutė* (kaip minėta) turi būti pasukta vidun, *kelio raiščiai* – sustiprinti, kad „įtvirtintų“ kelį reikiamoje padėtyje, o *pėda* anomiškai taip smarkiai pakisti, kad atsirastų tvirtas atramos pagrindas. *Rankos*, kurių nebereikia karstantis ant šakų, sutrumpėja, o *kojos*, dabar proporciškai per trumpas kūno atžvilgiu, turi pailgėti – bet kiek? Atrodo, kad „idealus“ yra ilgis, įgalinantis kojų švytuoklinį judėjimą, primenantį laikrodžio švytuoklę, kai einama kone savaime, gravitacijos jėgos ir inercijos deriniui nešant kūną į priekį beveik be jokių sąmoningų raumeninių pastangų. „Žmogaus karkasas sukurtas vaikščioti, – pastebi biomechanikas Tadas McGeeras. – Jis išsiskiria tokia reikiama kinematika ir dinamika, kad mūsų kojos geba eiti be jokios motorinės kontrolės.“

Tas rankų sutrumpėjimas bei kojų pailgėjimas dėl vaikščiojimo suteikia simetrijos ir harmonijos, atspindinčių nematomas geometrijos proporcijos dėsnius, išreikštus Leonardo da Vinci garsiojo „Vitruvijaus žmogaus“, apreminto dviejų elementariausių figūrų – apskritimo ir kvadrato, liudijančių, kad jo skėtra atitinka aukštį. „Šis, atrodytų, paprastas planas renesanso žmogui reiškė neapsakomai daug“, – pabrėžė meno istorikas Kennethas Clarkas. „Tai buvo jo visos filosofijos“, kur žmogus yra „visų daiktų matas“, „pamatas“.

Vis dėlto visa tai tėra tik akivaizdūs anatomiciniai pokyčiai, nes *Lucy* vis dar nebūtų gebėjusi stovėti vertikaliai be pertvarkytos nervų sistemos, pajėgiančios susidoroti su grįžtamosios informacijos srautu iš milijonų jutiklių, kontroliuojančių santykinę kaulų bei raumenų padėtį, ir be įmantresnės kraujotakos sistemos. Taigi tos akivaizdžios panašybės, dariusios tokį išpūdį Darwinui ir Huxley, slepia gausybę nematomų, bet būtinų modifikacijų, nes pokytis vienoje struktūroje visada paveikia daugelį kitų. Anot garsaus XX a. biologo D'Arcy Wentwortho Thompsono, šimtai skirtingų kaulų, raumenų ir sąnarių „neatsiejamai tarp savęs sujungti ir susieti“. „Jie yra atskiri tik ribota prasme kaip visumos *dalis* – visumos, kuri netekusi savo *sudėtinio* vientisumo, nebegali egzistuoti.“

Tie jaudinantys pėdsakai vulkaninių pelenų sluoksnyje liudija, kad *Lucy* buvo jau patyrusi „dvikoję ėjikę“. Vadinasi, jei Darwino teorija teisinga, turime tarti egzistavus gausybę hominidų ankstesnių rūšių, žymėjusių tuos anatominius pokyčius nuo uolos tvirtumą primenančio stabilumo, būdingo primatams, vaikščiojusiems keturiomis, iki jos stačios ir kaip kartis tiesios figūros. Apie tai, kaip tie pokyčiai vyko, galime tik spėlioti. Sėdmenų

raumens sustiprėjimas buvo esmingai svarbus „pakeliamajam tiltui pakelti“, bet to nebūtų buvę įmanoma be dubens kaulų ir viršutinės šlaunies vienašakio pertvarkymo, be kelius reikiamoje padėtyje įtvirtinančių raiščių sustiprinimo, pėdų prie vertikalių stovėsenos pritaikymo ir t. t. Tad biologinis „rankų išlaisvinimo“ privalumas būtų tučtuojau atsvertas didžiulio pereinamųjų rūšių nestabilumo, mat joms be viso anatominių pokyčių komplekto būtų buvusi būdinga trūkčiojanti, šliurinti eiseną, dėl kurios, svyrinėdamos po savaną, jos taptų lengvu bet kurio sutikto mėsdžio grobiu. Kitaip tariant, šių gausių anatominių pokyčių poreikis patvirtina tai, ko ir reikėjo laukti: vertikali stovėseną yra stubinamai sunkiai įgyvendinama ir galbūt būtent todėl kitos rūšys to nemėgino siekti. Pagalvojus, stovėti stačiam yra gana keistas dalykas, o tam prireiktų didelio masto staigaus ir dramatiško „pertvarkymo“, aiškiai nesuderinamo su Darwino pasiūlytu laipsniško evoliucinio kitimo mechanizmu. *Lucy* kaip tos aukštyn vedančios trajektorijos pradžios ar pagrindo centrinis vaidmuo žmogaus evoliuciniame kilsmė yra itin nevienareikšmis.

Sunkumų atrodo mažiau žvilgsnį nukreipus į antrąją evoliucinę naujovę, atstovaujama Turkanos berniuko didesnių smegenų, kurios bent turėjo suteikti akivaizdų didesnių protinių gebėjimų privalumą, laipsniškai, su lig kiekvienu smegenų ir protinių gebėjimų padidėjimu dar labiau gerinusį jo galimybes išgyventi. Bėda ta, kad nėra jokių tiesioginių duomenų, liudijančių didesnių protinių gebėjimų naudą, išskyrus tuos akmenis įrankius, kurie, nepaisant viso jų atspindimo techninio išradingumo, per du milijonus metų praktiškai nepakito. Žmogaus smegenys pradėjo didėti ir didėjo kelis milijonus metų, neparodydamos nieko ypatinga iki pat pabaigos – iki to nepaprasto intelektualinio šuolio, kurį ženklino kromanjoniečių „kultūros protrūkis“. Galima pagrįstai klausti, kodėl žmogaus evoliucinis procesas aprūpina jį galiomis, kurios nebus taip ilgai realizuotos?

Klausimas nėra vien retorinis, nes žmogus savo kilsmo metu brangiai užmokėjo už tas didėjančias smegenis, kurios išvien su vertikalia stovėseną smarkiai padidino akušerinės katastrofos riziką gimdymo metu, o tai kaip reta biologiškai nenaudinga jo rūšies išlikimui. Viskas paaiškinama paprasta schema, vaizduojančia pro dubenį lendančią vaisiaus galvą.

Pagrindinis *Lucy* dubens perorientavimo, kad ji galėtų stovėti stačia, padarinys yra tiesaus ir negilaus kaulų žiedo pertvarkymas į gilų, išlenktą vamzdį. Pirmiausia atkreipkime dėmesį į mūsų pusseseres, šimpanzes: aplink vaisiaus galvą yra nemenkas tarpas. *Lucy* dubuo daug ankštesnis, o tai kelia potencialiai mirtiną pavojų motinai ir kūdikiui. Be to, vaisiaus galva dabar turi

įveikti motinos daug galingesnių dubens raumenų, sustiprėjusių, kad išlaikytų pilve vidinius organus, kurie traukiami žemyn gravitacijos jėgos, didesnį pasipriešinimą. Po milijono metų Turkanos berniuko „didesnės smegenys“ šiuos sunkumus dar padidina, mat vaisiui „giliu, išlenktu vamzdžiu“ prastumti prireikia gimdos raumenų didžiulių, ilgai trunkančių (ir labai skausmingų) susitraukimų (dešimtkart galingesnių nei būdingų kitiems žinduoliams), galinčių pakenkti dubens raumenims, viduriams ir šlapimo pūslei. Visa to padarinį nesunku numatyti: šimpanzės palikuonis atsiveda niekieno nepadedamos, kone be ritmo trikdžių, o gimdančioms moterims nuo pat pradžių reikėjo kitų pagalbos traumatiškiausiai iš visų žmogiškųjų patirčių atlaikyti – dažnai komplikuoto gimdymo aplinkybėmis tai reiškė šimtaprocentinį motinos ir vaiko mirtingumą.

Ir tai tik pradžia, nes žmogaus smegenys toliau didėjo ir būtų tapusios neįveikiama dauginimosi kliūtimi, jei nepaprastu evoliuciniu „sprendimu“ vaisiaus smegenų augimas gimdoje nebūtų sulėtėjęs ir paspartėjęs po gimdymo. Nuo Turkanos berniuko laikų žmogaus naujagimio smegenys santykinai nebrandžios, jis yra visiškai bejėgis ir prireikia dar pusantrų metų, kol ima įgyti panašius motorinius įgūdžius kaip šimpanzės jauniklis kaboti ant motinos nugaros. Tokia priklausomybė savo ruožtu reikalauja dar vieno unikalaus žmonijos bruožo – tėvo ir motinos ilgalaikio porinio ryšio, laiduojančio bendrą atsakomybę už jų savimi pasirūpinti nepajėgiančių atžalų nešiojimą, priežiūrą ir maitinimą; kaip tik tai ir liudija tos pėdos vulkano pelenuose.

Gali būti sunku suvokti, kokios sukrečiančios išvados plaukia iš šių apmąstymų. Raida nuo ant krumplių vaikščiojančios šimpanzės iki stataus žmogaus atrodo tokia logiška ir pažangi, kad laikoma kone savaime akivaizdi, bet iš tikrųjų maskuoja įvykius, neturinčius pavyzdžio visoje biologijoje. Vienintelė paguoda galėtų būti mintis, kad žmogus *kažkaip* išsivystė, tačiau viltis suprasti kaip, regis, išgaruoja sulig atradimu, kad žmogaus ir šimpanzės genomai vienas kitą beveik atitinka. Nėra nieko, kas liudytų apie dideles genetines mutacijas, kurių būtų galima laukti vertikalčiai stovėsenai ar labai padidėjusioms smegenims paaiškinti, – Šimpanzės geno projekto vadovas, kaip jau cituota, nenorom pripažino: „Dalis paslapties yra ten, bet mes kol kas nežinome, kas tai.“ O vienas tyrinėtojas pareiškė gana tiesmukai: „Viską, ką žinome apie genetinius skirtumus, galime parašyti vieno sakinio straipsnyje.“ 2005 m. paskelbti pranešimai apie vieną Pietų Turkijos šeimą, turinčią keistą genetinį defektą, dėl kurio jos visi nariai vaikščiojo keturiomis, piršo mintį, pasak profesoriaus Unerio Tano iš Čukurovos universiteto, apie „žmogaus evoliucijos gyvojo modelio“ proveržį. Gali būti, o gal

ir ne, nes šeimos narių kaulų ir raumenų anatomija kitais atžvilgiais buvo visiškai žmogiška, taigi santykinai trumpos rankos ir ilgos kojos, jų nerangus judėjimas keturiomis tik pabrėžė „visą kompleksą“ anatominį pertvarkymų, būtinų vertikalčiai stovėsenai.

Tad žmogaus ir šimpanzės genomų atitiktis yra įtaigiaušias mūsų artimos giminystės ženklas, tačiau neteikia nė menkiausios užuominos apie tai, kaip vyko evoliucinė transformacija – veikiau atrodo, jog mus visiškai atkerta nuo mūsų tiesioginių pirmtakų. Archeologiniai atradimai per pastaruosius penkiasdešimt metų, įskaitant *Lucy* ir Turkanos berniuko, leido identifikuoti apie dvidešimt ar daugiau pirmesnių rūšių. Bet nors mintis išdėstyti jas linijine seka taip, kad iš *Lucy* kiltų Turkanos berniukas, iš pastarojo – neandertalietis, o iš šio – *Homo sapiens*, yra akivaizdžiai viliojanti, tas scenarijus nebeatlaiko kritikos. Vietoj to turime tenkintis krūmu su gausybe šakų – be jas visas susiejancio pagrindinio kamieno.

„Per pastaruosius penkis milijonus metų naujos hominidų rūšys išnirdavo, varžydavosi, gyvendavo viena greta kitos, kolonizuodavo aplinką ir patirdavo sėkmę arba išnykdavo, – rašo paleontologas Ianas Tattersallas. – Tik labai blankiai suvokiame, kaip šita dramatiška naujovių ir sąveikų istorija plėtojosi, bet akivaizdu, kad mūsų rūšis yra tiesiog tik dar viena iš gausybės viršūninių šakų.“

Naujosios genetikos metodais patvirtinta, kad visos žmonių rasės – negridai, kaukaziečiai, azijiečiai ir t. t. – yra genetiškai tapačios, vadinasi, visos kilusios iš visiškai naujos rūšies *Homo sapiens*, mūsų rūšies, kuri, kaip spėjama, prieš 120 000 m. pr. Kr. atsirado Rytų ar Pietų Afrikoje ir iš ten pasklido kolonizuoti pasaulį. Bet tos „viršūninės šakos“, kuria esame mes, lapai nei gyvi, nei mirę, nesujungti akivaizdžiais saitais su ankstesnėmis to evoliucinio krūmo atšakomis. Mūsų kilmė, iki neseno meto, regis, buvusi tokia skaidri, ėmė atrodyti labai nesuprantama. Prie to, ką tai reiškia, grįšime aptarę antrą tos mišlingos evoliucinės trajektorijos aspektą – kromanjoniečius ir jų „aistrą menui“.

„KILSMO“ MİSLĖ

Antra dalis: kultūrinis sproginimas ir kalbos ištakos

„*Homo sapiens* nėra vien pagerinta jo protėvių versija, tai – naujas, kokybiškai nuo jų besiskiriantis sprendimas... Žemėje pasirodė visiškai pavyzdžio neturinti esybė. Visos šiuolaikinio žmogaus iškiliosios intelektinės savybės kaip nors susijusios su kalba.“

Ian Tattersall, kuratorius, Amerikos gamtos istorijos muziejus

Įstabiausia yra tai, kad šiuolaikinis žmogus pasirodė staigiai ir atbaigtas. Tą akivaizdžiausiai liudija jo paliktų produktų grožis ir originalumas: „išdidūs liūtai“, paisant perspektyvos dėsnį pavaizduoti ant Šovė olos sienų; karoliukai ir juvelyriniai dirbiniai pasipuošti šiame ir „kitame“ pasaulyje; iš mamuto kaulų pagaminti būgnai, skirti giesme ir šokiu aukštinti gamtos pasaulio stebuklus; aliejaus lempos, harpūnai, svaideosios ietys. Vienu žodžiu, visus šiuos bruožus – meninius, techninius, ekonominius ir religinius – galima rasti šiuolaikinėje visuomenėje.

To kultūrinio sprogimo priežastinis veiksnys, visų nuomone, turėtų būti kažkaip susijęs su kalba. Kromanjoniečiams būdinga „aistra menui“, tad išėities taškas ieškant kokybinio skirtumo, kuris galėtų būti kalba, skirianti juos nuo jų pirmtakų, yra klausti, kas yra, tarkim, bizono paveikslas ar skulptūra. Tai aiškiai nėra bizonas, nei bizono atspindys, nei bizono įsivaizdavimas – lyg sapne. Tai ne konkretaus objekto skulptūra, bet veikiau apibendrintas tam tikros objektų klasės vaizdas, apskritai simboliškai žymintis bizoną. Tai – bizono *idėja*. Tas kromanjoniečio gebėjimas suvokti daiktus ir jausmus kaip *idėjas* ir tas idėjas išreikšti žodžiais yra visiškai naujas matmuo visatoje.

Pirma, kalba – ir tai labiausiai nepaprasta – leidžia mums „mąstyti“ priskiriant žodžius objektams ir idėjoms. Tada pasidaro įmanoma išreikšti *loginę* idėją žodžių rinkiniui taikant gramatinės taisykles ir susiejant juos į seką sakinyje. Negana to, gebėjimas kalbėti leidžia mums tas kalba išreikštas mintis paimti ir visiškai tiksliai įkelti į kitų protus, kad jie joms pritartų ar su jomis nesutiktų. Kalba padaro pasaulį suprantamą, leisdama žmogui savo mintis ir patirtis sukauptų žinių pavidalu perteikti iš kartos į kartą ir, galbūt neišvengiamai, pasiekti XX a. pabaigoje akimirka, kai „vaizduotėje“ priešais akis galės turėti visatos, kurioje gyvena, istoriją. Kalba įgalina skirti tiesą, tikrą tikrovės atspindį nuo netiesos, o tai, pasak filosofo Richardo Swinburne'o, yra *mąstymo* (akivaizdu), bet sykiu ir *moralumo* pagrindas, nes „tai suteikia žmogui gebėjimą vieno veiksmo vertę palyginti su kito, rinktis tai, kas, jo nuomone, vertinga... ir dovanoja mums daiktų gerumo suvokimą“. Tad žmonės, kaip visi kiti gyvi daiktai, yra biologinės būtybės, varžomos gamtos dėsnų, tačiau kalba išlaisvina mūsų protą iš materialių smegenų ribų, leisdama pranokti laiką bei erdvę ir tirti nematerialų minčių, samprotavimų ir emocijų pasaulį. Taigi, kaip įrodinėja Ianas Tattersallas, „visos didžiosios šiuolaikinio žmogaus intelektualinės savybės kažkaip susijusios su kalba“. Bet iš kur atsirado kalba?

Dar neseniai vyravo požiūris, kad šiam nepaprastam gebėjimui nereikia konkretaus paaiškinimo ir kad jis

nesunkiai išsitenka standartiniame evoliucijos skirsnyje apie to, kas paprasta, virsmą tuo, kas sudėtinga. Kalba aiškinama kaip išsirutuliojusi komunikavimo forma, iš principo nesiskirianti nuo kitų rūšių kruksejimų ar šauksmų. „Neabejoju, – sako Darwinas veikale „Žmogaus kilmė“, – kad kalba kyla iš įvairių natūralių garsų, kitų gyvūnų balso ir paties žmogaus instinktyvių šūksnių pamėgdžiojimo bei modifikavimo...“ Tad ir šiuolaikiniuose tekstuose apie evoliuciją žmogaus kalba vaizduojama kaip tobulesnis komunikavimo būdas lyginant su mūsų pusbroliais primatais, pabrėžiant gerklų ir balso stygų (kurios yra ne tokios jau ir panašios, kaip atrodo) panašumus, neva įrodančius kalbos evoliucinę kilmę. „Kalba išsirutuliojo, kad leistų žmonėms keistis informacija“, – teigia Robinas Dunbaras iš Liverpulio universiteto.

1950 m. garsus lingvistas Noamas Chomsky'is suabejojo tokiu kalbos kaip sudėtingesnės primatų komunikavimo formos aiškinimu atkreipdamas dėmesį į tai, kaip stebėtinai guviai vaikai mokosi kalbėti. Kalba liejasi taip lengvai, „vapantis“ jausmų, minčių ir nuomonių srautas taip užpildo mūsų gyvenimo kiekvieną kampelį, jog nesunku pamanyti, kad vaikams tai „išmokti“ turėtų būti taip paprasta, kaip pasigauti tymus. Iki Chomsky'io laikytasi standartinio požiūrio, kad vaikai kalbėti išmoksta panašiai, kaip popierius sugeria rašalą, įsiurbdami girdimus žodžius ir tada juos kartodami. Chomsky'is įrodinėjo, jog taip negali būti, atkreipdamas dėmesį į tai, kad mažylių mokymosi kalbėti įgūdžiai toli pranoksta jų metams būdingą intelektualinę kompetenciją, mat kalbą jie išmoksta stebėtinais lengvai, o elementariems matematikos principams suvokti turi padėti nemenkai pastangų. Kūdikis, pradėdamas nuo situacijos, primenančios suaugusį žmogų kambaryje, pilname nesuprantamai tauškiančių užsieniečių:

„Netrukus ir kone be jokių tiesioginių instrukcijų suskaidys kalbą į minimalius atskirus garso ir prasmės vienetus, – rašo lingvistas Breyne'as Moskowitzas. – Atras garsų sujungimo iš naujo į žodžius, o žodžių – į prasmingus sakinius taisykles. Dešimt lingvistų, dešimtmetį visą darbo laiką skyrusių anglų kalbos struktūros analizei, neįstengė sudaryti kompiuterio programos, atitinkančios penkiamečio vaiko gebėjimą kalbėti.“

Jauno proto tinkamumas įvaldyti stublinamai sudėtingą kalbą suponuoja, pasak Chomsky'io, kad žmonės turi turėti tam tikrą itin savitą „kalbos įgijimo mechanizmą“, susijusį su jų smegenimis, kurios kažkaip „pažįsta“ žodžių reikšmę ir gramatinės formas, būtinas, kad jie būtų prasmingi. Kaip kitaip kūdikis gali žinoti,

kad jo motina sakydama: „Žiūrėk, katė!“ galvoje turi kailinę keturkoję būtybę, o ne jos ūsus ar lakamą pieną. Be to, „mechanizmas“ turi perprasti ne tik tai, ką turime galvoje, bet ir gramatinės taisyklės, leidžiančias tą pačią „idėją“ išreikšti kitokiais būdais išlaikant tą pačią reikšmę (sakinio: „Džonas pamatė Mariją“ perteikiama tokia pati žinia kaip ir: „Marija buvo pamatyta Džono“), bet atmetant beprasmius variantus. Taip pat akivaizdu, kad vaikai išmoka kalbą vienodai ir Naujajame Džersyje, ir Naujojoje Gvinėjoje ir ta pačia seka perima tas pačias gramatinės „esamojo“, „būtojo“ ir „būsimojo“ laikų taisyklės. Tai reiškia, kad „mechanizmas“ savo ruožtu turėtų būti imlus visuotinei gramatikai, bendrai visoms kalboms, ir gebėti aptikti subtiliausių reikšmės skirtumus.

Mūsų pusbroliai primatai tokio „mechanizmo“ neturi, todėl kad ir kokie būtų sumanūs, lieka (pasak patyrusios šimpanzių stebėtojos Jane Goodall) „užsklęsti savyje“. Priešingai, kiekviena žmonių visuomenė, kad ir kokia „primityvi“, turi kalbą, gebančią „išreikšti abstrakčias sąvokas ir sudėtingus samprotavimus“. Milijonas Naujosios Gvinėjos aukštumų akmens amžiaus gyventojų, „atrastų“ 1930 m. po kelių tūkstančių metų atskirties nuo likusio pasaulio, bendravo tarp savęs *aštuoniais šimtais* įvairiausių kalbų, iš kurių kiekviena išsiskyrė sudėtingomis sintaksės ir gramatikos taisyklėmis.

Kaip gebėjimas kalbėti kolonizavo žmogaus smegenis? „Turėjo būti eilė pakopų, vedančių nuo visiško kalbos nebuvimo iki kalbos, kokią aptinkame dabar, – rašo lingvistas Stevenas Pinkeris, – kiekvienai pakopai esant pakankamai nedidelei, kad galėtų būti atsitiktinės (genų) mutacijos padarinys, o kiekvienai tarpinei gramatikai – naudingesnei jos turėtojai.“ Žinoma, įmanoma įsivaizduoti, kaip kalba šitaip galėjo išsirutulioti iš paprastesnės komunikavimo formos, arba „protokalbos“, pradėdama galbūt nuo gestų, pereidama prie paprastų žodžių ar posakių, turinčių vieną reikšmę, žodžių jungimo į sakinius taisyklėms atsirandant vėliau. Pinkerio paralelė tarp priemonių, kuriomis mūsų rūšis įgijo kalbą, ir kūdikio spartaus perėjimo nuo *burbuliavimo* per žodžius prie sakinių gali atrodyti, kaip ir visi evoliuciniai aiškinimai, įtikima ir iš tiesų pagrįsta, jei kalba tiesiog „palengvintų keistis informacija“. Tačiau Chomsky'is įtaigiai parodė, kad kalba taip pat yra autonominis, nepriklausomas taisyklių ir reikšmių rinkinys, įvedantis tvarką, padarantis „išorinį“ pasaulį suprantamą. Taisyklės ir reikšmės negali rutuliotis iš to, kas paprasta, į tai, kas sudėtinga, jos tiesiog „yra“. Sakinių struktūra yra arba prasminga, arba beprasmė. Objekto pavadinimas yra arba „teisingas“, arba „klaidingas“. Dramblys yra dramblys, o ne skruzdėda.

Todėl Chomsky'is, priešingai Pinkeriui, primygtinai pabrėžė, jog tie, kurie trokšta mokslinio kalbos paaiškinimo, gali, jei jau taip nori, teigti ją išsirutuliojus „suvokdami, kad toks tvirtinimas be pagrindo ir prilygsta ne daugiau nei *nuomonei*“. Toks ginčas, žinoma, nėra nereikšmingas, nes kalba yra taip artimai susijusi su kiekvienu „žmogaus“ aspektu, kad pripažinti, jog ji neprieinama įprastiniam evoliuciniam aiškinimui, reikštų pripažinti, kad toks pat yra ir žmogus.

Disputas dėl kalbos evoliucinės (ar kitokios) kilmės liko neišsprendžiamas iki XX a. devintojo dešimtmečio pabaigos, kai pirmieji pozitronų emisijos tomografijos (PET) vaizdai atskleidė, kad paprasčiausios lingvistinės užduotys taip įtraukia didžiulius smegenų ruožus, kad to neįmanoma paprastai moksliskai paaiškinti. Kiekvienas kalbos būdas, žodžių *galvojimas*, *skaitymas* ir *tarimas*, atsispindi skirtingose smegenų dalyse. Paprasta užduotis susieti žodžius „kėdė“ ir „sėdėti“ sukelia audringą elektrinį aktyvumą visame smegenų paviršiuje. Be to, tie skenavimo tyrimai parodė, kad per sekundę, kurios prireikia žodžiui ištarti ar išgirsti, smegenys suskaido jį į sudedamas dalis keturiais atskirais moduliais, susijusiais su sakymu paraidžiui, garsu (fonologija), reikšme (semantika) ir tartimi. Šie „moduliai“ savo ruožtu toliau sudalyti (praktiškai) *ad infinitum*. Garso suvokimas, pavyzdžiui, „P“ ir „B“ priebalsių skyrimas, atsispindi dvidešimt dviejose vietose, išsibarsčiusiose po visas smegenis. Absoliučiai pribloškia tai, jog, pavyzdžiui, žodis „dramblys“, suprantamas tik tada, kai jis taip gramatiškai išnagrinėtas. Dar labiau stebina, kad smegenys, „nagrinėdamos“ dramblį, sykiu taip pat supranta jo visą reikšmę, nes jį sudarančius simbolius iš tikrųjų galima suprasti tik viso žodžio kontekste.

Vienas dalykas yra mėginti perprasti, kaip smegenys apdoroja vieną žodį (jau vien tai glumina), ir visai kas kita, remiantis tokiais duomenimis, ekstrapoliuoti stengiantis įsivaizduoti tokius pačius procesus, taikomus sakiniui, turinčiam „veiksni-tarinių-papildinių“ bei šalutinius sakinius. Pereikime į realų pasaulį, kur nenutrūksta pokalbiai, ir problema tampa neįveikiama. Kokie smegenų procesai, galima paklausti, įtraukiami grupei futbolo sirgalių alaus bare prieš rungtynes aptarinėjant savo komandos perspektyvas būsimajame sezone – semiant iš didžiulės žinių ir nuomonių apie formą praėjusiais sezonais, žaidėjų stiprybes ir silpnybes ir vertinimų, kokie yra jų varžovai, saugyklos? Kaip jie iš savo atminties saugyklų atrenka reikiamus žodžius ar remdamiesi sintaksės bei gramatikos taisyklėmis surenčia teisingus sakinius, kuriais įsijautę reiškia savo nuomonę? Kaip jų smegenų neuronų elektrinis aktyvumas atsispindi žodžius ir išreiškia jų reikšmių niuansus?

Taigi? „Kalba plaukia taip lengvai, kad nesunku pamanyti, jog ji turi būti paprasta.“ Bet kalba atrodo paprasčia tik todėl, kad tokia turi būti. Juk žmonėms nebūtų prasminga įgyti šį naują ir galingą būdą, kaip įkelti savo mintis tiesiai į kitų protus, jei jam įvaldyti prireiktų daugelio metų ir juo būtų sunku naudotis. Tačiau menamas paprastumas, kaip jau minėta, yra kalbos gilumo žymė, slepianti neperprantamai sudėtingas smegenų funkcijas, dėl kurių ji ir atrodo paprasta.

Lingvistikos ir neuromokslo didysis pastarųjų kelių dešimtmečių palikimas yra sudėtingybių, slypinčių už menamo paprastumo, atskleidimas, sykiu atkreipiant dėmesį į tai, kad gebėjimas kalbėti reikalauja didelių pokyčių kiekvienu smegenų veikimo aspektu: žymaus atminties talpos padidėjimo keturiasdešimčiai tūkstančių žodžių išsaugoti ir jiems kone mirksniu atgaminti; ryškaus psichikos emocinio repertuaro su jam būdingais priėjimo ir prieraišumo jausmais išplėtimo; proto galių; gėrio nuo blogio moralinio skyrimo; vaizduotės lydimų protinių gebėjimų, dėl kurių poetai ir rašytojai nepakartojamais būdais gali save išreikšti.

Šiuos dalykus apmąstyti turėsime progą vėliau, o dabar turėtume trumpam grįžti ir sugretinti įprastinį tos „pavyzdžio visiškai neturinčios esybės“ – kromanjoniečio kilmės evoliucinį vaizdavimą su tuo, ką galime pasakyti dabar atsižvelgdami į tai, kas pasakyta anksčiau. Neabejotina, per ankstesnius kelis milijonus metų nuolatos didėjusios smegenys ir labai išaugusi neuronų „šaudymo“ galia parengė toms aukštesnėms intelektinėms savybėms, pirmiausia kalbai, ir, vadinasi, tam kultūriniam techninio inovatyvumo bei meninės raiškos sprogimui. Tačiau tos labai padidėjusios smegenys savaime nepaaiškina nei kalbos reiškimo, nei to, kodėl ši neabejotina gebėjimo mąstyti, veikti ir suprasti pasaulį „nauda“ išryškėjo taip vėlai ir staigiai. Kodėl tuos milijonus metų smegenys vis didėjo, kai „atlygis“ buvo toks menkas, o komplikuoto gimdymo ir nuo kitų globos priklausomo kūdikio tykantys pavojai tokie dideli? Ir šis galvosūkis tampa dar mįslingesnis dabar, kai žinome, kad kalba nėra koks prie primatų smegenų pridurtas priedėlis, bet aprėpia dideles jų zonas bei reikalauja žymiai išplėsti kitas psichikos savybes, kuriomis ji remiasi, kaip antai atmintį ir protinius gebėjimus.

Neįtikina nė vienas iš siūlomų evoliucinių scenarijų – kad kalba išsirutuliojo „anksti“ arba „vėlai“. „Ankstyvojo“ scenarijaus šalininkai daro išvadą (gana pagrįstai), kad tokiai sudėtingai sistemai išsirutulioti turėjo prireikti milijonų metų – ligi pat Turkanos berniuko žmonių, *Homo erectus* ir dar toliau. Bet tada – galima paklausti – kodėl tiek nedaug „kultūros“, kurią įgalina kalba, apraiškų? „Vėlesniojo“ scenarijaus teoretikai tvirtina,

jog kalba būdinga tik *Homo sapiens* – kibirkštis, sukėlus kultūrinį sprogimą, skiriantį jį nuo artimiausių giminaičių. Bet tai verstų tarti, kad ji išsirutuliojo per vos 100 tūkst. metų nuo jo pasirodymo Afrikoje. Šio disputo neįmanoma išspręsti, tačiau jis leidžia atkreipti dėmesį į mūsų neišmanymą: nebeturime nė menkausio supratimo, kas davė postūmį tai pirmai ir iš visų įstabiliausiai civilizacijai prasidėti. Trisdešimt penkis tūkstančius metų mes, žmonės, galime semti iš to milžiniško daugybės gyvavusių civilizacijų, kaip antai egiptiečių, graikų, romėnų, arabų ir t. t., sukauptų žinių bei technologijų lobyno. Aistra menui ir sąmojingai pavaizduotiems iečių metikams degusių kromanjoniečių genialumas yra tai, kad jie visa tai patys sukūrė savo išgalėmis.

Tad štai kokia yra žmogaus kilmės mįslė: kaip ir kodėl dvidešimt ar daugiau hominidų rūšių per kelis milijonus metų patyrė milžiniškus anatominis pokyčius, reikalingus vertikalčiai stovėsenai, ir vėliau nepaprastai padidėjo jų smegenys, kurių potencialas suprasti tai, kaip veikia visata, atrodo toks neproporcingai didelis, palyginti su medžiotojo-rinkėjo gyvenimo poreikiais. Atrodo akivaizdu, kad žmogaus įmantrumas bei protingumas turėjo suteikti kokį nors biologinį privalumą, juk visoms gyvoms būtybėms – paukščiams, šikšnosparniams, delfinams ir taip toliau – būdingas tam tikras, nuo mūsų skirtingas specializuotas sumanumas, padidinantis jų galimybę išgyventi. Klausimas, pasak biologo Roberto Wessono, yra toks: kodėl žmogaus smegenys įgijo tokias nepaprastas mentalines galias, kaip antai gebėjimą kurti simfonijas ar spręsti painias matematikos teoremas, „kurios tikriausiai neduos jokio atlygio gausybei palikuonių“.

Dar viena papildoma ir susijusi mįslė yra tai, kodėl per 150 metų daugiausia moksle vyravo nepajudinamas įsitikinimas, kad atsakymą į kilmės mįslę bent iš principo žinome, kai paleontologas Ianas Tattersallas pripažįsta, kad „neturime nė menkausio supratimo, kaip ta dramatiška istorija skleidėsi“. Užteko vos kelių puslapių, kad visur, kur pažvelgsi, išryškėtų prieštaravimai, būdingi vyraujančiam moksliniam tikrumui, jog „natūralioji atranka“ yra varomoji žmogaus kilsmo jėga. Tiesa, nieko nėra akivaizdžiau už nuvalkiotą tiesą, jog gamta „atranka“ stipriuosius ir tinkamus silpnųjų ir mažiau tobulų sąskaita. Tačiau tą mechanizmą, vadovaujantis ta pačia logika, vargu ar įmanoma pasitelkti norint paaiškinti vertikalią stovėseną ir padidėjusias smegenis – savybes, pagrįstai turėjusias smarkiai sumenkinti tolimų protėvių perspektyvas išlikti. Išdėstytos pastabos kaip niekas kitas aiškios: anatominiai vertikalios stovėsenos padariniai ir obstrukciniai padidėjusių smegenų pavojai gerai dokumentuoti. Tačiau standartiniuose evoliuciniuose tekstuose ar vaizdinėse muziejų ekspozicijose apie žmogaus kilmę nėra nė užuominos apie to problemišumą,

o tie, kurie taip mano, pajuokiami kaip „kvaili, neišmanantys ar išprotėję“.

Dauguma žmonių ganėtinai gerai išsiverčia ir be polinkio spėlioti apie savo ištakas, o jei to imasi, labai paguodžia ramintis įvaizdis, kuriuo mūsų kilsma taikliai pirmas išreiškė Thomas Huxley. Vis dėlto stebėtina, kad mūsų ištakų istorija išsyk tampa daug labiau viliojanti bei intriguojanti pagalvojus, pavyzdžiui, apie žmogaus skeleto sudėtinį vientisumą ar apie paslėptas gramatikos vingrybes, suvokiamas dvejų metų vaiko. Ši neatitiktis tarp kerinčio evoliucijos teorijos paprastumo ir biologinių reiškinių, kuriuos ja siekiama paaiškinti, gilumo labai glumina. Šios teorijos neįmanoma „išbandyti“ eksperimentu, lygiai kaip neįmanoma vienaip ar kitaip nustatyti, ar natūraliosios atrankos procesu iš tikrųjų paaiškinami tie nepaprasti biologiniai

įvykiai prieš milijonus metų. Standartinio evoliucinio paaiškinimo neįmanoma paneigti – arba *buvo* neįmanoma paneigti – iki nedviprasmiško genomo projektų verdikto: jų metu niekur nerasta atsitiktinių genetinių mutacijų, galinčių atskirti mus nuo mūsų pusbrolių primatų – pelių, musių ar kirminų.

Žinoma, gali būti labai sunku suvokti, ką visa tai reiškia, bet akivaizdu, kad Naujosios genetikos ir Smegenų dešimtmečio tariamai „nuviliančių“ baigčių išvados užgriebia tikrai labai giliai. Turime suvokti, kodėl susiviliojome manyti, jog mokslas žino daug daugiau nei yra iš tikrųjų, o tai reiškia toliau tirti tą menamai neįveikiamą spragą tarp šių dviejų „tikrovės plotmių“ ieškant jėgų, galinčių iš tų cheminių elementų monotonijos sukurti gražų ir sudėtingą gamtos pasaulį, o iš smegenų elektrinio aktyvumo – turtingą žmogaus mintį bei vaizduotę. <...>

Nauji leidiniai

Paulius Subačius. Dvidešimt penkeri religinės laisvės metai. 1988–2013. Monografija. – Vilnius: Lietuvių katalikų mokslo akademija, Naujasis Židinyš-Aidai, 2015. – 2 dalys. – 1 d.: 800 p.: iliustr.; 2 d.: 748 p.: iliustr.

Tarpdisciplininis tyrimas su dominuojančiomis istorine ir socialinės antropologijos ašimis aprėpia pokomunistinę šalies transformaciją sąžinės laisvės įtvirtinimo ir konfesinio organizavimosi aspektu, derina kultūrologinę, sociologinę, politologinę ir religijotyrynę perspektyvas. Nagrinėjama krikščionių bendruomenių, pirmiausia Katalikų Bažnyčios Lietuvoje, vidinė raida, struktūrų ir sąmoningumo pokyčiai, sąveika su kitomis visuomenės institucijomis. Aptariamas teisinis religijų statusas, jį apibrėžiančių teisės aktų susiformavimas. Svarstoma, kodėl ir kaip episkopatas rėmė didžiuosius politinius Lietuvos pasirinkimus (santvarkos pobūdį, demokratijos įgyvendinimo modelį, integraciją į ES ir NATO), savo ruožtu, pabrėždamas Valstybės ir Bažnyčios atskirumą bei kišimosi į bendruomenių reikalus užkardymą. Pateikiama gausios informacijos apie religinį ugdymą, krikščioniškas kultūrinės ir karitatyvines iniciatyvas, metropolitų kard. Audrio Juozo Bačkio ir arkivysk. Sigitto Tamkevičiaus diarchijos, kard. Vincento Sladkevičiaus istorinio vaidmens interpretacija. Skelbiamas reprezentatyvūs bažnytinių archyvų dokumentų, faksimilių ir istorinių fotografijų pluoštas.

Krikščionys Lietuvoje – visuomenės paribys ar „tylinčioji dauguma“? Katalikų Bažnyčia – savo tapatumo tebeieškanti, su dinamiška tikrove vis nesusipėjanti bendrija ar atrama visiems, kurie išsiilgę meilės ir teisingumo? Hierarchijos iniciatyvos – politinės galios auginimas ar nuoseklus gyvybiškai svarbių vertybių gynimas? Pauliaus Subačiaus knygoje su šiais klausimais galynėjamas nebijant paradoksalių atsakymų. Socialinės antropologijos prieiga gyvą trumpo periodo istoriją leidžia matyti kaip dinamišką sąmoningumų kaitą.

(Dr. Vytautas Ališauskas)

Monografija atskleidžia sutarčių tarp Lietuvos ir Šventojo Sosto rengimo užkulius, pristato klaidinančias interpretacijas ir netgi pamini asmenis, iš kurių ėjo dezinformacija. Panašios taktikos laikomasi svarstant Bažnyčios Restituciją ar tikybos dėstymą mokyklose. Nemėginama piešti istorijos dviem spalvomis, nes būta dvasininkų, neapdairiai reiškusių savo privačią (ne Bažnyčios) nuomonę. Kai kurių nesusipratimais paženklintų situacijų aprašyme prasikiša kandūs autoriaus stiliaus proveržiai, tačiau jie nėra dominuojantys.

(Mons. dr. Algirdas Jurevičius)

Paulius V. Subačius – Vilniaus universiteto profesorius, LKMA akademikas, *Naujojo Židinio-Aidų* bendradarbis. Tarpdisciplininuose tyrimuose sieja literatūros, sąmoningumo ir Bažnyčios istoriją, teksto ir nacionalizmo teoriją, sociologinę, antropologinę ir hermeneutinę perspektyvas. Europos ir Amerikos tekstologų akademinų asociacijų narys, švietimo politikos ekspertas. Ši monografija yra keturiolika jo parašyta ar parengta knyga.

Kunigų paskyrimai

Vilniaus arkivyskupijoje

Kun. **Virginijus Česnulevičius** atleistas iš Vilniaus Šv. Kryžiaus bažnyčios rektoriaus pareigų ir paliktas toliau eiti kitas turimas pareigas.

Kun. dr. **Pablo Gil Nogués** paskirtas Vilniaus Šv. Kryžiaus bažnyčios rektoriumi.

Kun. **Jan Mackevič** atleistas nuo pareigos aptarnauti Akmenynės Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčią ir paliktas toliau eiti kitas turimas pareigas.

Mons. **Vaclav Volodkovič** atleistas iš Šalčininkėlių Šv. Jurgio parapijos administratoriaus pareigų ir paliktas toliau eiti kitas turimas pareigas.

Kun. **Kazimir Gvozdovič** atleistas iš Vilniaus Šv. apaštalo Baltramiejaus parapijos administratoriaus pareigų ir paskirtas Šalčininkėlių Šv. Jurgio parapijos administratoriumi, jam pavesta aptarnauti Akmenynės Šv. Kūdikėlio Jėzaus Teresės bažnyčią.

-Vn-

Naujas COMECE viceprezidentas

Kovo 2–4 d. Briuselyje vyko COMECE (Europos Bendrijos vyskupų konferencijų komisijos) eilinė pavasario sesija. Jos metu vienu iš komisijos viceprezidentų išrinktas LVK nuo 2005 metų šioje organizacijoje atstovaujantis Vilkiškio vyskupas Rimantas Norvila.

Vyskupas Rimantas Norvila yra LVK Nuolatinės tarybos narys, LVK ryšių su Lenkijos vyskupų konferencija tarybos pirmininkas bei LVK Liturgijos komisijos narys.

Europos Bendrijos vyskupų konferencijų komisija (COMECE) buvo įkurta 1980 m. kovo 3 d., jos narės yra 28-ių Europos Sąjungos valstybių vyskupų konferencijos. Ši organizacija stebi politinius ir teisinius procesus Europos

Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis

Vasario 22–23 dieną Vilniuje vyko Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis. Jame dalyvavo arkivyskupai G. Grušas, L. Virbalas, vyskupai E. Bartulis, J. Boruta, J. Ivanauskas, K. Kėvalas, R. Norvila, A. Poniškaitis, L. Vodopjanovas.

Posėdyje pirmiausia buvo apsvaistytos LVK sekretoriato, Lietuvos *Caritas*, Lietuvos jaunimo pastoracijos centro, Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centro, Lietuvos šeimos centro bei Lietuvos katechetikos centro praėjusių metų veiklos ataskaitos.

Posėdžio metu daug dėmesio buvo skirta katalikiškosios žiniasklaidos stiprinimo klausimams. Nuspręsta Pasaulinės komunikavimo priemonių dienos (švenčiamos kasmet per Šeštines) metu rengiamą tikslinę rinkliavą, skirtą katalikiškai žiniasklaidai paremti ir Bažnyčios komunikacijos darbuotojams išlaikyti, nuo šiol rengti visose vyskupijose. Nutarta, kad pusė šios rinkliavos metu surinktų lėšų bus skiriama nacionalinei, o kita pusė – vyskupijose veikiančiai katalikų žiniasklaidai. Posėdyje pritarta Policijos departamento prie Vidaus reikalų ministerijos siūlomiems policijos kapelionų pareigybių aprašymams.

Dalytasi nuomonėmis apie sovietų valdžios neatimtų ir kai kuriose parapijose išlikusių senesnių nei 100 metų istorinių metrikų knygų apsaugą ir išsaugojimą, svarstyti konkretūs šių svarbių bažnytinių dokumentų išsaugojimo būdai. Šventajam Sostui patvirtinus lietuviškąjį Suaugusiųjų įkrikščioninimo apeigyno vertimą, svarstyta, kada ir kuriuo būdu pereitina prie naujosios suaugusiųjų įkrikščioninimo tvarkos.

Ganytojai daug dėmesio skyrė Gailestingumo ypatingojo jubiliejaus renginiams mūsų šalyje. Artėjant Maldos už lietuvius pasaulyje sekmadieniui (kurį šiemet švęsime kovo 6 d.), patvirtinta įvairiuose pasaulio žemynuose gyvenančių mūsų tautiečių parašyta bendruomeninė malda, atspindinti Lietuvoje ir svetur gyvenančių mūsų tautiečių dvasinę vienybę. Pritarta ir šiam renginiui skirta, LVK pirmininko arkivysk. G. Grušo ir LVK delegato užsienio lietuvių sielovadai prel. E. Putrimo parengto kvietimo melstis už lietuvius visame pasaulyje tekstui. Posėdyje svarstyti dabar restruktūrizuojamo Lietuvos *Caritas* galimi ateities organizaciniai modeliai bei pasiruošimas šios svarbios Katalikų Bažnyčios organizacijos Statutų keitimui. LVK delegatas neseniai Filipinų mieste Cebu vykusiame Pasauliniame Eucharistiniame kongrese vysk. R. Norvila išsamiai papasakojo apie šio kongreso eigą, renginio metu vykusius susitikimus bei Filipinų Katalikų Bažnyčios gyvenimą. LVK Socialinių reikalų tarybos pirmininkas vysk. K. Kėvalas nuo šiol koordinuos ir pašaukimų sielovadą Lietuvoje.

Arkivysk. S. Tamkevičiui paprašius jį atleisti iš Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centro vadovo bei *Bažnyčios žinių* redkolegijos pirmininko pareigų, vyskupai šias pareigas eiti laikinai pavedė LVK generaliniam sekretoriui kun. K. Smilgevičiui. Posėdžio metu LVK nariai patvirtino naują Katalikų radijo *Mažoji studija* priežiūros tarybą. Jos nariais išrinkti kun. J. Sasnauskas OFM, prof. P. Subačius ir br. kun. S. Rumšas OP. Patvirtinti ir Katalikų Bažnyčios atstovai Lietuvos Biblijos draugijoje: jais išrinkti vysk. J. Ivanauskas, dr. I. Gudauskienė, kun. D. Dikevič, s. Agnietė Ivaškevičiūtė OSB, br. kun. S. Rumšas OP ir kun. M. Mitkevičius. VDU Katalikų teologijos fakulteto dekanui dr. B. Ulevičiui vyskupai patikėjo pasiruošimo 2016 m. rugsėjo 7–11 d. Romoje švęsimam Jubiliejui universitetų profesoriams ir mokslo tyrimų darbuotojams

darbų Lietuvoje koordinaciją. Krikščionybės Lenkijoje 1050 metų jubiliejaus iškilmėse Gniezno ir Poznanėje šių metų balandžio 14–16 d. Lietuvos Vyskupų Konferencijai atstovaus jos pirmininkas arkivysk. G. Grušas bei Ryšių su Lenkijos Vyskupų Konferencija komisijos pirmininkas ir nariai: vysk. R. Norvila, vysk. J. Ivanauskas ir vysk. A. Poniškaitis. Į 2016 m. gegužės 12–14 d. Krokuvoje rengiamą CCEE seminarą, skirtą katalikų žiniasklaidos pasirengimui Pasaulio jaunimo dienoms, vyks D. Puslys.

Kitas Lietuvos Vyskupų Konferencijos plenarinis posėdis vyks 2016 m. balandžio 4 d. Marijampolėje.

Vilniaus arkivyskupijos kunigų susirinkimas

Kovo 2 d. Vilniaus šv. Juozapo kunigų seminarijoje vyko Vilniaus arkivyskupijos sielovadoje besidarbuojančių kunigų susirinkimas. Po Valandų liturgijos – Dieninės maldos Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas padėkojo kunigams, kurie Vilniaus miesto Gailestingumo metų jubiliejinėse bažnyčiose atvykę net ir iš tolimesnių parapijų klauso išpažinčių. Tai turi prasmę net ir tada, kai ateina nedaug penitentų, nes klausykloje budintis kunigas yra kaip gailestingas tėvas, laukiantis grįžtančio sūnaus. Dekanai tepadrąsina kunigus atvykti numatytu laiku, kad jubiliejinėse bažnyčiose visada galima būtų atlikti išpažintį.

Toma Bružaitė ir Kristina Žaldokaitė iš Gailestingumo kongreso organizacinio komiteto pasiūlė pasinaudoti pasirengimo programa, skirta parapijų grupelėms, kurios kviečiamos drauge melstis, ruoštis, registruotis ir bendruomeniškai vykti į kongresą. Nacionalinis gailestingumo kongresas vyks gegužės 6–8 d. Vilniuje. Atvykusiems iš toliau maldininkams bus sudarytos galimybės nakvoti mokyklose ar Vilniaus parapijiečių šeimose. Žmonės kviečiami sekti naujienas naujienlaiškyje „Gailestingi kaip Tėvas“. Numatomi trys tokio leidinio numeriai. Jau išleistas pirmasis, kuriame pristatoma piligrimystė, publikuojama atleidimo malda. Jau numatyta programa, kurioje bus įvairių pranešėjų konferencijų, evangelizacija, filmas, koncertas su garsiais atlikėjais, Švč. Sakramento adoracija, bendra Gailestingumo vainikėlio malda, šv. Mišios Katedros aikštėje, kurioms vadovaus Vatikano valstybės sekretorius, unikali procesija Vilniaus mieste ir kt. Taip pat telkiami savanoriai, norintys prisidėti prie Gailestingumo organizacinių darbų. Ruošiantis kongresui raginama kino teatruose pamatyti ir aptarti filmą „Pirmasis Dievo gailestingumo paveikslas“. Užsisakius iš anksto, filmo peržiūrą galima surengti ir savo parapijoje. Daugiau informacijos interneto puslapyje www.kongresas.lt.

Vilniaus arkivyskupo generalinis vikaras ir augziliaras vyskupas Arūnas Poniškaitis priminė, kad Išėjimo knygoje aprašyta Mozės istorija liudija, jog Dievas šį žmogų pašaukė tuomet, kai jis buvo pabėgęs nuo savųjų, silpnas ir liūdnas ganė svetimo šeimnininko gyvulius. Viešpats mato visų žmonių vargą, pasimetimą, reiktų aktyviau Jam atsiliepti ir Juo pasitikint pradėti nors ir nedidelę veiklą, telkti žmones, juos palydėti, kad gailestingumo darbai parapijose plėstųsi. Ganytojas drąsino dažniau kalbėti apie vykdomus gailestingumo darbus įvairiose parapijose, kad galima būtų semtis idėjų, svarstyti, ką įmanoma pritaikyti ir įdiegti kaimo ar miesto parapijose.

N. Vilnios Švč. M. Marijos Taikos Karalienės parapijos klebonas monsinjoras Wojciech Gorlicki kalbėjo apie grupes, kurios kas savaitę renkasi parapijoje, jose dalyvauja kunigas. Kas savaitę parapijos patalpose renkasi Anoniminių

Sajungoje, bendradarbiauja su ES institucijomis srityse, turinčiose įtaką Bažnyčios misijai Europoje, palaiko atvirus ir skaidrius kontaktus su šiomis institucijomis įvairių formalių ir neformalių susitikimų metu.

-lvks-

Dokumentinio filmo premjera

Vasario 21 d. kino teatre *Forum Cinemas Vingis* įvyko dokumentinio filmo „Pirmasis Dievo gailestingumo paveikslas. Nežinomo šedevro negirdėta istorija“ premjera.

Prieš premjerą vykusioje spaudos konferencijoje Vilniaus arkivyskupas Gintaras Grušas žurnalistams sakė, kad kuriant šį filmą buvo juntama veikianti Dievo ranka. Filmas orientuotas į tarptautinį žiūrovą norint supažindinti su Gailestingumo Jėzaus paveikslu istorija, nes daug kas pažįsta Dievo Gailestingumo pamaldumą pasaulyje, bet retas žino, kad viskas prasidėjo būtent Vilniuje. Filmo premjera, pasak arkivyskupo G. Grušo, vyksta išvakarėse ir kitos svarbios datos – vasario 22 d. sukanka lygiai 85 metai nuo to, kai Jėzus pirmą kartą pasirodė seselei Faustinei Plocke ir paprašė, kad būtų nutapytas Gailestingumo Jėzaus paveikslas pagal vaizdą, kurį ji mato. Taip pat filmas sumanytas dar prieš popiežiui Pranciškui paskelbiant Gailestingumo ypatingąjį jubiliejų – tarsi dar vienas Dievo vedimo ženklas. Beje, filmo kūrimą laimino ir popiežius ir tai patvirtino savo parašu.

Mintis apie tokį filmą, pasak arkivyskupo G. Grušo, kilo po praeitais metais vykusio šeimų festivalio „Šeimadienis“, kuriame dalyvavo amerikiečių kino režisierius Daniel diSilva, lietuviams geriau pažįstamas dar kaip muzikantas. Kino režisierius Daniel diSilva, išgirdęs Gailestingumo Jėzaus paveikslu sukūrinę istoriją, arkivyskupo žodžiais, metė visus darbus ir su tarptautine komanda leidosi paveikslu istorijos keliais.

Scenarijaus autorius, režisierius ir prodiuseris Daniel diSilva, paklaustas, kaip

jo paties gyvenimą pakeitė pažintis su Vilniuje gyvenusia šventąja Faustina Kowalska ir jos regėjimų pagrindu nutapytas paveikslas, atsakė, kad išoriškai „niekaip“. Tačiau kurdamas šį filmą suprato, kaip labai jam ir pasauliui reikia gailėstingumo, kurio kaip niekada stokojame.

Dokumentinį filmą „Pirmasis Dievo gailėstingumo paveikslas. Nežinomo šedevro negirdėta istorija“ spaudos konferencijoje dalyvavęs žurnalistas Pranas Morkus pavadino mistiniu trileriu. Jau dabar sulaukta 600 prašymų leisti rodyti filmą įvairiose pasaulio šalyse.

Į filmo premjerą atvyko nuncijus arkivyskupas Pedro López Quintana, kardinolas Audrys Juozas Bačkis, Vilniaus arkivyskupas metropolitas Gintaras Grušas, vyskupas augziliaras Arūnas Poniškaitis, Kauno arkivyskupas metropolitas Lionginas Virbalas, vyskupas augziliaras Kęstutis Kėvalas, Vilkaviškio vyskupas Rimantas Norvila, Šiaulių vyskupas Eugenijus Bartulis, Telšių vyskupo augziliaras vyskupas Linas Vodopjanovas, evangelikų liuteronų vyskupas Mindaugas Sabutis, Lietuvos ortodoksų arkivyskupas Inokentijus, Minsko-Mogiliovo arkivyskupas Tadeušas Kondrusevičius, taip pat profesorius Vytautas Landsbergis, ministras pirmininkas Algirdas Butkevičius su žmona ir kiti garbūs asmenys.

Dokumentiniame filme apie paveikslą išlikimo istoriją, grožio ir meno santykį, jo teologinę mintį ir prasmę pasakoja gausus būrys liudininkų ir tyrėjų, tarp jų ne tik dvasininkai: kardinolas Christophas Schonbornas (Austrija), kardinolas Stanislawas Dziwiszas (Lenkija), kardinolas Audrys Juozas Bačkis, arkivyskupas Gintaras Grušas, vyskupas Kęstutis Kėvalas, vyskupas Robertas Barronas (JAV), Jono Pauliaus II biografas George Weigelis (JAV), bet ir amerikiečių žvaigždės – aktorius, muzikantas Harry's Connickis jaunesnysis, Amerikoje žinomos TV laidos „Stand up“ komedijos meistras Jimas Gaffiganas.

alkoholikų grupelė, prieš šventes ruošiami šventiniai siuntiniai parapijos neturtingoms šeimoms, kelis kartus dalijami drabužiai tiems, kurie negali jų nusipirkti. Ignalinos parapijos klebonas Vidas Smagurauskas kalbėjo apie Vydiškių parapijoje veikiančią *Al-Anono* grupelę, kurion telkiasi žmonės, savo šeimose turintys nuo alkoholio priklausomų žmonių. Svarbu, kad bent vienas kitas entuziastas savanoris parapijoje imtųsi tos veiklos, kuri jam rūpi, ir taip kvieštų jungtis kitus, sulauktų įvairiopo palaikymo. Kunigas džiaugėsi, kad net ir atokių kaimo parapijų žmonėms yra galimybė dalyvauti *Caritas* rengiamuose mokymuose ir taip įmanoma plėsti akiratį, įgyti žinių.

Visagino parapijos klebonas kunigas Vidmantas Rudokas pasakojo, kad kartais žmonės savanoriai, darantys gražius darbus, sulaukia kritikos, kaltinimų, šmeižtų, labai nusimena ir nuleidžia rankas, pasitraukia iš bet kokios savanoriškos veiklos. Trakų klebonas kunigas Jonas Varaneckas prisiminė, kaip ankstesniais metais kitose parapijose vykdė gailėstingumo darbus, būrė savanorius studentus, kurie nebuvo uolūs tikintieji, tačiau patys turėjo progos įsitikinti, kad Bažnyčia ne tik kalba apie artimo meilę, rūpinimąsi vargšais, bet ir gali prisidėti, kad būtų globojami gatvėse be geros priežiūros augantys vaikai, alkoholikai, benamiai. Trakų parapijoje „Alfos“ kursą lanke žmonės panoro patys tęsti maldos susitikimus, drauge skaityti Šv. Raštą, iš augančio tikėjimo ir bendruomeninės patirties imtis gailėstingumo darbų: lankyti ligonius, vienišus žmones ir kuo nors jiems padėti. Vilniaus Šv. Juozapo parapijos klebonas kunigas Ričardas Doveika pasakojo, kad šioje parapijoje drabužiai jau nėra dalijami, *Caritas* reformuojamas, jog jo veikla atitiktų dabarties sąlygas. Parapijiečiai drabužius veža į kaimo parapijas ar patys išdalija vargstantiems. Trečią mėnesio trečiadienį parapijoje rengiami Artumos vakarai, kurių metu aukojamos šv. Mišios, parapijiečiai bendrauja su vienišais žmonėmis, išgeria arbatos, dalijasi užkandžiais. Taip pat plėtojamas projektas „Šeima – šeimai“.

Arkivyskupas taip pat priminė apie tradicinę Didžiojo penktadienio rinkliavą Šv. Žemėje gyvenantiems krikščionims palaikyti. Svarbu pabrėžti, jog ten krikščionims nėra saugu gyventi, jie išvaromi ar net nužudomi. Vykstant į vietas, kurios mena Jėzaus gyvenimą, svarbu keliauti kaip piligrimams ir nuvykus palaikyti vietinius krikščionis. Kita Lietuvos Vyskupų Konferencijos patvirtinta rinkliava renkama per Šeštines ir skirta katalikiškai žiniasklaidai plėtoti. Pusė šios rinkliavos turi būti skiriama nacionalinei katalikiškai žiniasklaidai remti, tuo rūpinasi LVK, o kita pusė lieka vyskupijos žiniasklaidai plėsti ir išlaikyti. Vilniaus arkivyskupijoje diecezijos žiniasklaidai skiriama ketvirtis, o kitas ketvirtis paliekamas parapijos informacijos perdavimo darbams paremti: laikraščiui, interneto puslapiui ar pan.

Vilniaus arkivyskupijos dekanai kviečiami aplankyti savo dekanatų parapijas ir pasidomėti, kokia jų situacija, kaip sekasi vykdyti sielovadą, kaip vedamos parapijos knygos, saugomi ir prižiūrimi liturginiai reikmenys. Svarbu atkreipti dėmesį į parapijose esančias metrikų knygas iki 1917–1918 m., nes jos pagal numatytus projektus suskaitmeninamos. Projektas numatomas vykdyti įvairiu metu laiku. Arkivyskupas taip pat įteikė kunigams keletą naujų paskyrimų. Kovo 24 d. 10 val. Vilniaus arkikatedroje bus švenčiamos Krizmos Mišios.

-ksb-

Šiaulių vyskupijos kunigų susirinkimas

Vasario 17 d. Šiaulių vyskupijos pastoracijos centre vyko Šiaulių vyskupijos kunigų nuolatinio ugdymo susirinkimas. Kunigams Gailėstingumo

metų proga kalbėjo *Opus Dei* prelatūros regioninis vikaras Baltijos šalims mons. dr. Andresas Lavinas.

Kunigų susirinkimas prasidėjo Valandų liturgija – Dienine. Mons. dr. Andresas Lavinas komentavo Dvasininkijos kongregacijos dokumentą „Kunigas – dieviškojo gailestingumo tarnautojas“. Prelegentas išryškino keletą išpažinties klausymo aspektų.

Kunigas yra tas, kuris atspindi gailestingą Kristaus veidą, vadinasi, turi būti artimas žmonėms ir visada pasirengęs klausyti išpažinties. Tai tarnystė, per kurią siela sugražinama Dievui bei paliudijama, kad kiekvienas yra mylimas, svarbus ir reikalingas. Klausant išpažinties svarbi kantrybė, švelnumas, mandagumas bei kunigo ir penitento malda. Kunigo skiriamos atgailos turėtų būti lengvos atlikti. Tiems, kuriems neįmanoma duoti išrišimo, svarbu suteikti vilties, tačiau pats penitentas turėtų norėti keisti situaciją. Monsinjoras patarė kunigams atgailauti už savo penitentes. Įveikti nuodėmes padeda Dievo malonė. Atgailos sakramentas turėtų atverti žmogui naujas jo šventumo siekio perspektyvas, nes kiekvienas yra pašauktas panėšėti į Kristų. Išpažintis yra ir dvasinio vadovavimo tarnystė. Dvasiniame vadovavime svarbu ugdyti gyvą, atvirą santykį su Kristumi, liudyti, jog Kristus laukia žmonių, juos pasitinka ir jiems atleidžia.

-irat-

Kunigystės jubiliejus

Vasario 28 d. sumos šv. Mišių metu Vilkaviškio katedroje paminėtas Vilkaviškio vyskupo ordinario Rimanto Norvilos kunigystės 25-erių metų jubiliejus. Vyskupas R. Norvila sumos padėkos šv. Mišias aukojo kartu su savo studijų Kauno kunigų seminarijoje kurso draugu, Šunskų parapijos klebonu teol. lic. Remigijumi Gaidžiu. Su jubilieatais šv. Mišias koncelebravo Vilkaviškio vyskupijos dekanai ir vicedekanoi bei keletas kunigų. Šv. Mišių pabaigoje abu jubilieatai suteikė tikintiesiems ypatingą, šiai progai skirtą palaiminimą.

Šv. Mišiose dalyvavo ir vyskupą pasveikino Lietuvos Respublikos premjeras Algirdas Butkevičius su žmona, Vilkaviškio rajono meras Algirdas Neiberka su žmona. Nuoširdžiausius sveikinimus vyskupijos katedros kapitulos vardu išsakė jos pirmininkas kanauninkas Valius Zubavičius, kunigų vardu už brolišką bendrystę ir geranorišką supratimą dėkojo Alytaus dekanato dekanas g. kan. Arūnas Užupis, Vilkaviškio parapijos atstovai – *Caritas* organizacijos, dekanato Šeimos centro savanoriai, choristai.

Jubilieatas savo homilijoje daugiausia dėmesio skyrė kunigo tarnystės žmonėms prasmei. Jis pasidalijo išpūdžiu iš Tarptautinio Eucharistinio kongreso, sausio pabaigoje vykusio Filipinuose. Katalikiškiausios pasaulio šalies gyventojų vienoje tradicijoje kunigas dažnai yra vadinamas žmogumi, kuris atneša, parodo Dievą. „Iš tiesų, dalydamas šv. Komuniją, kunigas atneša Dievą. Kunigas jį taip pat padeda pažinti, parodo skelbdamas Dievo žodį, lankydamas ligonius su sakramentais. Šiais Gailestingumo metais ypač galime prisiminti Sutaikinimo sakramentą – išpažintį. Per nuodėmių atleidimą, padedant susitaikyti su Kūrėju, kunigas jį taip pat priartina prie žmonių. Visa tai vaizdžiai parodo Kristus per Paskutinę Vakarienę įkurtos kunigystės paskirtį – žmonėms atnešti, parodyti Dievą“, – akcentavo vyskupas.

Pasak R. Norvilos, viena svarbiausių įvairių sukakčių, jubiliejų paminėjimo esmių geriau pamatyti gyvenimo kelionės visumą, jo prasmingumą: „Svar-

Filme tarp pasakojimų, archyvinių nuotraukų, Faustinos „Dienoraščio“ ištraukų kartkartėmis Šv. Petro aikštėje, Europos ir Niujorko šurmulyje iš paveiklo į mus žvelgiantis Gailestingasis Jėzus tarsi vis primena, kad Jo gailestingoji meilė amžina.

-vm-

Kauno *Caritas* ataskaitinė konferencija

Vasario 19 d. Jono Pauliaus II piligrimų centre vyko Kauno arkivyskupijos *Caritas* ataskaitinė konferencija. Joje dalyvavo arkivyskupijos ganytojai, dekanai, dalis parapijų klebonų, dekanatų ir parapijų *Caritas* vedėjos, karitiečiai. Buvęs *Caritas* direktorius kun. Virginijus Birjotas supažindino su 2015 metais arkivyskupijoje vykdyta veikla.

Kauno arkivyskupas metropolitas Lionginas Virbalas SJ palinkėjo karitiečiams ir toliau būti raugu, kuris paskatintų į šį kilnų darbą įsitraukti jaunimą, palaikytų artimus ryšius su mokyklomis. Karitiečius pavadino „parapijos neramia sąžine“, palinkėjo, kad jų sąmoningumas ir veiklumas visada liudytų tikrąjį krikščionį.

Vyskupas Kęstutis Kėvalas supažindino su pasikeitimais *Caritas* veiklos organizavime; kadangi Vilniaus ir Kauno arkivyskupijos yra atsakingos už kitas vyskupijas, bus sudaromos grupės ir veikiama kartu. Šiandieniam socialiniame gyvenime daugėjant iššūkių, valstybė vis daugiau tikisi iš *Caritas*. Lietuvos *Caritas* vadovaujama organą sudarys vyskupijų *Caritas* direktorių taryba, kuri kartu spręs iškilusias problemas.

Susitikime buvo pristatytas ir naujasis Kauno arkivyskupijos *Caritas* direktorius Arūnas Kučikas, kuris šias pareigas pradėjo eiti nuo sausio 14 d. A. Kučikas papasakojo, ką veikė pastaruosiu metu, akcentavo nuolatinį norą būti arčiau žmonių. Susipažinęs su *Caritas* veiklomis, skatino išlaikyti *Caritas* tapatybę, ieškoti autentiškų nišų tolesnei veiklai.

Arkivyskupas L. Virbalas padėkojo buvusiam *Caritas* direktoriui ir jo komandai. Juos sveikino ir arkivyskupijos dekanatų atstovai.

-kaci-

Seminaras tikybės mokytojams

Vasario 15 d. Vilkaviškio vyskupijos tikybės mokytojai rinkosi į seminarą „Kun. Jono Bosko prevencinė sistema – aktualus ugdymo įrankis šių dienų Bažnyčiai“. Seminare past. teol. lic. kun. Alessandro Barellis SDB kalbėjo apie kun. Joną Boską ir jo sukurtą prevencinę sistemą, padedančią ugdyti vaikus, jaunimą bei pačius ugdytojus.

Kun. Alessandro išsamiai pristatė kun. Jono Boską, kaip ypatingo jaunimo auklėtojo, biografiją. Kun. Bosko – saleziečių vienuolijos įkūrėjas (gimė 1815 m. Italijoje) – visą savo gyvenimą skyrė darbui su vaikais bei jaunimu, steigė jaunimo namus, mokė juos amato ir sukūrė labai savitą ugdymo sistemą – oratoriją, kuria šiandien remiasi net ir moderniausios pedagogikos šalininkai. Oratorija – tai visas kompleksas veiklų, kurios padeda ugdyti jaunuolius. Tai kiemas, kuriame jaunuoliai gali žaisti, bažnyčia, kurioje meldžiasi, mokykla, kurioje išmoksta amato, ir bendrabutis, kuriame gali apsistoti neturintys namų.

Kun. Alessandro, remdamasis darbo su jaunimu patirtimi, pasidalijo, koks turėtų būti auklėtojo ryšys su jaunimu. Auklėtojas turėtų būti jautrus jaunimui, atviras visiems, kūrybingas, puoselėti proto, tikėjimo ir meilimumo ryšį su jaunimu. Labai svarbu yra drausmė bei sudėtingo elgesio jaunuolių prevencija. Kiekvienas vaikas dažniau ar rečiau nesilaiko taisyklių. Į kai kurį elgesį galima pažiūrėti pro pirštus, tačiau daugeliu atvejų reikia reaguoti į vaiko netinkamą elgesį. Kun. Alessandro aptarė pagrindinius vaikų netinkamo elgesio būdus ir pateikė pasiūlymus, kaip auklėtojas turėtų spręsti iškilusias problemas. Vaikas visada privalo turėti galimybę pasitaisyti. Tėvai ir pedagogai turėtų kurti pozityvius santykius

besnėmis gyvenimo progomis taip pat labiausiai įvertiname ir mums artimiausius žmones. Iš Dievo gavęs gyvenimo dovaną ir amžinojo gyvenimo pažadą, kiekvienas tikintis žmogus šalia artimųjų visą savo gyvenimą artimai sieja ir su Viešpačiu. Tikėjimas, o per jį ir santykis su Dievu yra vienas iš dalykų, kuris, nors nevienodai išgyvenamas įvairiais gyvenimo tarpsniais, ypatinai sujungia visus sąmoningo žmogaus gyvenimo laikotarpius. Bendrystė su Dievu veda mus į žemiško gyvenimo tąsą Amžinybėje.“

-bn-

Seminaras parapijų referentėms

Kovo 3 d. Kaune, Šv. Jono Krikštytojo pastoracijos centre, įvyko pirmasis ugdymo seminaras parapijų referentėms. Devyniolika referenčių (iš Kauno, Ukmergės, Kėdainių, Raseinių, Jonavos ir Karmėlavos) atvyko į mokymus tema „Pastoracijos darbuotojų pagundos ir iššūkiai“, kuriuos vedė vyskupas Kęstutis Kėvalas, Krekenavos parapijos klebonas kun. Gediminas Jankūnas ir kurijos sielovados programų koordinatorė Vaida Spangelevičiūtė-Knežienė.

Malda susitikimą pradėjęs vysk. Kęstutis Kėvalas kalbėjo apie susitikimo kultūrą, nuotaiką, atspindinčią bendrąją parapijos atmosferą, ir aptarė 4 susitikimo su kitais dalis: ateik, koks esi; gyvenk bendrystėje; būk perkeistas; keisk pasaulį. Pasak vysk. Kęstučio, parapijų referento tarnystėje svarbus kiekvieno žmogaus priėmimas, kad ir koks jis ateitų, požiūris į kitą kaip į brolių ir seserį. Tobulų žmonių nėra – tokie, pasak ganytojo, į bažnyčią nevaikščioja. Ganytojas pabrėžė, jog gailestingumas yra Bažnyčios gyvavimo pamatas, ir Bažnyčia yra gailestingumo tarnaitė pasauliui. Bažnyčia pakviesta į naują bendrystės suvokimą: bendrystė, buvimas su kitais teikia augimo galimybę. Kitas žmogus yra galimybė ir sąlyga, kad augtų mūsų santykis su savimi ir su Dievu. „Susitikimo Bažnyčioje tikslas yra perkeitimas. Visų dirbančių Bažnyčioje tikslas – palydėti žmogų susitikti su Kristumi“, – sakė vysk. K. Kėvalas. Kiekvienas sutiktas žmogus yra evangelizacijos galimybė.

Kalbėdama apie iššūkius, V. Spangelevičiūtė-Knežienė atkreipė dėmesį, jog tarnaujantys Bažnyčioje gali patirti ir nusivylimo, ir pervargti. Išblėšęs entuziazmas, atsiradęs individualizmas, susireikšminimas rodo, jog išgyvenama tapatybės krizė. Šiuos iššūkius įveikti padeda džiaugsmas, kylantis iš supratimo, jog dirbdami Bažnyčioje turime privilegiją tarnauti pačiam Dievui.

Kun. Gediminas Jankūnas seminare pasidalijo, kaip organizuojamas tarnautojų darbas jo vadovaujamoje Krekenavos parapijoje. Pradžiai, apie dvejus metus, buvo nelengva, nes iš pradžių nebuvo aišku, pavyzdžiui, kokia yra darbų apimtis, atsakomybė. Per parapijos referentą perteikiama reikiama informacija, tvarkoma raštvedyba, apskaita, toks darbuotojas turi būti atsakingas ir patikimas klebono bendradarbis. Šioje parapijoje nuolat rengiami visų darbuotojų susitikimai (personalo pusryčiai trečiadieniais) su klebonu, eksperimentuojama ieškant geriausių būdų, kaip tarnauti Bažnyčioje dėl jos gerovės. Svečias kunigas pasidalijo lyderystės konferencijoje skaitytu Horsto Šulco pranešimu „Kaip teikti aukščiausio lygio aptarnavimą“, vėliau grupelėse buvo aptarti 4 žingsniai, nuo kurių prasideda patarnavimas žmogui (pasisveikinimas, atsakymas į pageidavimą, atsisveikinimas, asmeninis ryšys).

Seminaro metu jo dalyviai galėjo iš arčiau susipažinti, pabendrauti, pasidalyti savo rūpesčiais ir džiaugsmais, kurie lydi šią labai svarbią parapijų bendruomenėms tarnystę, gauti atsakymus į rūpimus klausimus.

-kait-

Zakristijonų ugdymo seminaras

Kovo 1 d. Kaune, Šv. Jono Krikštytojo pastoracijos centre, įvyko pirmasis ugdymo seminaras parapijų zakristijonams iš Kauno arkivyskupijos kurijos rengiamo mokymų ciklo „Dievo namų virtuvės šefas“. Pirmojo seminaro tema „Pastoracijos darbuotojų pagundos ir iššūkiai“ kalbėjo arkivyskupas Lionginas Virbalas, kun. Mindaugas Grigalius (Šiaulių vyskupija) ir kun. Artūras Kazlauskas (Kauno arkikatedra bazilika).

Į pirmuosius tokio pobūdžio ugdymuosius mokymus susirinko beveik 30 zakristijonų, tarnaujančių Kauno miesto bei kitose arkivyskupijos parapijose. Juos visus pasveikino Kauno arkivyskupas Lionginas Virbalas. Bendrai pradžios maldai vadovavęs ganytojas vėliau džiaugėsi galėdamas labiau susipažinti su parapijų zakristijonais. „Jūs esate labai svarbūs parapijų klebonų talkininkai“, – sakė arkivyskupas L. Virbalas, pasidalydamas, jog ir pats pradėjo patarnauti bažnyčioje nuo 1974 metų, vėliau dirbo zakristijonu Linkmenyse (Ignalinos r.). Juo darbavosi ir studijuodamas pogrindžio Kunigų seminarijoje.

Pasak ganytojo, šis seminaras nėra profesinis pasitobulinimas. Tarnavimas Bažnyčioje nėra vien tik darbas. „Zakristijonas – ne tik patarnaujantis bažnyčioje. Pavojus galvoti – štai, paprašė klebonas, esam pasamdyti darbuotojai“, – sakė arkivyskupas. Ši tarnystė irgi teikia šventumo galimybę, kai yra pašventinta paties Jėzaus tarnavimo pavyzdžiu, atliekama pareigingai, su atsidavimu, atiduodant Dievui Jam tenkančią garbę. Arkivyskupas atkreipė dėmesį į pagarbų elgesį altoriaus erdvėje, kuri yra ženklas ir pagalba žmogui sutikti Dievą sakramentuose. Zakristijonai patarnauja kurdami bažnyčios kaip Dievo namų maldos aplinką, kurioje visi būtų priimti ir jaukiai jaustųsi, bendruomenėje vyrautų džiaugsmas, paprastumas, bendrystė. Zakristijono tarnystė yra labai pastebima kitų, todėl svarbus jo liudijimas elgesiu, visu gyvenimu.

„Zakristijono tarnystė kyla iš bendro visų mūsų pašaukimo – su meile tarnauti Viešpačiui“, – sakė svečias kunigas Mindaugas Grigalius. Jis apibūdino šią tarnystę kaip tarnavimą kuriant vienovę, darną bažnyčioje, o tai reikalauja atsidėjimo Viešpačiui. Kunigas aptarė zakristijono tarnystės ištakas Šventajame Rašte.

„Nuo pat vaikystės buvau ministrantas ir zakristijonas, tad man ši tarnystė sava, ją labai vertinu“, – sakė kun. Artūras Kazlauskas. Kunigas dalijosi, kaip šiandien yra suprantama Bažnyčia ir jos misija, apgailestavo, jog dar neretai jos suvokimas tebėra senovinis, kaip piramidės, kurioje pasauliečiai yra pačioje žemiausioje pakopoje, o gavusieji šventimus – tarsi arčiau Dievo, tarpininkai tarp Jo ir žmonių. „Bažnyčios centras yra liturgija, o liturgijos – pats Jėzus Kristus“, – sakė kun. A. Kazlauskas, atkreipdamas dėmesį į Vatikano II Susirinkimo dogminę konstituciją apie Bažnyčią *Lumen gentium*, mininčią visų Bažnyčios narių pašaukimą į šventumą, pareigas Bažnyčioje.

Kun. Artūras Kazlauskas atkreipė dėmesį į popiežiaus Pranciškaus minimus Bažnyčios kaip karo lauko ligoninės ar muitinės įvaizdžius. Svarbu neatstumti žmonių, pasirūpinti jais svetingai ir pagarbiai priimti kiekvieną atėjusįjį, kaip ir karo ligoninėje neklausama sužeistojo, kas ir kodėl jį sužeidė, bet skubama jam pagelbėti. Be kita, kun. A. Kazlauskas pasidalijo Italijos patirtimi, jog čia parapijose nėra samdomų darbuotojų, o visas reikalingas tarnystes (tarp jų ir šv. Komunijos nunešimą nepajėgiantiems kaimynams) entuziastingai atlieka savanoriai. Zakristijonai seminare turėjo galimybę užduoti rūpimų klausimų, susipažinti, pabendrauti tarpusavyje pietų metu. –kait-

klausydamiesi, kalbėdami, puoselėdami tradicijas, besąlygiškai mylėdami. Tai svarbiausia – veikti kartu. Šių laikų mokytojai turi daug ko pasimokyti iš kun. Jono Bosko pedagogikos, kurią ir šiandien puoselėja bei ja savo darbą grindžia saleziečiai.

-Im-

Šv. Kazimiero iškilmė Vėžaičiuose

Kovo 4 d. į Šv. Kazimiero atlaidus Vėžaičiuose rinkosi tikintieji iš visos Telšių vyskupijos. Vėžaičių Šv. Kazimiero diecezinė Telšių vyskupijos šventovė yra seniausia Šv. Kazimierui dedikuota bažnyčia Vakarų Lietuvoje.

Pagrindinėms iškilmų šv. Mišioms vadovavo Telšių vyskupijos vyskupas Jonas Boruta SJ, koncelebravo vyskupas augziliaras Linas Vodopjanovas OFM, Telšių vyskupijos kurijos vicekancleris kun. Haroldas Šneideraitis, Telšių Vyskupo Vincento Borisevičiaus kunigų seminarijos rektorius kun. Ramūnas Norkus, prefektas kan. Andriejus Sabaliauskas, dvasios tėvas kun. Saulius Tomošaitis, Gargždų dekanato dekanas, Gargždų parapijos klebonas kan. Jonas Paulauskas, kunigai iš aplinkinių parapijų, liturgijoje patarnavo trys diakonai ir seminaristai, šv. Mišių ir procesijos metu giedojo Vėžaičių parapijos bažnytinis choras.

Šv. Mišių pradžioje visus susirinkusiuosius pasveikino ir apie šv. karalaitį Kazimierą išsamiai papasakojo vyskupas J. Boruta SJ. Jis priminė svarbiausius šventojo gyvenimo faktus, pabrėžė jo uolumą, tarnystę ir meilę Dievui bei kiekvienam žmogui. Jo skaitumo pavyzdžiu sekti vyskupas kvietė visus, o ypač kreipėsi į pamaldose dalyvavusį jaunimo būrelį.

Sakydamas pamokslą vyskupas L. Vodopjanovas OFM kalbėjo apie šventumo sampratą šių dienų pasaulyje. Jis ragino visus gyventi šventumo dvasia – mylint, atleidžiant, užjaučiant kitą, meldžiantis, atgailaujant ir darant nuolatinę pažangą. Vyskupas išryškino

šv. Kazimiero mokėjimą gyventi kukliai ir pamaldžiai, nepasidavimą prabangai ar puikavimuisi. Anot vyskupo, gyventi šių dienų pasaulyje ir siekti šventumo – tai nuolat atsigręžti į Dievą, to mokantis iš šv. Kazimiero.

Po šv. Mišių šventoriuje eita Eucharistinė procesija, po kurios vyskupams, kunigams, jaunimui ir visiems tikintiesiems padėjo Vėžaičių parapijos klebonas, šventovės rektorius ir Telšių vyskupijos jaunimo centro direktorius kun. Viktoras Daujotis.

-kasab-

Jaunimo piligriminė kelionė

Kovo 5–6 d. Kauno arkivyskupijos kurijos kvietimu beveik 30 jaunuolių dalyvavo neįprastose gavėnios rekolekcijose. Šios rekolekcijos buvo sumanytos kaip jaunimo piligriminė kelionė lankant jubiliejines šventoves Lietuvoje ir taip kviečiant atrasti gailęstingumą. Per dvi dienas aplankyta 11 šventovių (penkiose vyskupijose), jaunieji piligrimai jose drauge meldėsi Gailęstingumo vainikėlj, litaniją, adoravo Švč. Sakramentą. Jubiliejines šventovėse šią piligrimystę jaunimas užantspaudavo savo Piligrimo pase.

Kovo 5-osios rytmetį piligriminė kelionė prasidėjo Kaune. Dalis jaunuolių į ją išsirusė po maldos ir atgailos vigilijos „24 valandos Viešpačiui“ arkikatedroje bazilikoje – čia jaunimas buvo parėngęs specialią evangelizacinę programą „Šviesa naktyje“ ir ėjo į gatves kviesdami į arkikatedrą savo bendramžius, giedojo, meldėsi, priėmė tą šventą naktį šventovėje apsilankiusius žmones.

Pirmoji aplankyta vyskupija buvo Panevėžio ir, žinoma, joje – Krekenavos bazilika bei Panevėžio katedra su atvertomis Gailęstingumo durimis. Jauniems žmonėms apie popiežiaus Pranciškaus sumanytą skelbti ypatingą Gailęstingumo jubiliejų, Krekenavos bazilikos istoriją papasakojo klebonas kun. Gediminas Jankūnas.

Evangelizacinė popietė

Kovo 2 d. Panevėžio katedroje svečias iš Prancūzijos kun. Daniel-Ange'as mokė tema „Ko reikia, kad patirčiau gailęstingumą?“ Svečias šią savaitę lankėsi Vilniaus kunigų seminarijoje, Kaune ir Krikštėnuose.

Susitikimo pradžioje svečias iš Prancūzijos pasidalijo įspūdžiais iš Kinijos, kur kalnuose prieš keletą mėnesių vedė rekolekcijas keliems šimtams studentų. Gavus signalą, jog pasirodė slaptoji policija, jaunimas, kaip jau yra įpratęs, greitai išsisklaidė. Tik keletas buvo suimta. Tėvas Daniel-Ange'as stebėjosi to jaunimo drąsa. Svečias papasakojo savo gyvenimo kelią. Trylikos metų pajuto labai aiškų pašaukimą. Šešiolikos metų įstojo į benediktinų vienuolyną. Po karinės tarnybos buvo išsiųstas į Ruandą. Čia su keletu vienuolių subūrė bendruomenę vieno ežero saloje.

„Tai buvo gyvenimo džiaugsmo universitetas, – sakė kun. Daniel-Ange'as. – Deja, kaip žinoma, Ruandoje vyko dviejų genčių karas. Tiesiog genocidas. Per keletą mėnesių buvo nužudyta per 800 000 gyvybių. Kita vertus, mane žavėjo tų jaunų žmonių drąsa. Du drąsos pavyzdžiai. Viena mergina rūsyje slėpė penkiasdešimt kitos genties mergaičių. Kai kariuomenė jas aptiko, jai pasiūlė eiti pietauti, nes jos brolis buvo grupuotės vadeiva. Ji pasiliko numirti su mergaitėmis. Kitas pavyzdys. Vienoje kolegijoje, kurioje mokėsi 40 jaunuolių, armija liepė atsiskirti kitos genties žmonėms. Šie atsisakė, nes nusprendė mirti kartu. Mes galime džiaugtis ir didžiūotis Šventąja Dvasia, kuri daro tokius stebuklus. Tikiuosi, kad iš jūsų taip pat kai kurie galės nuvykti ir pasitarnauti vargingiausiems planetos gyventojams.“

Po dvylikos metų grįžęs į Europą kunigas patiria šoką, matydamas, kad jauni žmonės yra praradę gyvenimo džiaugsmą ir viltį. Po to kun. Daniel-Ange'ą vyskupas septyneriems metams išsiuntė į kalnus, kad melsdamasis suvoktų, ko Dievas nori jaunimui Europoje. Perskaitęs vieno jauno žmogaus laišką vyskupas išsiuntė kunigą į misijas. Tame laiške jaunuolis rašė: „Mūsų mokykla yra tarsi mirties vieta. Mes kasdien mirštame nuo liūdesio ir vienatvės. Mums duoda viską, išskyrus tai, kas svarbiausia. Bažnyčia, neužmiršk savo vaikų.“

„Po 30 vienuolinio gyvenimo metų ėmiau kalbėti jauniems pagonims. Nuvažiavau į tą mokyklą. Pasilikau joje tris dienas ir tris naktis. Susitikęs tuos jaunus žmones mačiau, koks didelis Dievo troškimas jų širdyse. Tuomet ir pasitvirtino intucija, kad geriausias būdas padėti pažinti ir pamilti Jėzų jauniems žmonėms yra jų pačių kalbėjimas apie Dievą ir jo paliudijimas“, – sakė kun. Daniel-Ange'as, pabrėždamas, kad penkiuose pasaulio kontinentuose yra kiti du kontinentai: tai Bažnyčia ir jaunimas. Kad šie du kontinentai susijungtų, reikia, jog jie būtų sutikę Kristų. Reikia, kad jie būtų pasirengę kitiems kalbėti apie Kristų. Taip prieš trisdešimt dvejus metus susikūrė evangelizacinė mokykla *Jeunesse Lumiere* (Jaunimas šviesa). Šiuo metu misijose darbuojasi penkios šios mokyklos grupelės Lietuvoje, Belgijoje, Austrijoje, Šveicarijoje ir Prancūzijoje.

Kalbėdamas apie šių dienų aktualijas, kun. Daniel-Ange'as sakė, kad mes turime džiaugtis ir didžiūotis, jog esame lietuviai: mūsų turtinga istorija, bet svarbiausias dalykas – drąsa. Lietuva parodė herojišką pasipriešinimo pavyzdį per visus baises laikus siekdama pasipriešinti svetimai ideologijai. „Todėl mums reikalingas jūsų gyvenimo liudijimas, kad dar būtų galima išgelbėti Europą. Ši kova lemiamą kova, gyvenimo ar mirties kova“, – sakė svečias kunigas, išvardydamas įvairias naikinimo sritis: negimusios gyvybės žudymą, AIDS – nuo

šios ligos kasmet miršta pusantro mln. žmonių, *gender* idelogija, kuri jau keturiasdešimt metų primetama visose šalyse, ir kt. Kun. Daniel-Ange'as taip pat ragino neužmiršti persekiojamų krikščionių Artimuosiuose Rytuose ir melsti jiems drąsos. -kad-

Sužadėtinių rengėjų mokymai

Vasario 19–20 d. Kauno arkivyskupijos šeimos centre vyko sužadėtinių rengėjų mokymai, kuriuose dalyvavo sutuoktinių poros iš įvairių Kauno arkivyskupijos dekanatų ir parapijų. Šie mokymai yra tęstiniai, susidedantys iš kelių skirtingų seminarų. Savaitgalio seminarą tema „Darbo su grupe metodai“ vedė Vilniaus arkivyskupijos šeimos centro darbuotoja, šeimų bendruomenių koordinatore, viena iš Sužadėtinių rengimo Santuokai programos pagal grupinio darbo metodiką sudarytojų socialinio darbo magistrė Vijoleta Vitkauskienė. Po trumpos maldos seminaro vedėja papasakojo, kodėl Šeimos centruose buvo nuspręsta sužadėtinius rengti mažose grupėse, o ne srautinėse paskaitose, kaip buvo kuriama programa ir su kokiais iššūkiais susiduriama rengiant sužadėtinius santuokai. „Nuo paskaitų perėjome prie grupių iš pagarbos sužadėtiniams. Poros turi patirtį, jos gali praturtinti viena kitą. Grupės pliusas – skirtingos nuomonės. Turime užsidėti „tyrinėtojo akinius“. Geriausiai sužadėtinių grupei apibūdinti tiktų dažnai popiežiaus Pranciškaus vartojamas Bažnyčios kaip „karo lauko ligoninės“ palyginimas. Anot popiežiaus, beprasmiška gaišti laiką, aiškinantis sužeistų žmonių kraujo sudėtį, cholesterolio lygį, bet reikia kuo greičiau malšinti skausmą ir perrišti žaizdas. Reikia pradėti nuo svarbiausių dalykų. Grupės pradžioje turime pabūti ausimis, kurios išklauso, „šiukšliadėžėmis“, į kurias sužadėtiniai gali supilti savo nuoskaudas, pasipiktinimą, nusivylimą – tarsi sukasti dirvą, nes tik tada beriama sėkla galės sudygti“, – kalbėjo V. Vitkauskienė.

Pirmąją seminaro dieną pagrindinis dėmesys skirtas grupės struktūrai aptarti: koks grupės ir pačių kursų tikslas, kaip nustatomos grupės taisyklės, kokia rekomenduojama grupės trukmė, kokie jos vystymosi etapai ir pan. Prelegentė taip pat pakvietė seminaro dalyvius stabtelėti ir pabūti su savimi. Tada pagalvoti, kokių simboliu kiekvienas apibūdintų save, o paskui pasidalyti su savo sutuoktiniu ir atrasti, kas juos jungia. Kiekviena grupės vedėjų pora turi savitą stilių – todėl svarbu gerai save pažinti ir dalytis poroje. Svarbi žinia sužadėtiniams: santuokoje bus sunkumų ir tai normalu. Geroji naujiena – susipykus nebūtina skirtis.

Antroji seminaro diena pradėta Šventojo Rašto skaitiniu. Vedant sužadėtinių grupę visada patartina turėti Šventąjį Raštą, pristatyti, kokia tai knyga (gana dažnai sužadėtiniai nebūna jos matę), supažindinti su rekomenduojamais skaitiniais. Ji drąsino dalyvius būti atvirus, tvirtus savo kalba, neišsigąsti, jei sužadėtiniai nėra katalikai (gali būti, jog kai kurie nemoka net persižegnoti). Būti jų palydėtojais, bendrakeleiviais, o ne mokytojais. Mažose grupelėse susirinkusieji diskutavo apie gero mokytojo savybes, atliko pratimus poroje, aptarė penkias meilės kalbas. Po to būsimieji sužadėtinių grupių vadovai išbandė vaidmenų žaidimus, modeliavo situacijas, galinčias kilti vedant grupes. Mokymų metu vyko daug diskusijų: dalyviai kėlė įvairius klausimus, drauge ieškojo atsakymų, bandė atpažinti savo gynybines reakcijas ir kylančius jausmus. -kašc-

Tikėjimo atnaujinimo diena

Vasario 27 d. Jonavos kultūros centre vyko Jonavos dekanato tikėjimo atnaujinimo (arba atsinaujinimo) diena tema „Dievo vardas – Gailestingumas“. Visus

Piligrimystė tęsėsi aplankant Šiaulių katedrą, kurioje nuoširdžiai apie jos istoriją papasakojo šventovės zakristijonas. Jau netrukus jaunimas žengė pro Gailestingumo duris Telšių katedroje. Piligrimus svetingai sutiko vikaras kun. Viktoras Daugėla.

Iš Telšių piligrimų autobusas pajudėjo pajūrio link. Klaipėdoje buvo aplankyta šiemet jubiliejinė Švč. M. Marijos Taikos Karalienės bažnyčia. Klebonas kun. Vilius Viktoravičius kvietė atrasti septynis gailestingumo ženklus: tabernakulį, altorių, klausyklą ir kt. Valandėlę praleidę pajūryje, keliautojai vakarop pasiekė antrąją Kauno arkivyskupijos jubiliejinę šventovę – Šiluvos baziliką, o čia, Marijos apsioreikimu palaimintoje žemėje, apsistojo ir nakvynės pas vietos gyventojus.

Kitą dieną Kauno arkivyskupijos jaunimą Kaišiadorių katedroje svetingai pasitiko vyskupas Jonas Ivanauskas. Ganytojas papasakojo apie Gailestingumo koplyčią, į kurią gruodžio 13-ąją buvo atvertos Gailestingumo durys šioje katedroje. Jaunimas turėjo galimybę suklupti maldai Dievo gailestingumo slėpiniu alsuojančioje Gailestingumo koplyčioje su Gailestingumo Jėzaus atvaizdu, šventųjų Jono Pauliaus II bei Faustinos Kovalskos relikvijomis ir paveikslais. Jaunimas sužinojo apie katedros kriptoje palaidotą Dievo tarną, antrąjį Kaišiadorių vyskupijos ganytoją arkivyskupą Teofilijų Matulionį.

Apie pietus piligrimai jau pasiekė Dievo gailestingumo sostinę Vilnių, ir pirmoji piligrimystės stotelė jame buvo Lietuvos kariuomenės ordinariato Šv. Ignoto bažnyčia. Joje jaunimą džiugiai pasveikino ir pats rektorius, generalvikaras bei vyriausiasis kariuomenės kapelionas kun. pulk. Rimas Venckus. Vėliau pasimeldę Vilniaus Dievo Gailestingumo šventovėje, 15 val. jaunesni Kauno arkivyskupijos atstovai dalyvavo ypatingoje maldoje su Vilniaus krašto jaunimu – šv. Mišiose Vilniaus arkikatedros Šv. Kazimiero koplyčioje,

kurių liturgijai vadovavo Vilniaus arkivyskupas Gintaras Grušas.

Trumpai apsilankę Aušros Vartų koplyčioje, valandėlę pasižvalgę po Vilniaus senamiestį, keliauninkai traukė namo. Kelionei vadovavo kurijos sielovados programų koordinatore Vaida Spangelevičiūtė-Kneižienė.

-kait-

Švč. Sakramento adoruotojų diena

Kovo 12 d. Kaune vyko nuolatinės Švč. Sakramento adoracijos rengėjų organizuota Susikaupimo diena, kurios tema šį kartą pasirinkti šv. Faustinos žodžiai: „Pastačiau gailėstingumo sostą žemėje“. Dvi renginio konferencijas Kauno arkikatedros parapijos namuose vedė kun. Algis Vaickūnas (Vilniaus arkivyskupija). Susikaupimo dienoje dalyvavo daugiau kaip 100 Eucharistijos adoruotojų.

Svečias kunigas pabrėžė, jog pasaulis gyvena Dievo troškimu, ir šis Tėvo troškulys yra nepasotintas. Adoracija padeda sugrįžti prie Tėvo, per ją paliečiama pati Jėzaus širdis. Tam reikia žmogaus širdies, jo tikėjimo ir meilės akto. Valandos, praleistos Jėzaus artumoje, yra pačios brangiausios, jų nereikia skaičiuoti – tai pati meilė, kuri uždega, kuri labiausiai prisideda prie pasaulio išgelbėjimo. Primindamas šv. Jono Pauliaus II dėmesį ir meilę Eucharistijai, rūpestį, kad ji būtų visos Bažnyčios centras, kun. A. Vaickūnas atkreipė dėmesį, jog Eucharistijoje visa panardinama – Jėzui atiduodame tai, ko negalime pakeisti, pataisyti ir padaryti, tai, ką gali tik Jėzus. Eucharistijoje vyksta didysis perkeitimas, čia mokomasi mylėti.

„Mums nereikia nugalėti, nes jau viskas nugalėta. Mums reikia tik mylėti“, – sakė svečias pabrėždamas, jog Eucharistija yra ta vieta, kur galima atnešti visus, tarsi Evangelijoje minimą paralyžiuotąjį, tai malonė būti su mylimuoju, leistas būti Viešpaties perkeičiamais.

-kait-

pasveikino Jonavos dekanato dekanas kun. Audrius Mikitiukas. Primindamas, kad žmogui tiesiog būtinas atsinaujinimas ir atnaujinimas, palinkėjo, kad ši diena laisvintų, išdildytų, paskandintų viską, kas neleidžia mums būti Tėvo sūnumis ir dukterimis. Šlovinimui vadovavo iš Kauno atvykusi „Gyvųjų akmenų“ bendruomenė.

Pirmoje konferencijoje tema „Kas yra Jėzus?“ dr. Artūras Lukaševičius pasidalijo savo tikėjimo kelione ir sąmoningu suvokimu, kad mokslas ir tikėjimas neprieštarauja vienas kitam. Apžvelgdamas Jėzaus gyvenamąjį laikotarpį, istorinius įrodymus ir faktus, jis kėlė kontraversišką klausimą, ar mes šiandien greitai patikėti stebuklais? Juk yra vietų, kur ir šiandien vyksta stebuklai, pavyzdžiui, Lurdas, bet ar mes skubame tuo patikėti? Jėzaus svarbiausi stebuklai buvo artimo meilės darbai. Visi jo stebuklai padaryti iš meilės žmogui, iš rūpesčio. Konferencijoje kiek plačiau aptarti ir mokinių jausmai Jėzus mirus, buvęs nerimas ir baimė, tačiau apaštalai vėliau ėmė skelbti Jėzaus mokymą ir tai, kad mirtis Jėzaus nenugalėjo, kad jis tikrai prisikėlė. Po šios konferencijos dalyviai pakviesti pažiūrėti baladės apie Bartimiejų.

Antrojoje konferencijoje „Dievo vardas – Gailėstingumas“ Vilniaus Gailėstingumo šventovės rektorius kun. Vaidas Vaišvila pristatė Gailėstingumo ypatingojo jubiliejaus metų renginius, pakvietė atvykti į Gailėstingumo kongresą, kuris gegužės 6–8 d. vyks Vilniuje. Kunigas Vaidas plačiau papasakojo apie Gailėstingumo paveikslą ir nelengvą vienuolės Faustinos kelią, kol šis paveikslas buvo nutapytas. Taip pat konferencijos metu kalbėta apie atvirumą Dievui, širdies tyrumą ir besąlygišką pasitikėjimą net kančioje. Atsivertimas prasideda nuo širdies, nuo perkeistos širdies, kai paliekama puikybė, žinojimas, įsivaizdinimas, kai lieka tik beprotiškai mylėti Dievą trokštanti širdis. Po konferencijos buvo žiūrimas filmas „Patarlės“.

Popietinis laikas buvo skirtas liudijimams, o tuo metu kunigai iš Jonavos dekanato dekanas kun. Audrius Mikitiukas, kun. Giedrius Maskolaitis, kun. Virginijus Veprauskas, kun. Raimundas Kazaitis, iš Ukmergės dekanato atvykęs kun. Šarūnas Petrauskas, iš Kauno atvažiavęs *Marijos radijo* direktorius kun. Gintaras Blužas ir Kauno arkivyskupas metropolitas Lionginas Virbalas SJ klausė išpažinčių. „Gyvųjų akmenų“ bendruomenė ir Jonavos Šv. apaštalo Jokūbo parapijos tikintieji meldėsi užtarimo malda.

Įvade į liturgiją s. Pranciška Bubelytė FDCJ kvietė visus iš naujo prisiminti Paskutinę vakarienę, to laikmečio sąlygas. Jonavos dekanato jaunimas kartu su visa susirinkusių bendruomene meldėsi Gailėstingumo vainikėli. Eucharistijai vadovavo Kauno arkivyskupas metropolitas Lionginas Virbalas SJ, koncelebravo Jonavos dekanato dekanas kun. Audrius Mikitiukas, Jonavos Šv. apašt. Jono parapijos klebonas kun. Giedrius Maskolaitis, Karmėlavos Šv. Onos parapijos klebonas kun. Virginijus Veprauskas.

Arkivyskupas Lionginas Virbalas SJ per pamokslą kalbėjo apie mūsų atsivertimo ir pasikeitimo, kuris neįvyksta per vieną dieną, svarbą. Žmogus laisvas daryti gera arba bloga. Bet čia kyla klausimas, ar žmogus geba susitvarkyti su ta laisve? Galimybė rinktis bet ką dar nėra laisvės pilnatvė, tai tik sąlyga būti laisviems ir kūrybiškiems, koks yra Dievas. Esame laisvi, kai galime sukurti kažką gražaus ir gero įvairiose srityse. Dievas mato kiekvieno iš mūsų gyvenimą, esame laisvi ir kviečiami daryti gera, gailėstingumo darbus: pamatyti, pastebėti, prakalbinti, padrašinti, prisidėti, pastiprinti, tai mūsų krikščioniškas laisvės kelias.

-mžl-

Mirė kan. Juozas Barkauskas (1929–2016)

Vasario 27 d. Marijampolės specialiuosiuose socialinės globos namuose po sunkios ligos mirė Vilkaviškio vyskupijos katedros kapitulos kanauninkas Juozas Barkauskas. Kan. Juozas Barkauskas gimė 1929 m. gruodžio 14 d. Raziškės kaime. Mokėsi Naujųjų Alksnėnų pradinėje mokykloje, Sangrūdės pagrindinėje mokykloje ir Kalvarijos vidurinėje mokykloje. 1951–1956 m. studijavo Kauno tarpdiecezinėje kunigų seminarijoje. 1955 m. gruodžio 18 d. vyskupo Julijono Steponavičiaus iššventintas kunigu. Ėjo šias pareigas: nuo 1956 m. birželio – Kėdainių parapijos vikaras; nuo 1957 m. gegužės – Ukmergės parapijos vikaras; nuo 1958 m. gruodžio – Kelmės parapijos vikaras; nuo 1963 m. kovo – Leipalingio parapijos vikaras; nuo 1964 m. kovo – Slavikų parapijos klebonas; nuo 1968 m. birželio – Kaimelio parapijos klebonas; nuo 1985 m. gegužės – Leipalingio parapijos klebonas; nuo 1988 m. gegužės – Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo parapijos altaris; nuo 1993 m. rugpjūčio – Marijampolės Šv. Vincento Pauliečio parapijos altaris; nuo 1995 m. gruodžio iki 2006 m. birželio – Marijampolės dekanato dekanas; nuo 1999 m. lapkričio – Vilkaviškio vyskupijos katedros kapitulos kanauninkas; nuo 2005 m. kovo – Vilkaviškio vyskupijos katedros kapitulos kanauninkas emeritas; nuo 2007 m. gegužės gyveno Marijampolės specialiuosiuose socialinės globos namuose. Buvo poetiškos dvasios, išleidęs daug poezijos rinkinių, draugiškas, visų mylimas ir uolus kunigas.

Kan. J. Barkauskas buvo pašarvotas Marijampolės specialiuosiuose socialinės globos namuose. Laidotuvių šv. Mišios aukotos kovo 1 d. Marijampolės Šv. arkangelo Mykolo bazilikoje. Amžinojo poilsio atgulė Marijampolės senosiose kapinėse šalia savo artimųjų. -Vk-

Mirė kunigas jubilias Alfredas Pranas Rukšta (1926–2016)

Kovo 1 d. mirė Opolės vyskupijos kunigas Alfredas Pranas Rukšta, ilgus metus darbavęs Kaišiadorių vyskupijoje. Alfredas Rukšta gimė 1926 m. Kazokiškių parapijoje, Kaišiadorių vyskupijoje. Pradžios mokyklą lankė Kazokiškėse, vėliau mokėsi Vievėje ir Vilniuje. Antrojo pasaulinio karo metais buvo pašauktas į frontą. Po karo apsigyveno pas brolių Poznanėje, Lenkijoje. Nysoje baigė Energetikos technikumą. Pajutęs pašaukimą į kunigystę, 1949 m. įstojo į Opolės kunigų seminariją. 1955 m. iššventintas kunigu Opolės vyskupijai. Vėliau studijavo Varšuvos katalikų akademijoje ir įgijo teologijos magistro laipsnį. 1957–1960 m. dėstė tikybą ir ėjo vienuolyno kapeliono pareigas Bytome. 1960–1983 m. ėjo Skorošycų (Skoroszyce) parapijos klebono pareigas. Jam taip pat buvo patikėtos pagalbinio kapeliono pareigos Lenkijos armijoje ir suteiktas majoro laipsnis. 1983 m., sulaukęs pensinio amžiaus, apsigyveno Vroclave ir ėjo vietos lietuvių kapeliono pareigas. 1995 m. sugrįžo į gimtąją Kaišiadorių vyskupiją. Nuo 1995 iki 2014 m. ėjo klebono pareigas Užuguosčio, Kietaviškių ir Stakliškių parapijose. 2014 m., nusilpus jėgoms, pasiprašė atleidžiamas iš klebono pareigų ir išvyko reziduoti į Vroclavo arkivyskupiją. Buvo pareigingas ir darbštus, su kolegomis mielai dalijosi įgyta pastoracine ir gyvenimiška patirtimi. Visose parapijose Kaišiadorių vyskupijoje uoliai rūpinosi bažnyčių ir kitų parapinių statinių būkle ir grožiu, rėmė karitatyvinę veiklą. Besidarbuodamas Kaišiadorių vyskupijoje atšventė jubiliejinę – 60 metų kunigystės sukaktį.

Kunigas A. Rukšta buvo pašarvotas Skorošycų Šv. Jadvygos parapijos bažnyčioje. Po laidotuvių pamaldų kovo 5 d. palaidotas Nysos kapinėse. -Kš-

Bažnyčios žinios

Eina nuo 1996 sausio 15 dienos

STEIGĖJAS

Lietuvos Vyskupų Konferencija
S. Skapo g. 4, 01122 Vilnius

LEIDĖJAS

Lietuvos Katalikų Bažnyčios informacijos centras
Papilio g. 5, 44275 Kaunas

REDAKcinė KOMISIJA

Pirmininkas

I. e. p. kun. Kęstutis Smilgevičius

Nariai:

Kaišiadorių vyskupija / mons. Algirdas Jurevičius
Kauno arkivyskupija / Darius Chmieliauskas
Panevėžio vyskupija / kun. Gediminas Jankūnas
Šiaulių vyskupija / kun. Evaldas Alūza
Telšių vyskupija / kun. Remigijus Saunorius
Vilkaviškio vyskupija / kun. Žydrūnas Kulpys
Vilniaus arkivyskupija / kun. Saulius Bužauskas

VYR. REDAKTORIUS

Gediminas Žukas

REDAKTORIAI

Kastantas Lukėnas
Violeta Micevičiūtė
Asta Petraitytė

KORESPONDENTAI

kan. Andriejus Sabaliauskas / Telšiai
Inesė Ratnikaitė / Šiauliai
kun. Gediminas Tamošiūnas / Kaišiadorys

ADRESAS

Papilio g. 5, 44275 Kaunas

TELEFONAI

Redakcija (37) 323 853
Platinimo tarnyba (37) 322 758
El. paštas lkbc@lcn.lt

SPAUDŽIA

LC „Dakra“
Jonavos g. 260
44131 Kaunas

TIRAŽAS 670 egz.

ISSN 1392-6098